

Tartalom

II *Közlemények*

AZ EURÓPAI UNIÓ INTÉZMÉNYEITŐL, SZERVEITŐL, HIVATALAITÓL ÉS ÜGYNÖKSÉGEITŐL SZÁRMAZÓ KÖZLEMÉNYEK

Európai Bizottság

2019/C 267/01	Bejelentett összefonódás engedélyezése (Ügyszám: M.9358 – Bregal Unternehmerkaptal/MEDIA Central) ⁽¹⁾	1
2019/C 267/02	Bejelentett összefonódás engedélyezése (Ügyszám: M.9348 – Omers Infrastructure/Morgan Stanley/VTG) ⁽¹⁾	1
2019/C 267/03	A rendelet alkalmazhatatlansága egy bejelentett összefonódásra (Ügyszám: M.9300 – Tyson Foods/European and Thai businesses of BRF) ⁽¹⁾	2
2019/C 267/04	Bejelentett összefonódás engedélyezése (Ügyszám: M.9238 – INEOS Enterprises Holdings Limited/Ashland's Global Compound Resin Business and Manufacturing Facility in Marl) ⁽¹⁾	2
2019/C 267/05	Bejelentett összefonódás engedélyezése (Ügyszám: M.9378 – Apax Partners/GNB) ⁽¹⁾	3
2019/C 267/06	Bejelentett összefonódás engedélyezése (Ügyszám: M.9365 – EPPL/APG/KRC/citizenM) ⁽¹⁾	3
2019/C 267/07	A Bizottság közleménye – Iránymutatás a nemzeti bíróságok számára a közvetett vevőre továbbhárított árnövekedés arányára vonatkozó becslések elvégzésének módjáról	4

IV Tájékoztatások

AZ EURÓPAI UNIÓ INTÉZMÉNYEITŐL, SZERVEITŐL, HIVATALAITÓL ÉS ÜGYNÖKSÉGEITŐL SZÁRMAZÓ TÁJÉKOZTATÁSOK

Tanács

2019/C 267/08	Értesítés azon személyek, csoportok és szervezetek számára, akik és amelyek szerepelnek a terrorizmus elleni küzdelemre vonatkozó különös intézkedések alkalmazásáról szóló, a (KKBP) 2019/1341 tanácsi határozattal naprakésszé tett 2001/931/KKBP tanácsi közös álláspont 2., 3. és 4. cikkének hatálya alá, valamint a terrorizmus elleni küzdelem érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló, az (EU) 2019/1337 tanácsi végrehajtási rendelettel végrehajtott 2580/2001/EK tanácsi rendelet 2. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó személyek, csoportok és szervezetek jegyzékében	44
2019/C 267/09	Értesítés a terrorizmus elleni küzdelemre vonatkozó különös intézkedések alkalmazásáról szóló, a (KKBP) 2019/1341 tanácsi határozattal naprakésszé tett 2001/931/KKBP közös álláspont 2., 3. és 4. cikkének hatálya alá, valamint a terrorizmus elleni küzdelem érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló, az (EU) 2019/1337 tanácsi végrehajtási rendelettel végrehajtott 2580/2001/EK tanácsi rendelet 2. cikkének (3) bekezdésének hatálya alá tartozó személyek, csoportok és szervezetek jegyzékében szereplő érintettek részére	46

Európai Bizottság

2019/C 267/10	Euroátváltási árfolyamok	47

II

(Közlemények)

AZ EURÓPAI UNIÓ INTÉZMÉNYEITŐL, SZERVEITŐL, HIVATALAITÓL ÉS
ÜGYNÖKSÉGEITŐL SZÁRMAZÓ KÖZLEMÉNYEK

EURÓPAI BIZOTTSÁG

Bejelentett összefonódás engedélyezése

(Ügyszám: M.9358 – Bregal Unternehmerkaptal/MEDIA Central)

(EGT-vonatkozású szöveg)

(2019/C 267/01)

2019. május 13-án a Bizottság úgy határozott, hogy engedélyezi e bejelentett összefonódást, és a belső piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánítja. E határozat a 139/2004/EK tanácsi rendelet ⁽¹⁾ 6. cikke (1) bekezdésének b) pontján alapul. A határozat teljes szövege csak német nyelven hozzáférhető, és azután teszik majd közzé, hogy az üzleti titkokat tartalmazó részeket eltávolították belőle. A szöveg megtalálható lesz:

- a Bizottság versenypolitikai weboldalának összefonódásokra vonatkozó részében (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Ez az oldal különféle lehetőségeket kínál arra, hogy az egyedi összefonódásokkal foglalkozó határozatok társaság, ügyszám, dátum és ágazati tagolás szerint kereshetők legyenek,
- elektronikus formában az EUR-Lex honlapon (<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=hu>) a 32019M9358 hivatkozási szám alatt. Az EUR-Lex biztosít online hozzáférést az európai uniós jogszabályokhoz.

⁽¹⁾ HL L 24., 2004.1.29., 1. o.

Bejelentett összefonódás engedélyezése

(Ügyszám: M.9348 – Omers Infrastructure/Morgan Stanley/VTG)

(EGT-vonatkozású szöveg)

(2019/C 267/02)

2019. május 13-án a Bizottság úgy határozott, hogy engedélyezi e bejelentett összefonódást, és a belső piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánítja. E határozat a 139/2004/EK tanácsi rendelet ⁽¹⁾ 6. cikke (1) bekezdésének b) pontján alapul. A határozat teljes szövege csak angol nyelven hozzáférhető, és azután teszik majd közzé, hogy az üzleti titkokat tartalmazó részeket eltávolították belőle. A szöveg megtalálható lesz:

- a Bizottság versenypolitikai weboldalának összefonódásokra vonatkozó részében (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Ez az oldal különféle lehetőségeket kínál arra, hogy az egyedi összefonódásokkal foglalkozó határozatok társaság, ügyszám, dátum és ágazati tagolás szerint kereshetők legyenek,
- elektronikus formában az EUR-Lex honlapon (<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=hu>) a 32019M9348 hivatkozási szám alatt. Az EUR-Lex biztosít online hozzáférést az európai uniós jogszabályokhoz.

⁽¹⁾ HL L 24., 2004.1.29., 1. o.

A rendelet alkalmazhatatlansága egy bejelentett összefonódásra
(Ügyszám: M.9300 – Tyson Foods/European and Thai businesses of BRF)

(EGT-vonatkozású szöveg)

(2019/C 267/03)

2019. május 17-én a Bizottság úgy határozott, hogy a fenti ügyben bejelentett összefonódás nem tartozik a 139/2004/EK rendelet ⁽¹⁾ alkalmazási körébe, mivel nem minősül összefonódásnak az említett rendelet 3. cikke értelmében. Ez a határozat a rendelet 6. cikke (1) bekezdésének a) pontján alapul. A határozat teljes szövege kizárólag angol nyelven érhető el, és közzétételére az esetleges üzleti titkokat tartalmazó részek eltávolítása után kerül sor. A szöveg megtalálható lesz:

- a Bizottság versenypolitikai weboldalának összefonódásokra vonatkozó részében (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Ez az oldal különféle lehetőségeket kínál arra, hogy az egyedi összefonódásokkal foglalkozó határozatok társaság, ügyszám, dátum és ágazati tagolás szerint kereshetők legyenek,
- elektronikus formában az EUR-Lex honlapon (<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=hu>) a 32019M9300 hivatkozási szám alatt. Az EUR-Lex biztosít on-line hozzáférést az európai uniós jogszabályokhoz.

⁽¹⁾ HL L 24., 2004.1.29., 1. o.

Bejelentett összefonódás engedélyezése

(Ügyszám: M.9238 – INEOS Enterprises Holdings Limited/Ashland's Global Compound Resin Business and Manufacturing Facility in Marl)

(EGT-vonatkozású szöveg)

(2019/C 267/04)

2019. június 5-én a Bizottság úgy határozott, hogy engedélyezi e bejelentett összefonódást, és a belső piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánítja. E határozat a 139/2004/EK tanácsi rendelet ⁽¹⁾ 6. cikke (1) bekezdésének b) pontján alapul. A határozat teljes szövege csak angol nyelven hozzáférhető, és azután teszik majd közzé, hogy az üzleti titkokat tartalmazó részeket eltávolították belőle. A szöveg megtalálható lesz:

- a Bizottság versenypolitikai weboldalának összefonódásokra vonatkozó részében (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Ez az oldal különféle lehetőségeket kínál arra, hogy az egyedi összefonódásokkal foglalkozó határozatok társaság, ügyszám, dátum és ágazati tagolás szerint kereshetők legyenek,
- elektronikus formában az EUR-Lex honlapon (<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=hu>) a 32019M9238 hivatkozási szám alatt. Az EUR-Lex biztosít online hozzáférést az európai uniós jogszabályokhoz.

⁽¹⁾ HL L 24., 2004.1.29., 1. o.

Bejelentett összefonódás engedélyezése
(Ügyszám: M.9378 – Apax Partners/GNB)

(EGT-vonatkozású szöveg)

(2019/C 267/05)

2019. június 12-én a Bizottság úgy határozott, hogy engedélyezi e bejelentett összefonódást, és a belső piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánítja. E határozat a 139/2004/EK tanácsi rendelet ⁽¹⁾ 6. cikke (1) bekezdésének b) pontján alapul. A határozat teljes szövege csak angol nyelven hozzáférhető, és azután teszik majd közzé, hogy az üzleti titkokat tartalmazó részeket eltávolították belőle. A szöveg megtalálható lesz:

- a Bizottság versenypolitikai weboldalának összefonódásokra vonatkozó részében (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Ez az oldal különféle lehetőségeket kínál arra, hogy az egyedi összefonódásokkal foglalkozó határozatok társaság, ügyszám, dátum és ágazati tagolás szerint kereshetők legyenek,
- elektronikus formában az EUR-Lex honlapon (<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=hu>) a 32019M9378 hivatkozási szám alatt. Az EUR-Lex biztosít online hozzáférést az európai uniós jogszabályokhoz.

⁽¹⁾ HL L 24., 2004.1.29., 1. o.

Bejelentett összefonódás engedélyezése
(Ügyszám: M.9365 – EPPL/APG/KRC/citizenM)

(EGT-vonatkozású szöveg)

(2019/C 267/06)

2019. június 14-én a Bizottság úgy határozott, hogy engedélyezi e bejelentett összefonódást, és a belső piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánítja. E határozat a 139/2004/EK tanácsi rendelet ⁽¹⁾ 6. cikke (1) bekezdésének b) pontján alapul. A határozat teljes szövege csak angol nyelven hozzáférhető, és azután teszik majd közzé, hogy az üzleti titkokat tartalmazó részeket eltávolították belőle. A szöveg megtalálható lesz:

- a Bizottság versenypolitikai weboldalának összefonódásokra vonatkozó részében (<http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/>). Ez az oldal különféle lehetőségeket kínál arra, hogy az egyedi összefonódásokkal foglalkozó határozatok társaság, ügyszám, dátum és ágazati tagolás szerint kereshetők legyenek,
- elektronikus formában az EUR-Lex honlapon (<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=hu>) a 32019M9365 hivatkozási szám alatt. Az EUR-Lex biztosít online hozzáférést az európai uniós jogszabályokhoz.

⁽¹⁾ HL L 24., 2004.1.29., 1. o.

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE

Iránymutatás a nemzeti bíróságok számára a közvetett vevőre továbbhárított árnövekedés arányára vonatkozó becslések elvégzésének módjáról

(2019/C 267/07)

TARTALOMJEGYZÉK

	<i>oldal</i>
1. BEVEZETÉS	7
1.1. Cél, hatály és az iránymutatás felépítése	7
1.2. Mit jelent az árnövekedés továbbhárítása?	8
2. JOGI KONTEXTUS	9
2.1. Az árnövekedés továbbhárítása és a teljes kártérítéshez való jog	9
2.2. Mely helyzetekben foglalkozhatnak a nemzeti bíróságok továbbhárítási ügyekkel	11
2.3. A bíróság hatásköre a továbbhárítás mértékének megbecslésére	13
2.4. A bizonyíték szerepe	14
3. A TOVÁBBHÁRÍTÁS KÖZGAZDASÁGI ELMÉLETE	16
3.1. Áttekintés	16
3.2. Példák	19
4. A TOVÁBBHÁRÍTÁSSAL KAPCSOLATOS HATÁSOK ÉS A MENNYISÉGI HATÁSOK SZÁMSZERŰSÍTÉSE – ÁLTALÁNOS SZEMPONTOK	21
4.1. A továbbhárítási hatások számszerűsítéséhez szükséges adatok és információk	22
4.2. Gazdasági szakértők alkalmazása	23
5. A TOVÁBBHÁRÍTÁSSAL KAPCSOLATOS ÁRHATÁSOK SZÁMSZERŰSÍTÉSE ÉS MEGBECSÜLÉSE	24
5.1. Összehasonlító módszerek	24
5.1.1. Megközelítések	25
5.1.1.1. Az előtte-alatta-utána megközelítés	25
5.1.1.2. A keresztmetszeti megközelítés	26
5.1.1.3. A „különbségek közötti különbségek” megközelítés	26
5.1.2. Az összehasonlító megközelítések alkalmazása a gyakorlatban	28
5.1.3. Kihívások	30
5.2. Egyéb módszerek	31
5.2.1. A továbbhárítási arányon alapuló megközelítés	31
5.2.2. A továbbhárítási arányon alapuló megközelítés gyakorlati alkalmazása	32
5.2.3. A szimulációs megközelítés	33
6. A MENNYISÉGI HATÁSOK SZÁMSZERŰSÍTÉSE ÉS MEGBECSÜLÉSE	33
6.1. Bevezetés	33
6.2. Összehasonlító megközelítés	35
6.2.1. A szükséges információk	35
6.2.2. Módszerek és kihívások	35
6.3. Rugalmassági megközelítés	35
6.3.1. A szükséges módszerek és információk	35
6.3.2. Kihívások	36
7. A MÓDSZER KIVÁLASZTÁSA	36
8. 1. MELLÉKLET – KÖZGAZDASÁGTANI ELMÉLET	37
8.1. Bevezetés	37

8.2.	Az inputköltségek és hatásuk az árképzési döntésekre	37
8.3.	A kereslet jellemzői és az árakkal való kapcsolata	38
8.4.	A vállalkozások árképzési döntése	40
8.5.	A verseny intenzitása és a továbbhárítással való kapcsolata	40
8.5.1.	A piacok versenyképességének folytonossága	40
8.5.2.	Az egész ágazatra kiterjedő kontra vállalkozásspecifikus árnövekedés és továbbhárítás	41
8.6.	A továbbhárítást befolyásoló néhány további tényező	41
9.	2. MELLÉKLET – GLOSSZÁRIUM	43

A HÁTTÉRMAGYARÁZATOK JEGYZÉKE

	<i>oldal</i>
1. háttérmagyarázat: A rézáremelés továbbhárítása (hipotetikus példa)	8
2. háttérmagyarázat: A továbbhárítással kapcsolatban jellemző két forgatókönyv	11
3. háttérmagyarázat: Példa egy olyan ügyre, amelyben gazdasági szakértők szolgáltatnak bizonyítékot	23
4. háttérmagyarázat: Példa egy olyan ügyre, amelyben a bíróság gazdasági szakértőket jelölt ki	23
5. háttérmagyarázat: Példa az előtte-alatta-utána megközelítésre	25
6. háttérmagyarázat: A keresztmetszeti megközelítés példája	26
7. háttérmagyarázat: A „különbségek közötti különbségek” megközelítés bemutatása	27
8. háttérmagyarázat: A gépjárműüveggel kapcsolatos német ügy	28
9. háttérmagyarázat: A továbbhárítás mértékének megbecsülése minőségi bizonyítékok alapján – <i>Cheminova</i> (2015)	29
10. háttérmagyarázat: A továbbhárítás mértékének megbecsülése minőségi bizonyítékok alapján – <i>DOUX Ali-ments</i> (2014)	29
11. háttérmagyarázat Mennyiségi hatás	34
12. háttérmagyarázat: A mennyiségi hatások megbecsülése – <i>Cheminova</i> (2015)	34
13. háttérmagyarázat: Példák a határkötségekre és az állandó költségekre	37
14. háttérmagyarázat: A szokásos keresleti függvény – Árhatás és mennyiségi hatás	38
15. háttérmagyarázat: A keresleti függvény egyéb görbületei	39
16. háttérmagyarázat: Az áremelkedés és a csökkent értékesítés közötti összefüggés	40

1. BEVEZETÉS

1.1. Cél, hatály és az iránymutatás felépítése

- (1) Ez az iránymutatás gyakorlati útmutatást kíván nyújtani a nemzeti bíróságoknak, a bíróknak és az egyéb érdekelt feleknek az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. és 102. cikkének megsértése alapján indított kártérítési keresetekben az árnövekedés továbbhárítására vonatkozó becslések módját illetően. Meghatározza mindennek előtt a továbbhárítással kapcsolatos közgazdasági elveket, módszereket és terminológiát, többek között számos példa segítségével. Ez az iránymutatás továbbá segítséget kíván nyújtani a releváns bizonyítékok forrásainak meghatározásához, annak eldöntéséhez, hogy arányos-e a felfedésre vonatkozó kérés, illetve a felek továbbhárítással kapcsolatos tanúvallomásainak, valamint a bíróság előtt esetlegesen bemutatandó gazdasági szakértői vélemények értékeléséhez.
- (2) Az iránymutatás jogalapja a kártérítésekről szóló irányelv⁽¹⁾ 16. cikke. Nem kötelező érvényű, és nem változtat az uniós jog vagy a tagállami jog értelmében fennálló szabályokon. Ennek megfelelően a nemzeti bíróságok nem kötelesek követni ezt az iránymutatást. Az iránymutatás nem érinti továbbá az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB) ítélkezési gyakorlatát. Utal a kártérítésekről szóló irányelvben meghatározott harmonizált szabályokra, megjegyezve, hogy a nemzeti bíróságok a gyakorlatban a nemzeti szabályokat fogják alkalmazni, beleértve a kártérítésekről szóló irányelvet átültető szabályokat.
- (3) A bevált gyakorlat referenciaforrásaként az iránymutatás jelzi, mely releváns paraméterek vehetők figyelembe az árnövekedés továbbhárításának értékelése szempontjából lényeges gazdasági bizonyítékok kezelésekor. Az iránymutatás a Bizottság által gyűjtött kapcsolódó gazdasági tanulmányokra épül, és kiegészíti a kártérítési keresetekben az antitörzst szabályok megsértésével okozott károk számszerűsítéséről szóló bizottsági közleményt⁽²⁾ kísérv, az EUMSZ 101. és 102. cikkének megsértése alapján indított kártérítési keresetekben a károk számszerűsítéséről szóló gyakorlati útmutatót (a továbbiakban: gyakorlati útmutató)⁽³⁾. Míg a gyakorlati útmutató az árnövekedésre összpontosít, ez az iránymutatás kifejezetten az ilyen árnövekedés továbbhárításával foglalkozik részletesebben⁽⁴⁾. A gyakorlati útmutató és az iránymutatás együtt értelmezendő⁽⁵⁾.
- (4) Az alábbi (17)–(19) bekezdésekben szereplő magyarázatnak megfelelően az iránymutatás hasznos lehet, amikor a jogsértő a kártérítési igény elleni védekezésnek a továbbhárításra hivatkozik („pajzs”), vagy amikor a közvetett vevő kártérítési követeléssel él, mert a jogsértő állítólag továbbhárította az árnövekedést („kard”). Az azonban, hogy a bíróságnak milyen mértékben kell figyelembe vennie az eset tényeit, bármely más kártérítési keresethez hasonlóan itt is attól függ, hogyan indította meg a felperes a keresetét, illetve milyen módon védekezik az alperes. Egyes esetekben például a felperes nem indíthat keresetet a mennyiségi hatás következtében elmaradt haszon miatt, mivel ez tovább bonyolíthatná az ügyet⁽⁶⁾. Ugyanakkor a közvetett vevő jogsértő elleni keresete jellemzően a továbbhárítás figyelembevételével jár, mert ez alapvető a kereset szempontjából.
- (5) Hasonlóképpen a kereset jellege és mérete, a beadvány megalapozottsága és az adatok elérhetősége valószínűleg befolyásolja, hogyan kívánja a nemzeti bíróság megközelíteni a továbbhárítás értékelését és a továbbhárítás mértékére vonatkozó becslést. Az információk közzétételére vonatkozó végzés arányosságának értékelésekor az ilyen bíróság figyelembe veheti a gazdasági módszer és a megközelítés kiválasztását az iránymutatásban ismertetett különböző lehetőségek közül. Ami megfelelő lehet a szükséges adatok körét és a szakértői elemzés költségeit illetően egy 20 millió EUR összegű kereset esetében, az egy 200 000 EUR összegű kártérítés iránti igény esetében nem feltétlenül arányos.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/104/EU irányelve (2014. november 26.) a tagállamok és az Európai Unió versenyjogi rendelkezéseinek megsértésén alapuló, nemzeti jog szerinti kártérítési keresetekre irányadó egyes szabályokról (HL L 349., 2014.12.5., 1. o.).

⁽²⁾ A Bizottság közleménye az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. és 102. cikkének megsértése alapján indított kártérítési keresetekben a károk számszerűsítéséről (HL C 167., 2013.6.13., 19. o.).

⁽³⁾ Bizottsági szolgálati munkadokumentum – Gyakorlati útmutató – A károk számszerűsítése az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. és 102. cikkének megsértése alapján indított kártérítési keresetekben (2013.6.11., SWD(2013) 205).

⁽⁴⁾ A gyakorlati útmutató csak röviden, a 161–171. bekezdésben foglalkozik a továbbhárítással.

⁽⁵⁾ Ez az iránymutatás az EUMSZ 101. cikke megsértésének összefüggésében az árnövekedés továbbhárítására, különösen a kártérítésekről szóló irányelv 2. cikkének (14) bekezdése értelmében vett kartellekre, valamint egyéb horizontális korlátozásokra összpontosít. Ugyanakkor a vertikális korlátozások – például a viszonteladási ár kikötése – esetében és az EUMSZ 102. cikkének megsértése, vagyis az erőfölénnyel való visszaélés – például túlzó árazás – esetében a nemzeti bíróságok előtt indított kártérítési keresetek vonatkozásában is a bevált gyakorlat referenciaforrása lehet az alkalmazandó uniós szabályok sajátosságainak kellő figyelembevételével.

⁽⁶⁾ A (10) bekezdés röviden ismerteti a mennyiségi hatást. A 6. fejezet ismerteti az ilyen hatás számszerűsítésére és megbecslésére szolgáló módszereket.

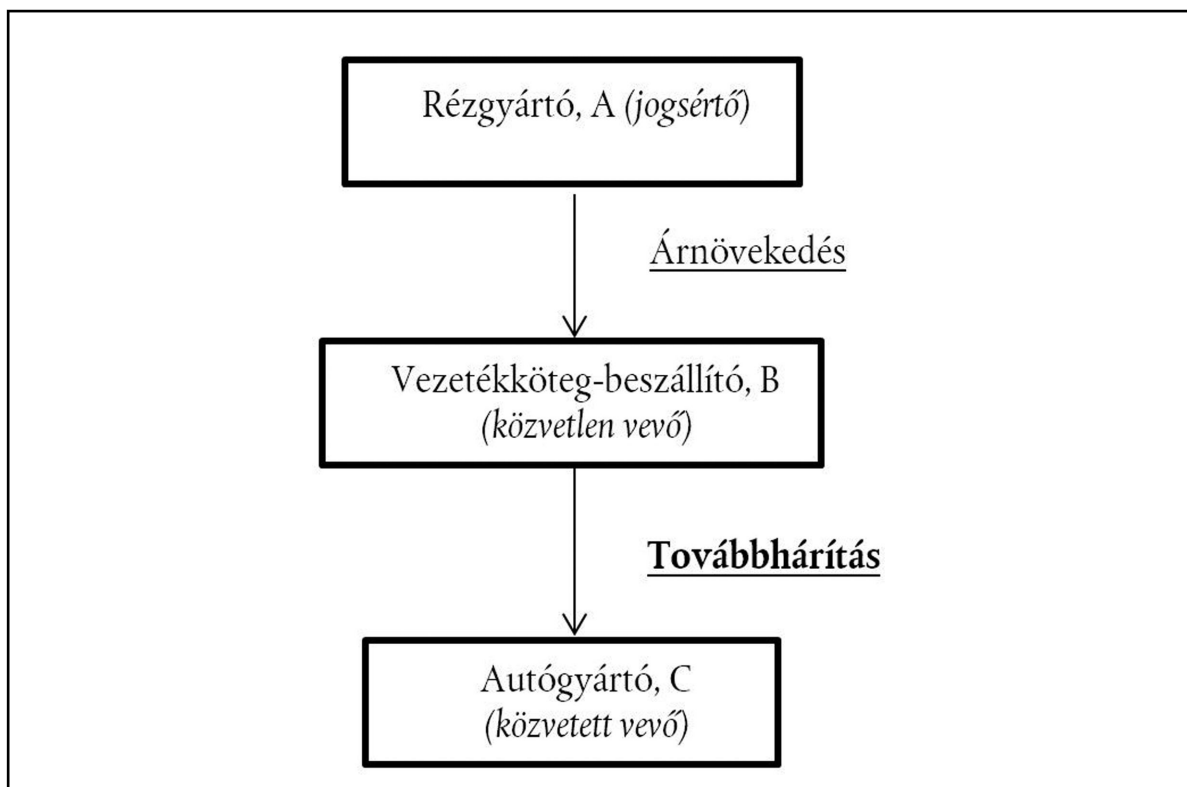
- (6) Az iránymutatás a jogi elvekre, az állandó ítélkezési gyakorlatra és a kártérítésekről szóló irányelv rendelkezéseire hivatkozva meghatározza a továbbhárítás jogi kontextusát. Egy rövid jogi szakasz összefoglalja azokat az eljárási szabályokat és eszközöket, amelyek szerint a nemzeti bíróságok figyelembe vehetik az árnövekedés továbbhárítását a kártérítési keresetekben. A jogi kontextus az uniós jogra, a nemzeti jogra és a vonatkozó gyakorlatra vonatkozik. Ebben az összefüggésben a bíróknak különös figyelmet kell fordítaniuk a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elvére⁽⁷⁾. Ez elsősorban azt jelenti, hogy a nemzeti szabályokat oly módon kell alkalmazniuk, hogy az alkalmazás ne tegye gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézé az uniós versenyjog megsértésével okozott kár teljes körű megtérítéséhez való jog gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve)⁽⁸⁾. Másodsorban a bíróknak szem előtt kell tartaniuk, hogy az EUMSZ 101. vagy 102. cikkének megsértésén alapuló kártérítési keresetekre vonatkozó nemzeti szabályok és eljárások nem lehetnek kedvezőtlenebbek az állítólagos károsult felekre nézve, mint a nemzeti versenyjog megsértése miatt indított hasonló kártérítési keresetekre irányadó szabályok és eljárások (az egyenértékűség elve).
- (7) Az iránymutatás fő szakasza a továbbhárítás ökonómiájával foglalkozik, vagyis a továbbhárítás megbecsülése szempontjából lényeges közgazdasági elmélettel és számszerűsítési módszerekkel. A közgazdasági elméleti rész a továbbhárítás mögött húzódó elméleti fogalmakra összpontosít, és meghatározza, mely tényezők befolyásolhatják a továbbhárítást. A gazdasági számszerűsítéssel foglalkozó rész különböző megközelítéseket és módszereket ismertet a továbbhárítási hatás számszerűsítése tekintetében.

1.2. Mít jelent az árnövekedés továbbhárítása?

- (8) Az árnövekedés továbbhárítására a szállítói lánc különböző szintjein kerülhet sor. Ezt mutatja be az alábbi 1. háttérmagyarázat egy hipotetikus példa alapján. Szemléltetésül és a továbbhárítással kapcsolatos további magyarázatok kiindulópontjaként az 1. háttérmagyarázatban szereplő példa ismertet egy viszonylag egyszerű gépjárműipari esetet a réz árának rögzítésére és a kapcsolódó árnövekedés továbbhárítására vonatkozóan. A gyakorlatban a továbbhárításra összetettebb szállítói láncban is sor kerülhet, és a kartell által érintett termék vagy szolgáltatás még kisebb inputot jelenthet, a végterméket pedig egynél több versenyellenes gyakorlat érintheti.

1. háttérmagyarázat

A rézáremelés továbbhárítása (hipotetikus példa)

⁽⁷⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 4. cikkét.

⁽⁸⁾ A teljes körű kártérítéshez való joghoz lásd a (12) bekezdést és az azt követő bekezdéseket.

Az A vállalkozás rézgyártó, amely kartell hozott létre, és megállapodott a versenytársaival, hogy az EUMSZ 101. cikkét megsértve rögzítik a réz eladási árát. Ez a megállapodás lehetővé tette, hogy A vállalkozás a réz esetében magasabb árát hat r zzon meg a vevők, beleértve B vállalkozást, felé.

A ténylegesen kifizetett  r és az egyébként, az uniós versenyjog megsértésének hiányában érvényes  r közötti különbség az árnövekedés ⁽⁹⁾.

B vállalkozás autóalkatrészeket értékesít, és az A vállalkozástól vásárolt rezet használta a C aut gy rt nak eladott vezet kk tegek gyártásához. Miután a kartell miatt nőtt a réz  ra, B a C felé értékesített vezet kk tegek eladási árát is emelte. Ez a magatartás az árnövekedés továbbhárítása, jelen esetben B részéről C felé. A kártérítésekről szóló irányelvben szereplő fogalommeghat r z sok szerint A jogsértő, B közvetlen vevő, C pedig közvetett vevő ⁽¹⁰⁾.

- (9) A továbbhárításra összetettebb példák is vannak. Ezek közül néhány szerepel a további h tt rmagy r zatokban. E h tt rmagy r zatok célja, hogy kiemelj k a továbbhárítás bizonyos szempontjait, valamint azt, hogyan közelítettek meg korábban a nemzeti bíróságok a közvetett vevőre továbbhárított árnövekedés arányára vonatkozó becsléseket.
- (10) Ha a közvetlen vevő részben vagy egészben továbbhárítja az árnövekedést a közvetett vevőre, a közvetett vevő nemcsak árhatással néz szembe, de sok esetben csökkenti is a keresletét,  gy a közvetlen vevő kevesebbet értékesít. A kieső értékesítés értéke a továbbhárítás mennyiségi hatása. A mennyiségi hatás jogi és gazdasági következményeivel az iránymutatás későbbi részei foglalkoznak részletesebben.
- (11) Az árnövekedés az egész szállítói láncban tov bbh r that , és termékeket vagy szolgáltatásokat érinthet. Például az előbbi 1. h tt rmagy r zatban szereplő esetben elk pz lhet , hogy az autógyártó (C) hasonlóképpen növelte a vevője, vagyis a független autókereskedő (D) felé felszámított  r kat. Ennek következtében lehetséges, hogy D is emelte a kartell által érintett rezet tartalmazó autók végfogyasztói árát. A kártérítésekről szóló irányelvben szereplő fogalommeghat r z s szerint C, D és a végfogyasztók mind közvetett vevők ⁽¹¹⁾.

2. JOGI KONTEXTUS

2.1. Az árnövekedés továbbhárítása és a teljes kártérítéshez való jog

- (12) Az EUB ítélkezési gyakorlata és a kártérítésekről szóló irányelv egyaránt fontos a továbbhárítás értékeléséhez. Először, fontos emlekeztetni arra, hogy az EUB állandó ítélkezési gyakorlata alapján „bármely személy” kártérítést  g nyelhet az  t  rt kárért, amennyiben ok-okozati összefüggés áll fenn az említett k r és az EUMSZ 101.  s 102. cikkének megs rt s  között ⁽¹²⁾. Különösen a kártérítésekről szóló irányelv 1. cikkének (1) bekezdése és 3. cikkének (1)  s (2) bekezdése teszi egyértelművé, hogy minden, a 101. vagy 102. cikk megs rt s  következtében kárt szenvedett személy számára biztosítani kell, hogy hatékonyan  lhessen a teljes körű kártérítési  g ny jogával ⁽¹³⁾. Másodsor, a kártérítésekről szóló irányelvben szereplő, az árnövekedés továbbhárítására vonatkozó szabályok az ellent tel s elvében gyökereznek, amely a kártérítésekről szóló irányelv egészére jellemző, és ez  gy értendő, hogy a kártérítés követelésre jogosult személyt olyan helyzetbe kell hozni, amilyenbe a jogsértés hiányában felt telelezhet en került volna.

⁽⁹⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 2. cikkének (20) bekezdését.

⁽¹⁰⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 2. cikkének (2), (23)  s (24) bekezdését.

⁽¹¹⁾ A kártérítésekről szóló irányelv 2. cikkének (24) bekezdése értelmében a „közvetett vevő”: olyan természetes vagy jogi személy, aki vagy amely nem közvetlenül a jogsértőtől, hanem annak közvetlen vevőjétől vagy egy későbbi vevőtől vett a versenyjogi jogsértés tárgyát képező termékeket vagy szolgáltatásokat, ilyen termékeket vagy szolgáltatásokat tartalmazó termékeket vagy szolgáltatásokat, vagy az ilyen termékekből vagy szolgáltatásokból származtatott termékeket vagy szolgáltatásokat”.

⁽¹²⁾ Az EUB által a C-724/17. számú ügyben (*Skanska*) 2019. március 14- n hozott ítélet (ECLI:EU:C:2019:204) 26. pontja és az EUB által a C-637/17. számú ügyben (*Cogeco*) 2019. március 28- n hozott ítélet (ECLI:EU:C:2019:263) 40. pontja, mindkettő hivatkozva az alábbiakra: az EUB által a C-557/12. számú ügyben (*Kone*) 2014. június 5- n hozott ítélet (ECLI:EU:C:2014:1317) 22. pontja és az abban említett ítélkezési gyakorlat, vagyis az EUB által a C-295/04. számú ügyben (*Manfredi*) 2006. július 13- n hozott ítélet (ECLI:EU:C:2006:461) 61. pontja, valamint az EUB által a C-199/11. számú ügyben (*Otis és társai*) 2012. november 6- n hozott ítélet (ECLI:EU:C:2012:684) 43. pontja.

⁽¹³⁾ Az erre vonatkozó uniós szabályozás hiányában az egyes tagállamok belső jogrendszerének feladata szabályozni a valamely kartellb l vagy az EUMSZ 101. cikk által tiltott magatartásból eredő kár megtérítésének követelésére vonatkozó jog gyakorlásának feltételeit, amennyiben tiszteletben tartják az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét (lásd ebben az értelemben: az EUB által a C-557/12. számú ügyben (*Kone*) 2014. június 5- n hozott ítélet (ECLI:EU:C:2014:1317) 24. pontja; az EUB által a C-295/04. számú ügyben (*Manfredi*) 2006. július 13- n hozott ítélet (ECLI:EU:C:2006:461) 64. pontja).

- (13) Az árnövekedés továbbhárítása szempontjából a kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (1) bekezdése meghatározza, hogy a „bármely személy” magában foglalja a közvetett és a közvetlen vevőket is. Az 1. háttérmagyarázatban szereplő példában ez azt jelenti, hogy a vezetékköteg-gyártó (B) mint közvetlen vevő és az autógyártó (C) mint közvetett vevő egyaránt kártérítést követelhet a rézgyártótól (A) mint jogsértőtől. A szállítói lánc alacsonyabb szintjein álló további közvetett vevők is jogosultak kártérítést kapni a jogsértőtől. Ahogy a (11) bekezdésben szerepel, ezek a vevők az 1. háttérmagyarázat példájában említett független autókereskedő (D) és a végfogyasztók.
- (14) Meg kell jegyezni, hogy a kártalanítás elvének elemei, vagyis az, hogy bármely személynek joga van teljes kártérítéshez az uniós versenyjog megsértésével ok-okozati összefüggésben álló kár esetében, a jogsértő közvetett és közvetlen *beszállítóira* is vonatkoznak. A kártérítésekről szóló irányelv példaként hivatkozik a vevői kartellre, és ebben az esetben a kár a jogsértők által a beszállítóknak fizetett alacsonyabb ár eredménye lehet ⁽¹⁴⁾.
- (15) A teljes kártérítés magában foglalja a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteségért (*damnum emergens*) és az elmaradt haszonért (*lucrum cessans*) járó kártérítést, valamint a kamatfizetést ⁽¹⁵⁾. Általánosságban véve, a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteség az adott személy eszközeiben való csökkenés, az elmaradt haszon pedig az ilyen eszközök olyan növekedésére utal, amely a káros cselekvés hiányában bekövetkezett volna ⁽¹⁶⁾. A továbbhárítás szempontjából ez a megkülönböztetés különösen fontos szerepet játszik a jellemző gazdasági hatások és ezek jogi besorolása tekintetében. Az általános szabály az alábbiakban olvasható.

— Az árhatás az árnövekedéshez kapcsolódik, ami a közvetett vagy közvetlen vevő által az adott termékért vagy szolgáltatásért fizetett ár növekedését jelenti az uniós versenyjog megsértése miatt ⁽¹⁷⁾. Idetartozik az árernyőhatás ⁽¹⁸⁾. Az árhatás tükröződhet a közvetlen vagy közvetett vevő által a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteség esetében benyújtott keresetben. Ez része annak a kárnak, amely a kártérítésekről szóló irányelvben az árnövekedés miatt elszenvedett kárként szerepel ⁽¹⁹⁾. Ugyanakkor a közvetlen vagy közvetett vevő részben vagy egészben továbbháríthatja az árnövekedést a szállítói lánc alacsonyabb szintjein álló felek felé. Ezért amikor a nemzeti bíróságok becslés útján meghatározzák a kártérítési keresethez kapcsolódóan az árnövekedés részben vagy teljes egészében történő továbbhárításának mértékét, azonosítaniuk kell az árnövekedés miatt elszenvedett kárt, amely adott szinten marad a szállítói láncban. A jogrendszerrel függően a nemzeti bíróság az ilyen továbbhárítást a ténylegesen elszenvedett kár csökkenésének tekintheti, vagy utalhat más szabályokra vagy elvekre, például a *compensatio lucri cum damno* ⁽²⁰⁾ elvre.

— A mennyiségi hatás általánosabban úgy jellemezhető, mint az amiatt elszenvedett kár, hogy az árnövekedés következtében kevesebb termék vagy szolgáltatás értékesítésére kerül sor ⁽²¹⁾. Ugyanakkor ez az iránymutatás a továbbhárításból származó alacsonyabb volumenű értékesítés miatt elmaradt haszonként értelmezett mennyiségi hatásra összpontosít. Ahogy a kártérítésekről szóló irányelvben szerepel, ez visszatéríthető elmaradt haszonként ⁽²²⁾.

⁽¹⁴⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv (43) preambulumbekzdését. A *vevői kartell* esetében a jogsértők által fizetett alacsonyabb ár az árcsökkenés, és kapcsolódó upstream mennyiségi hatások is jelentkezhetnek. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a beszállítók szempontjából az *eladói kartell* is káros lehet. Ez történhet akkor, ha a mennyiségi hatás miatt kevesebbet értékesítenek a jogsértőknek, vagyis a keresletcsökkenés miatt elmarad a haszon a közvetlen vagy akár a közvetett vevő szintjén a szállítói láncban. A kartell tárgyat képező input vonatkozásában jelentkező keresletcsökkenés emellett más inputok iránti kereslet csökkenéséhez vezethet. Az egyéb ilyen inputok beszállítói is követelhetnek kártérítést, amennyiben bizonyítani tudják az általuk elszenvedett kár és az uniós versenyjog megsértése közötti ok-okozati összefüggést.

⁽¹⁵⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 3. cikke (2) bekezdésének második mondatát.

⁽¹⁶⁾ Capotorti főtanácsnok indítványa, 1979. szeptember 12., 238/78. számú ügy (*Ireks-Arkady kontra Tanács és a Bizottság*) (ECLI:EU:C:1979:203), 9. pont.

⁽¹⁷⁾ A kártérítésekről szóló irányelv (39) preambulumbekzdése.

⁽¹⁸⁾ Az árernyőhatás olyan helyzetre utal, amelyben „a kartellben részt nem vevő vállalkozások (az úgynevezett kartellen kívüli vállalkozások) e kartell tevékenységének ürügyén »a kartell árnyékában« egyszerre – tudatosan vagy nem tudatosan – a versenyfeltételek mellett egyébként elérhetőnél magasabban állapítják meg saját árakat”, Kokott főtanácsnok 2014. január 30-i indítványa a C-557/12. számú ügyben (*Kone*) (ECLI:EU:C:2014:45), 2. pont.

⁽¹⁹⁾ A kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (2) bekezdése.

⁽²⁰⁾ Más szóval ez az iránymutatás nem érinti a továbbhárítás nemzeti jog szerinti vizsgálatát, amennyiben ez a jog megfelel az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének, lásd a (6) bekezdést. Amikor az iránymutatás a továbbhárításra a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteség csökkentéseként utal, ez magában foglalja a továbbhárítás vizsgálatát, hivatkozva egyéb szabályokra és elvekre, így például a *compensatio lucri cum damno* elvre.

⁽²¹⁾ Gyakorlati útmutató, 128. bekezdés.

⁽²²⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (3) bekezdését.

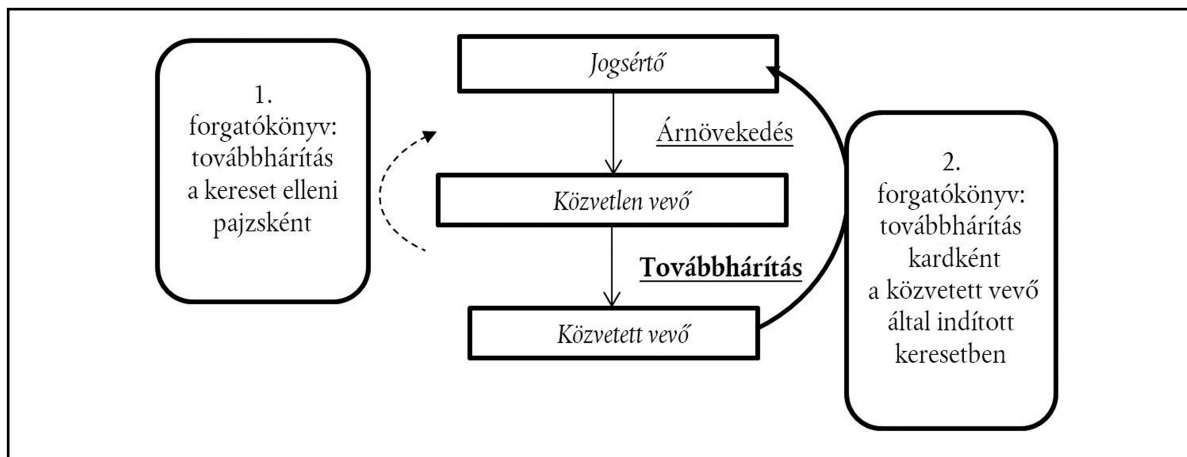
- (16) Míg a kártérítésekről szóló irányelv alapján különbség tehető egyrészt az árnövekedés miatt ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteség, másrészt a csökkent mennyiségű értékesítés miatt elmaradt haszon között, elválaszthatatlan kapcsolat áll fenn az árhatás és a mennyiségi hatás között⁽²³⁾. Ezért, ha a továbbhárítás relevánssá válik, mindkét hatást és a köztük lévő kapcsolatot is figyelembe kell venni. Az erre szolgáló gazdasági módszerek a dokumentum későbbi részében kerülnek meghatározásra.

2.2. Mely helyzetekben foglalkozhatnak a nemzeti bíróságok továbbhárítási ügyekkel

- (17) Az uniós versenyjog megsértésén alapuló kártérítési keresetek esetében a nemzeti bíróságok általában két helyzetben foglalkoznak az árnövekedés továbbhárításával.
- (18) Először, a jogsértő a kártérítési igény elleni védekezéséért az árnövekedés továbbhárítására hivatkozhat, vagyis azzal érvelhet, hogy a közvetlen vagy közvetett vevő – részben vagy egészben – a saját vevőire hárította tovább az árnövekedést⁽²⁴⁾. Ez a helyzet, amelyben a továbbhárítás pajzsként írható le, szerepel a 2. háttérmagyarázatban, egy közvetlen vevő keresetére utalva. Meg kell jegyezni, hogy a továbbhárításon alapuló védekezésre a szállítói lánc alacsonyabb szintjein álló közvetett vevők keresetei esetében is lehet hivatkozni.
- (19) Másodszor, a közvetett vevők arra az érve alapozhatják kártérítési keresetüket, hogy a jogsértők közvetlen vevői (részben vagy egészben) továbbhárították rájuk az árnövekedést, és ezért kárt szenvedtek. Ilyen helyzetben a továbbhárítás kardként jellemezhető. Ezt a forgatókönyvet a 2. háttérmagyarázat is bemutatja.

2. háttérmagyarázat

A továbbhárítással kapcsolatban jellemző két forgatókönyv

- (20) Először meg kell jegyezni, hogy a kártérítésekről szóló irányelv 17. cikkének (2) bekezdése felállítja azt az általános vélelmet, hogy a kartell keretében elkövetett jogsértés kárt okoz. A kártérítésekről szóló irányelv 13. és 14. cikke emellett konkrét szabályokat tartalmaz a továbbhárítással összefüggő bizonyítási teherrel kapcsolatban.
- (21) Az első forgatókönyv esetében, ha az árnövekedés továbbhárítása az uniós versenyjog megsértésén alapuló keresetben a védekezést szolgálja, az alperesnek kell bizonyítania, hogy a felperes továbbhárította az árnövekedést⁽²⁵⁾. A bizonyítási teher az árnövekedés továbbhárításának megtörténte és mértékére vonatkozik. Ha a továbbhárításon alapuló védekezés részben vagy egészben sikeres, a kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (3) bekezdése előírja, hogy – a nemzeti eljárásjog szerint – az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének figyelembevételével a felperes továbbra is kártérítési keresetet nyújthat be az elmaradt haszon vonatkozásában⁽²⁶⁾. Ebben az esetben a felperes viseli a bizonyítási terhet a továbbhárításra visszavezethető mennyiségi hatás tekintetében.

⁽²³⁾ Az árhatás és a mennyiségi hatás közötti elválaszthatatlan kapcsolat részletesebb ismertetése az 1. mellékletben található.

⁽²⁴⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv (39) preambulumbekkezdését.

⁽²⁵⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 13. cikkének második mondatát.

⁽²⁶⁾ A kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (3) bekezdése előírja, hogy a továbbhárítással kapcsolatos szabályok nem érintik a károsult fél azon jogát, hogy kártérítést követelhesen és kaphasson az árnövekedés teljes vagy részleges áthárítása miatt elmaradt haszonért.

- (22) A kártérítésekről szóló irányelv emellett szabályokat tartalmaz a második forgatókönyv vonatkozásában, amely szerint a közvetett vevő azt állítja, hogy kárt szenvedett az árnövekedés továbbhárítása miatt. E forgatókönyv szerint az ilyen továbbhárítás meglétére és mértékére vonatkozó bizonyítási teher a jogsértővel szembeni kártérítési igényvel fellépő közvetett vevőt terheli.
- (23) A kártérítésekről szóló irányelv ugyanakkor konkrétan foglalkozik a közvetett vevő akkor felmerülő problémáival, amikor kártérítésre tart igényt az árnövekedés továbbhárítása miatt elszenvedett kár vonatkozásában⁽²⁷⁾. Először, a kártérítésekről szóló irányelv 14. cikkének (1) bekezdése és a kártérítésekről szóló irányelv (41) preambulumbekzdése utal arra a tényre, hogy az árnövekedés szállítói lánc mentén történő továbbhárítása a kereskedelmi gyakorlat részét képezheti. Ilyen kereskedelmi gyakorlat azonosítása esetén a nemzeti bíróságok a továbbhárítás *prima facie* bizonyítékaira támaszkodhatnak. E hivatkozás alapján a kártérítésekről szóló irányelv 14. cikkének (2) bekezdése rendelkezik a megdönthető vélelemről, amelynek értelmében úgy tekinthető, hogy a felperes (vagyis a közvetett vevő) bizonyította a közvetlen vevő által a közvetett vevőre való továbbhárítás megtörténtét, amennyiben a felperes bizonyítani tudja az alábbi feltételek teljesülését:
- (a) az alperes uniós versenyjogi jogsértést követett el⁽²⁸⁾;
  - (b) az uniós versenyjogi jogsértés árnövekedést eredményezett az alperes közvetlen vevőjénél; és
  - (c) a közvetett vevő az uniós versenyjogi jogsértés tárgyát képező termékeket vagy szolgáltatásokat, illetve az uniós versenyjogi jogsértés tárgyát képező termékeket vagy szolgáltatásokat tartalmazó vagy az ilyen termékekből vagy szolgáltatásokból származtatott termékeket vagy szolgáltatásokat vett.
- (24) Ez a vélelem nem alkalmazható, amennyiben a jogsértő hitelt érdemlően és a bíróság számára elfogadhatóan bizonyítani tudja, hogy az árnövekedés nem vagy nem teljes egészében hárult tovább a közvetett vevőre⁽²⁹⁾.
- (25) A – fent említett – kártalanítás elvéből, az árnövekedés továbbhárításának gyakorlatából és a vélelmekből következően lehetséges, hogy a szállítói lánc különböző szintjein álló vevők párhuzamosan nyújtanak be keresetet. Ilyen helyzetekben a nemzeti bíróságoknak törekedniük kell a túlzott, illetve a nem elégséges kártérítés elkerülésére⁽³⁰⁾. Ez megvalósítható többek között az ugyanazon uniós versenyjogi jogsértésre vonatkozó kártérítési keresetek, az ilyen kártérítési keresetek eredményeképpen hozott ítéletek és az uniós versenyjog közjogi jogérvényesítéséből származó, az adott ügy szempontjából releváns nyilvános információk lehetőség szerinti megfelelő figyelembevételével⁽³¹⁾. A kártérítési keresetben érintett felek érdeke, hogy felhívják a nemzeti bíróságok figyelmét az ilyen keresetekre, ítéletekre és információkra, illetve elmagyarázzák, miért relevánsak ezek a szóban forgó ügyben.
- (26) Továbbá, ha az összefüggő eljárások különböző tagállamok bíróságai előtt vannak folyamatban, a nemzeti bíróságok alkalmazhatják az 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽³²⁾ 30. cikkét, amelyre a kártérítésekről szóló irányelv hivatkozik⁽³³⁾. E cikk értelmében az elsőként felhívottól eltérő nemzeti bíróság felfüggesztheti az eljárást, vagy bizonyos körülmények fennállása esetén megállapíthatja joghatóságának hiányát. Valamely tagállam bírósága a felfüggesztésre vonatkozó nemzeti szabályokat is használhatja, ha ezt a lehetőséget a nemzeti jog megengedi.

⁽²⁷⁾ A kártérítésekről szóló irányelv (41) preambulumbekzdése.

⁽²⁸⁾ A közvetett vevő mindenekelőtt azzal bizonyíthatja az első feltétel teljesülését, hogy hivatkozik a Bizottság vagy valamely nemzeti versenyhatóság által hozott határozat kötelező érvényére. A Bizottság által hozott határozatok vonatkozásában a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 1., 2003.1.4., 1. o.) 16. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy amennyiben a nemzeti bíróságok határozatot hoznak az EUMSZ 101. cikkének hatálya alá tartozó olyan megállapodásokról, döntésekről vagy magatartásokról, amelyek már bizottsági határozat tárgyát képezik, nem hozhatnak a Bizottság által elfogadott határozattal ellentétes határozatot. A nemzeti versenyhatóságok jogsértésekről szóló jogerős határozatait illetően a vevők számára előnyös lehet a kártérítésekről szóló irányelv 9. cikke. Ez a cikk különbséget tesz annak alapján, hogy mely nemzeti versenyhatóság hozta meg a jogsértésről szóló adott határozatot. A kártérítésekről szóló irányelv 9. cikkének (1) bekezdése szerint a valamely tagállam nemzeti versenyhatósága által hozott jogerős határozat vitathatatlanul megállapítja a versenyjog megsértését az adott tagállam bíróságai előtt, míg a kártérítésekről szóló irányelv 9. cikkének (2) bekezdése kimondja, hogy a nemzeti bíróságoknak figyelembe kell venniük egy másik tagállam nemzeti versenyhatóságának jogerős határozatát a jogsértés megtörténtének legalább *prima facie* bizonyítékaként.

⁽²⁹⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 14. cikke (2) bekezdésének utolsó mondatát.

⁽³⁰⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (1) bekezdését, 12. cikkének (2) bekezdését és 15. cikkét.

⁽³¹⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 15. cikkének (1) bekezdését.

⁽³²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (HL L 351., 2012.12.20., 1. o.).

⁽³³⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv (44) preambulumbekzdését és 15. cikkének (2) bekezdését.

- (27) Az egymáshoz kapcsolódó eljárásokban hozott ítéletek közötti következetesség érdekében a nemzeti bíróságoknak emellett mérlegelniük kell, illetve lehetővé kell tenniük a nemzeti jog értelmében rendelkezésükre álló megfelelő eljárási eszközök alkalmazását. Például a kártérítésekről szóló irányelv utal a perek egyesítésére⁽³⁴⁾. Arra a lehetőségre is utal, hogy egy személy megszerezheti egy másik személy követelését⁽³⁵⁾. A követelés megszerzése arra irányulhat, hogy az érintettek olyan közös keresetet indítsanak, amely hozzájárulhat a következetesség biztosításához a versenyjog ugyanolyan megsértéséhez kapcsolódó kártérítési keresetek esetében⁽³⁶⁾.
- (28) A nemzeti jogrendszerrel függően egyéb eszközök is alkalmazhatók, például kollektív jogorvoslati mechanizmusok, a harmadik felek általi felszólítások és beavatkozások, valamint a felfüggesztésre vonatkozó szabályok. Például egy közvetlen vevő beavatkozhat egy közvetett vevő által a jogsértő ellen indított kártérítési keresetbe. Ilyen esetben a közvetlen vevő (a beavatkozó fél) és a jogsértő (az alperes) is azzal érvelhet, hogy az árnövekedés nem, vagy csak részben hárult tovább a közvetett vevőre (a felperesre).
- (29) Az ilyen eljárási eszközök elérhetősége akkor is releváns lehet, ha a nemzeti bíróság határozatot hoz a közzétételre vonatkozó kérés arányosságáról. Például több kisebb kereset esetében a perek egyesítése olyan mértékben növelheti a bíróság előtt folyamatban lévő keresetek összértékét, hogy ez a bíróság arányosnak tarthatja a költségesebb szakértői elemzés érdekében bekért adatmennyiséget.

2.3. A bíróság hatásköre a továbbhárítás mértékének megbecsülésére

- (30) A kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (5) bekezdése kifejezetten előírja, hogy a tagállamok biztosítsák, hogy a nemzeti bíróságok hatáskörrel rendelkezzenek az árnövekedés továbbhárított mértékének a nemzeti eljárásokkal összhangban történő felbecsülésére. Az ilyen hatáskörnek ki kell terjednie valamennyi továbbhárítási hatásra, vagyis az árhatásra és a mennyiségi hatásra. Ez a kártérítésekről szóló irányelv 17. cikkének (1) bekezdéséből is következik, amely általánosabban a kár számszerűsítésére vonatkozik.
- (31) A nemzeti bíróságoknak a megbecsülésre vonatkozó hatáskör gyakorlásakor figyelembe kell venniük a kártérítésekről szóló irányelvben meghatározott szabályokat és elveket, valamint az EUB vonatkozó ítélkezési gyakorlatát. Ez azt jelenti, hogy amikor a bíróság megbecsüli az EUMSZ 101. vagy 102. cikke megsértésével ok-okozati összefüggésben álló kár mértékét, a kártérítés elve alapján kell eljárnia. Más szóval a kártérítés megítélése során azt kell figyelembe venni, hogy a károsult olyan helyzetbe kerüljön, amilyenbe a jogsértés hiányában feltételezhetően került volna (lásd a (12) bekezdést). A nemzeti bíróságoknak ezért ennek megfelelően kell használniuk az eljárási jogi eszközeiket is. Különösen a bizonyítási teherrel és a bizonyítási küszöbvel kapcsolatos szabályokat kell alkalmazniuk, hogy ne kerüljön veszélybe az EUMSZ 101. cikkének teljes körű érvényesülése.
- (32) Például az EUB a *Kone*-ügyben kimondta, hogy az árernyőhatás („umbrella pricing”) áldozata követelheti az uniós versenyjog megsértése következtében elszenvedett károk megtérítését, mert az EUMSZ 101. cikkének teljes érvényesülését kockáztatná, ha a nemzeti jog kategorikusan és az ügy sajátos körülményeitől függetlenül kizárná az elszenvedett károkért való kártérítés igényléséhez való jogukat. A *Kone*-ügy továbbá kiemeli, hogy az uniós versenyjog megsértése alapján indított kártérítési keresetekben az ok-okozati összefüggéssel kapcsolatban ténybeli és jogi kérdések merülhetnek fel. Ilyen kérdések a továbbhárítás összefüggésében is felmerülnek⁽³⁷⁾.
- (33) Hasonlóképpen, amikor a nemzeti bíróságok a nemzeti eljárásoknak megfelelően felbecsülik a kár és a továbbhárított árnövekedés mértékét a kártérítésekről szóló irányelvvel összhangban, be kell tartaniuk az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés fent említett elvét. A felbecsülési hatáskört illetően ez azt jelenti, hogy a nemzeti bíróságok nem utasíthatják el a továbbhárítással kapcsolatos beadványokat pusztán azért, mert a fél nem tudja pontosan számszerűsíteni a továbbhárítási hatásokat.

⁽³⁴⁾ A kártérítésekről szóló irányelv (44) preambulumbekzdése.

⁽³⁵⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 2. cikke (4) bekezdésének végét.

⁽³⁶⁾ Lásd az alábbi dokumentumot: BIZOTTSÁGI SZOLGÁLATI MUNKADOKUMENTUM, amely az alábbi dokumentumot kíséri: FEHÉR KÖNYV az EK trösztellenes szabályainak megsértésére vonatkozó kártérítési keresetekről, COM(2008) 165 végleges, (223)–(224) bekezdés.

⁽³⁷⁾ A továbbhárítás vonatkozásában a gazdasági és jogi ok-okozati összefüggés közötti lehetséges feszültség nyilvánvalóvá vált a nemzeti bíróságok olyan ítéleteiben, amelyek a nemzeti jogra hivatkozva korlátozzák a továbbhárítás pajzsként való használatát, különösen az Egyesült Királyságban – lásd a Versenyjogi Fellebbviteli Bíróság 2016. július 14-i ítéletét [2016] CAT 23 (*Sainsbury's Supermarkets Ltd kontra MasterCard Inc*), különösen a 484. pontot, valamint a Fellebbviteli Bíróság 2018. július 4-i ítéletét [2018] EWCA 1536 (Civ) (*Sainsbury's Supermarkets Ltd kontra Mastercard Inc*), különösen a 332. és 340. pontot –, valamint Hollandiában (a *Hoge Raad* [a holland Legfelsőbb Bíróság] 2016. július 8-i ítélete a 15/00167. számú ügyben [*TenneT kontra ABB*], 4.4.1–4.4.5. pont).

- (34) Továbbá a felbecslési hatáskör gyakorlásához a kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (5) bekezdése és 17. cikkének (1) bekezdése értelmében a nemzeti bíróságoknak először az észszerűen elérhető információkra kell alapozniuk az értékelésüket, másodsor pedig törekedniük kell a továbbhárítás megalapozott összegének vagy mértékének megközelítésére. Ez a kártérítésekről szóló irányelvből következik, amely hangsúlyozza az információs aszimmetria meglétét, és elismeri, hogy a kárt nem igazán lehet tökéletesen pontosan számszerűsíteni⁽³⁸⁾. A felbecslésre a nemzeti jog alkalmazandó. Valójában már számos tagállam rendelkezett a kártérítésekről szóló irányelvben előrevetített felbecslési hatáskörnek megfelelő szabályokkal⁽³⁹⁾.
- (35) A nemzeti bíróságoknak a gyakorlatban gyakran kell feltételezésekre támaszkodniuk, például a hipotetikus árak, az értékesítési volumen vagy a haszon vonatkozásában. Széles mérlegelési jogkörrel rendelkezhetnek a kiválasztandó számadatok és statisztikai adatok tekintetében, illetve mindenekelőtt azzal kapcsolatban, hogyan kerül sor ezek felhasználására a károk kiszámítása és értékelése tekintetében⁽⁴⁰⁾. A feltételezések továbbá általában fontosak, amikor a továbbhárítás és a mennyiségi hatás számszerűsítése érdekében kontrafaktuális forgatókönyv kidolgozására kerül sor a 4. szakaszban foglaltaknak megfelelően. Emiatt tanácsos lehet kérni, hogy a bírósági beadványok minden típusa gondosan tüntesse fel a feltételezéseket, és legyen egyértelmű a feltételezések módosulására vonatkozó előrejelzések érzékenysége, ahogy azt a Bizottság Versenypolitikai Főigazgatósága előírja „Az EUMSZ 101. és 102. cikkének alkalmazásával, valamint az összefonódás-ellenőrzéssel kapcsolatos ügyekben a gazdasági bizonyítékok benyújtására és adatgyűjtésre vonatkozó legjobb gyakorlatok” (a továbbiakban: legjobb gyakorlatok) című dokumentumban⁽⁴¹⁾.

2.4. A bizonyíték szerepe

- (36) A továbbhárítás jogi értékeléséhez általában összetett ténybeli és gazdasági elemzésre van szükség. Míg a szükséges bizonyítékok felvétele általában az EUMSZ 101. vagy 102. cikkének megsértésén alapuló minden kártérítési kereset fontos eleme, a továbbhárítással kapcsolatos bizonyítékok szerepe a fent említett két forgatókönyvtől és a vélelem fennállásának mértékétől függően eltér⁽⁴²⁾. A ténylegesen releváns és elérhető tények minden esetben meghatározhatják a bizonyítékok elfogadását és végül a továbbhárítás értékelését.
- (37) A továbbhárítás bizonyításához és számszerűsítéséhez szükséges bizonyíték fajtája függ az alkalmazott, az 5. és 6. szakaszban ismertetett gazdasági módszertől. A bizonyíték különféleképpen, de általában minőségi és mennyiségi bizonyítékként kategorizálható. A kártérítésekről szóló irányelv is egyértelművé teszi, hogy a „bizonyíték” a nemzeti bíróság által elfogadható valamennyi bizonyítéktípus⁽⁴³⁾. Ez a következőket foglalhatja magában:
- minőségi bizonyítékok egy vállalkozás üzleti magatartásának vagy árképzési stratégiájának megértéséhez, és ezek például az alábbiakból állnak: i) szerződések, ii) belső dokumentumok, iii) pénzügyi és számviteli jelentések, iv) tanúvallomások, v) szakértői vélemények, valamint vi) ipari jelentések és piaci tanulmányok; vagy
  - mennyiségi bizonyítékok, amelyek különösen az ökonometriai módszerek⁽⁴⁴⁾ használatával kapcsolatos adatokkal függenek össze, például i) a szóban forgó, illetve hasonló termék vagy szolgáltatás eladási ára, kiskereskedelmi ára és végfogyasztói ára, ii) pénzügyi jelentések, iii) szakértői vélemények, iv) rendeltileg meghatározott árak, v) mennyiségben kifejezett forgalom, vi) kedvezmények, valamint vii) egyéb inputköltségek és költségelemek.

⁽³⁸⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv (46) preambulumbekendését. Ilyen esetekre a kártérítésekről szóló irányelv többek között szabályokat tartalmaz a bizonyíték felfedéssel kapcsolatban (lásd a (40) bekezdést és az azt követő bekezdéseket), tartalmazza a nemzeti versenyhatóságoktól való segítségkérés lehetőségét a kártérítésekről szóló irányelv 17. cikke (3) bekezdésének megfelelően, valamint tartalmazza azt a kötelezettséget, hogy figyelembe kell venni az ugyanazon jogsértéshez kapcsolódó egyéb eljárásokat (lásd a (25) bekezdést).

⁽³⁹⁾ Például az Egyesült Királyságban a nemzeti bíróságok „jó képzelőerővel és nagyjából” számszerűsíthetik a károkat (*Watson Laidlaw & Co Ltd kontra Pott Cassels & Williamson* [1914] S.C. [H.L.] 18, 29–30. pont, és később a versenyjog megsértése alapján benyújtott kártérítési keresetekben is alkalmazták, lásd például a Fellebbviteli Bíróság 2008. október 14-i ítéletét [2008] EWCA Civ 1086 (*Devenish Nutrition Ltd kontra Sanofi-Aventis SA*), 110. pont); Hollandiában a kártérítést megítélő nemzeti bíróságok a lehetséges mértékben számszerűsíthetik a károk mértékét (lásd a *Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering* 612. cikkét), és úgy becsülhetik fel, hogy az a leginkább megfeleljen a kár jellemzőinek (lásd a *Burgerlijk Wetboek* 6:97. cikkét).

⁽⁴⁰⁾ Gyakorlati útmutató, 16. bekezdés és 15. lábjegyzet, hivatkozva az EUB 2000. január 27-i ítéletére a C-104/89. és C-37/90. számú egyesített ügyben (*Mulder és társai kontra Tanács és a Bizottság*) (ECLI:EU:C:2000:38, 79. pont). A versenyjoggal kapcsolatos ügyekben a kár számszerűsítésére vonatkozó általános megközelítés szintén szerepel a gyakorlati útmutató 11–20. bekezdésében.

⁽⁴¹⁾ Elérhető az alábbi internetes oldalon: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/best_practices_submission_en.pdf

⁽⁴²⁾ Lásd a (17) bekezdést és az azt követő bekezdéseket.

⁽⁴³⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 2. cikkének (13) bekezdését, amely kifejezetten kimondja, hogy a „bizonyítékok” közé tartoznak a dokumentumok és információkat tartalmazó egyéb tárgyak, függetlenül az információkat tároló adathordozó típusától.

⁽⁴⁴⁾ Az ökonometriai módszerek ismertetését a 5. szakasz és a 2. melléklet tartalmazza.

Ahogy a fenti nem kimerítő felsorolásból kiderül, néhány bizonyítéktípus, például a pénzügyi jelentés és a szakértői vélemény, minőségi és mennyiségi bizonyítéknak is minősülhet.

- (38) Ahogy a gyakorlati útmutató általánosabban ismerteti, általában a szóban forgó ügy sajátosságai és a benyújtott bizonyítékok szolgálnak kiindulópontként annak megállapításához, hogy a jogsértés valóban károsan érintette-e a felperest, és amennyiben igen, a kár mértékének meghatározásához⁽⁴⁵⁾. A releváns bizonyítékok közé tartozhatnak közvetlen bizonyítékok, amelyek – legalábbis a továbbhárítás összefüggésében – a közvetlen vagy közvetett vevő dokumentumai, valamint azzal kapcsolatos tanúvallomások, hogy megtörtént-e az árnövekedés továbbhárítása. Az ilyen bizonyítékok elérhetősége fontos szerepet játszhat akkor, amikor a bíróság eldönti, hogy a felek alkalmazhatják-e a hatályos jogszabályokban előírt bizonyítási küszöb elérése érdekében a lent ismertetett módszereket, és ha igen, mely módszereket.
- (39) Továbbá a továbbhárítás értékelésekor a nemzeti bíróságok gyakran találkoznak gazdasági szakértői véleményekkel. A nemzeti jog által biztosított eszközök függvényében ezeket a véleményeket a fél által kijelölt szakértő, a bíróság által segítségnyújtás céljából kijelölt szakértő, vagy a felek és a bíróság által kijelölt szakértő nyújthatja be. A nemzeti bíróságok a lehető legnagyobb mértékben iránymutatást kívánnak nyújtani ezeknek a gazdasági szakértőknek, lehetőség szerint az eljárás korai szakaszában, amikor a felek kérik a bizonyítékok felfedését, és konkrét kérdéseket tesznek fel az alkalmazni kívánt számszerűsítési módszerrel és a szükséges adatokkal kapcsolatban. Az ilyen iránymutatás és kérdések fontosak lehetnek az ügykezelés szempontjából, ugyanakkor az érdemi értékelés tekintetében is. A fent említetteknek megfelelően a továbbhárítási hatásokra vonatkozó becslések elvégzésekor a nemzeti bíróságok megvizsgálhatják, hogy a gazdasági szakértő véleménye megfelel-e a bevált gyakorlatnak, például körültekintően ismerteti-e a releváns feltételezéseket és a feltételezések módosulására vonatkozó előrejelzések érzékenységét. Hasonlóképpen, és szintén a nemzeti jog szerint biztosított lehetőségektől függően, a nemzeti bíróságok felkérhetik a gazdasági szakértőket, hogy a megállapításaikkal kapcsolatban alternatív magyarázatokat adjanak, biztosítsanak válaszadási lehetőséget, és tegyék lehetővé a felek számára az észrevételezést.
- (40) A kártérítésekről szóló irányelv célja a jogok hatékony gyakorlásának és az egyenlőségnek a biztosítása a bizonyítékok felfedésére irányuló kérésre vonatkozó szabályok előírásával. Az ilyen szabályok mindkét fent említett továbbhárítási forgatókönyv esetében alkalmazandók. A továbbhárításon alapuló védekezéssel kapcsolatos forgatókönyv tekintetében a kártérítésekről szóló irányelv 13. cikke kifejezetten említi, hogy az alperes észszerű mértékben bizonyítékfelfedést kérhet a felperestől vagy harmadik felektől. Annak a forgatókönyvnek az esetében, amely szerint a közvetett vevő kártérítést igényel, a kártérítésekről szóló irányelv 14. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy ez a közvetett vevő észszerű mértékben bizonyítékfelfedést kérhet az alperestől vagy harmadik felektől.
- (41) A kártérítésekről szóló irányelv fent említett szabályai annyiban korlátozzák a bizonyítékfelfedést, hogy a továbbhárítás megtörténtével és mértékével kapcsolatos bizonyítási terhet viselő fél csak „észszerű mértékben” kérhet bizonyítékfelfedést. A kártérítésekről szóló irányelv 5. cikkében a bizonyítékfelfedéssel kapcsolatban előírt általános szabályoknak megfelelően a nemzeti bíróság előírhatja, hogy a kérelmező fél megalapozottan állítsa, hogy a közvetlen vevő továbbhárította a közvetett vevőre az árnövekedés miatt elszenvedett kárt. A kérelmező félnek emellett azokat a tényeket kell felhasználnia, amelyek már „észszerűen” elérhetők számára. A továbbhárítás összefüggésében ez magában foglalhatja a másik féllel való üzleti kapcsolat során összegyűjtött információkat vagy a harmadik felektől, például piackutató szolgáltatóktól észszerűen beszerezhető információkat.
- (42) A kártérítésekről szóló irányelv 5. cikke (3) bekezdésének első mondata előírja az arányosság általános elvét, amikor megszabja, hogy a nemzeti bíróságok „az arányos mértékre korlátozzák a bizonyítékok felfedését”. Ez az elv fontos az EUMSZ 101. vagy 102. cikkének megsértésén alapuló kártérítési keresetek ügyvitelének során. A fent említetteknek megfelelően a bírók a nemzeti eljárási szabályokat alkalmazzák, és különös figyelmet kell fordítaniuk a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elvére. Ugyanakkor e jogi szabályok hatályán belül a nemzeti bíróságok figyelembe vehetik a kért bizonyíték felfedéssel kapcsolatos költségeket és hasznot. Ez például azt jelenti, hogy a nemzeti bíróságok arra a következtetésre juthatnak, hogy a felek által bemutatott bizonyítékok további adatgyűjtés helyett már lehetővé teszik számukra a továbbhárított árnövekedés arányára vonatkozó becslések elvégzését.

⁽⁴⁵⁾ Lásd még a gyakorlati útmutató 13. bekezdését és azt követő bekezdéseit.

- (43) Bizonyítékok a nemzeti bíróságokon keresztül és a nemzeti bíróságok szigorú ellenőrzése mellett kérhetők a másik féltől vagy harmadik felektől. A kérsnek konkrét bizonyítási tételekre vagy kategóriákra kell vonatkozni⁽⁴⁶⁾. Amennyiben a nemzeti bíróság figyelembe veszi az arányosság általános elvét és a jogos érdekek védelmét, akár el is rendelheti a bizalmas információkat tartalmazó bizonyíték felfedését a továbbhárítási hatás bizonyításának terhét viselő fél számára. Ez az információ például a bevétellel, az árakkal vagy az árréssel kapcsolatos dokumentumokat vagy adatokat jelenthet. Ugyanakkor az ilyen bizonyítékok felfedésének elrendelése esetében fontos, hogy a nemzeti bíróság a bizalmas információk védelmére szolgáló intézkedéseket léptessen életbe⁽⁴⁷⁾. Például a kártérítésekről szóló irányelv utal néhány intézkedésre, többek között a dokumentumok érzékeny szakaszainak törlésére vonatkozó lehetőségre, zárt üléseken történő meghallgatásra, a bizonyítékok megtekintésére jogosult személyek számának korlátozására, valamint a szakértők arra való utasítására, hogy az információkat összesített vagy egyéb módon nem bizalmas formában összesítsék⁽⁴⁸⁾. A nemzeti jognak megfelelően a nemzeti bíróságok a legjobb gyakorlatokban említett intézkedések használatát is mérlegelhetik, így például az adatszoba-eljárást⁽⁴⁹⁾ és az üzleti titkokról szóló irányelv⁽⁵⁰⁾ 9. cikkének (2) bekezdését.
- (44) A versenyhatóság ügyiratában szereplő bizonyítékok felfedése fontos lehet az árnövekedés számszerűsítése szempontjából, de általában kevésbé releváns a továbbhárítás összefüggésében (különösen azért, mert az árnövekedés továbbhárítása a vevők árképzési magatartásával foglalkozik, és a versenyhatóság ügyirata általában nem tartalmaz ezzel kapcsolatos információkat). Továbbá, a jogsértésről szóló határozat nyilvános változata általánosabb, potenciálisan releváns információkat tartalmazhat, például azzal kapcsolatos információkat, hogy mely termékek vagy szolgáltatások képezték versenyellenes magatartás tárgyát. Ahogy a kártérítésekről szóló irányelv 6. cikkének (10) bekezdése kimondja, a bizonyítékok versenyhatóság általi felfedése csak végső megoldásként használható.
- (45) Végezetül, ahogy a kártérítésekről szóló irányelv 15. cikkének (1) bekezdésében szerepel, az ugyanarra az uniós versenyjogi jogsértésre vonatkozó kártérítési keresetek és a kapcsolódó ítéletek is lényeges információforrások lehetnek a továbbhárítás számszerűsítése szempontjából.

3. A TOVÁBBHÁRÍTÁS KÖZGAZDASÁGI ELMÉLETE

3.1. Áttekintés

- (46) Az árnövekedés továbbhárítására és a kapcsolódó ár- és mennyiségi hatásra azért kerül sor, mert a vállalkozások az árak növelésével reagálnak a költségek növekedésére⁽⁵¹⁾. Az első többletár a közvetlen vevő inputköltségeinek növekedéseként értelmezhető. A továbbhárítási hatásokkal kapcsolatos becslések vonatkozásában a bíróságnak általában meg kell vizsgálnia, hogyan hatna egy ilyen költségnövekedés 1) a közvetlen vevő által meghatározott árakra az értékesítési piacon, illetve 2) a közvetlen vevő csökkent értékesítésének értékére.
- (47) A nemzeti bíróságok az egyes esetek körülményei alapján becsülik meg a továbbhárítás mértékét. Ugyanakkor a továbbhárítás és a kapcsolódó hatások közgazdasági elméletének általános ismerete számos okból fontos lehet a bíróság számára. Először, a közgazdasági elmélet alapján született előrejelzések az olyan tényezők közé tartozhatnak, amelyek fontosak annak értékelésekor, hogy egy adott esetben teljesül-e az előírt bizonyítási küszöb. Például a közgazdasági elmélet olyan keretet biztosít a bíróság számára, amelyben értékelhetők a mennyiségi és minőségi bizonyítékok⁽⁵²⁾. Másodsor, különösen a peres ügyek korai szakaszában a közgazdasági elmélet segíthet a bíróknak az adatok vagy információk felfedésével kapcsolatos döntéshozatalban azok relevanciájának értékelésével. Végezetül, az elméleti vagy koncepcionális megfontolások emellett alapot szolgáltatnak az árnövekedés és továbbhárítás közötti, a felek által felvetett kapcsolatot alátámasztó különböző gazdasági magyarázatok hihetőségének és megbízhatóságának értékeléséhez.

⁽⁴⁶⁾ A kártérítésekről szóló irányelv (16) preambulumbekzdése egyértelművé teszi, hogy a bizonyítékkategóriát az alkotóelemeinek olyan közös jellemzőire hivatkozva kell meghatározni, mint például a felfedni kért dokumentumok jellege, tárgya vagy tartalma, azon időszak, amelyen belül összeállították őket, illetve egyéb kritériumok.

⁽⁴⁷⁾ Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 5. cikkének (4) bekezdését.

⁽⁴⁸⁾ A kártérítésekről szóló irányelv (18) preambulumbekzdése.

⁽⁴⁹⁾ Lásd a legjobb gyakorlatok 45. bekezdését.

⁽⁵⁰⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/943 irányelve (2016. június 8.) a nem nyilvános know-how és üzleti információk (üzleti titkok) jogosulatlan megszerzésével, hasznosításával és felfedésével szembeni védelemről (HL L 157., 2016.6.15., 1. o.).

⁽⁵¹⁾ Ezeket az ösztönzőket az 1. melléklet ismerteti részletesebben.

⁽⁵²⁾ Az ilyen bizonyítékokat a 4.1. szakasz ismerteti részletesebben.

- (48) A kártérítésekről szóló irányelv nem tesz különbséget egyrészt a megnövekedett árak (árhatások) és az árnövekedés továbbhárítása, beleértve a mennyiségi hatást, által okozott károk, másrészt az egyéb olyan lehetséges hatások által okozott károk között, mint a termékek rosszabb minősége vagy az elmaradt innováció (nem árhatások). Ez az iránymutatás az árnövekedés továbbhárítására és a kapcsolódó mennyiségi hatásokra összpontosít ⁽⁵³⁾.
- (49) A közgazdasági elmélet szerint a továbbhárítási hatások, vagyis a kapcsolódó ár- és mennyiségi hatások meglétét és nagyságát számos tényező befolyásolja ⁽⁵⁴⁾. Ezek a tényezők egyidejűleg befolyásolják a továbbhárítási forgatókönyv végkimenetelét, és figyelembe kell venni ezek kölcsönös egymásrautaltságát.
- (50) Az egyes tényezők relatív fontossága továbbá esetenként eltérő lehet. Ezért fontos lehet, hogy a bíró megértse, hogy valószínűleg mely tényezők fogják befolyásolni a továbbhárítás mértékét egy adott esetben. A nemzeti jogtól függően a bíró ehhez hivatkozhat a felek gazdasági szakértői vagy a bíróság által kijelölt gazdasági szakértő magyarázatára. Továbbá a gyakorlatban a vállalkozások nem feltétlenül hoznak mindig olyan árképzési döntéseket, amelyek teljes mértékben összhangban vannak a közgazdasági elmélet alapján tett előrejelzésekkel. Ezért a közgazdasági elmélet vonatkozó elképzeléseit is fontos értékelni a szóban forgó ügyben elérhető ténybeli bizonyítékok alapján. Az ilyen bizonyíték egyaránt lehet minőségi és mennyiségi, például a továbbhárítás mértékét ismertető belső dokumentumok és a 4. szakaszban kifejtett mennyiségi módszerek.
- (51) Ahogy az 1. mellékletben részletesen szerepel, a közgazdasági elmélet szerint a továbbhárítási hatások meglétét és nagyságát befolyásoló legfontosabb tényezők közé tartoznak az alábbiak:
- i. az árnövekedés tárgyát képező inputköltségek ⁽⁵⁵⁾ jellege (az ilyen költségek állandók vagy változó költségekről van-e szó, a jogsértés csak egy vevő vagy az adott piac valamennyi vagy legtöbb résztvevője esetében vezet-e a költségek emelkedéséhez);
  - ii. a közvetlen vagy közvetett vevő esetében a termék iránti kereslet jellege (különösen a kereslet és az árszínvonal közötti összefüggés);
  - iii. a verseny erőssége és intenzitása azon a piacon, amelyen a közvetett vagy közvetlen vevő tevékenykedik; és
  - iv. egyéb olyan elemek, mint az áralkalmazkodás költségei, a vállalkozás árnövekedés által érintett költségeinek aránya, a vevői erő, a közvetett és közvetlen vevők vertikális integrációja, az árszabályozás vagy a szállítói lánc különböző szintjein hozott árképzési döntések időzítése.
- (52) Először is, az árnövekedés tárgyát képező inputköltségek jellege befolyásolja, hogy ez az árnövekedés továbbhárítható-e, és ha igen, milyen mértékben. Amikor az árnövekedés hatással van a közvetlen vevő olyan költségeire, amelyek nem változnak az inputmennyiség függvényében (állandó költségek), kevésbé valószínű a továbbhárítása, mert az ilyen költségek általában nem befolyásolják a közvetlen vevő árképzését, legalábbis nem rövid távon. Ugyanakkor hosszú távon az állandó költségek hatással lehetnek a vállalkozások stratégiai döntéseinek elemzésére is, például a gyártási kapacitásra, ami viszont befolyásolhatja az ezt követő (rövid távú) árképzési mechanizmust. Ilyen forgatókönyv esetén az állandó költségek is továbbháríthatók. Ezzel szemben, amikor az árnövekedés a közvetlen vevő olyan költségeire van hatással, amelyek az inputmennyiség függvényében változnak (változó költségek), általában valószínűbb az árnövekedés továbbhárítása, legalább bizonyos mértékben. Ennek az az oka, hogy a határköltségek (a változó költségek alkategóriája, amely úgy határozható meg, mint egy további input által okozott költségnövekedés) ⁽⁵⁶⁾ általában befolyásolják a közvetlen vevő árképzési döntéseit ⁽⁵⁷⁾.

⁽⁵³⁾ Nem zárható ki azonban, hogy az iránymutatásban ismertetett módszerek és technikák a más jellegű károkkal, vagyis a nem árhatásokkal kapcsolatos kártérítési keresetekre is alkalmazhatók.

⁽⁵⁴⁾ Ez a szakasz ismerteti, hogy a (51) bekezdésben felsorolt tényezők miért lehetnek fontosak a továbbhárítással kapcsolatos árhatás és mennyiségi hatás meglétének és nagyságának meghatározásában. Az egyes tényezők hatásának részletesebb leírását az 1. melléklet tartalmazza a szokásos árképzési mechanizmus ismertetésével együtt.

⁽⁵⁵⁾ Az 1. melléklet ezt részletesebben ismerteti.

⁽⁵⁶⁾ Lásd a (159) bekezdést.

⁽⁵⁷⁾ Lásd még a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről szóló iránymutatást (HL C 31., 2004.2.5., 5. o. (80) bekezdés). Ugyanakkor lehetséges, hogy bizonyos esetekben a vállalkozások az állandó költségeket is figyelembe veszik az árak meghatározásakor. Ebben az esetben az ezen a véleményen lévő félnek kell bizonyítani ezt például a 4. szakaszban ismertetett becslési módszerek alkalmazásával.

- (53) Másodszor, a termék iránti, a közvetlen vevő által tapasztalt kereslet befolyásolja a továbbhárítás mértékét. A szokásos árképzési mechanizmus arra épít, hogy a vállalkozás termékei vagy szolgáltatásai iránti kereslet (az értékesített mennyiség) az ár emelésével csökken. Az, hogy az árnövekedést tapasztaló közvetlen vevő milyen mértékben emeli a saját árait, attól függ, hogy a kereslet érzékenyen reagál-e az ilyen árváltozásra. Például, ha a közvetlen vevő monopolhelyzetben van, és a kereslet minden árszinten ugyanolyan érzékenyen reagál az árváltozásra és a közvetlen vásárlót állandó határköltségekkel szembeül, a közgazdasági elmélet szerint az árnövekedés fele kerül továbbhárításra. Ha a monopolhelyzetben lévő vevő esetében az áremeléskor a kereslet „egyre inkább” (vagyis növekvő mértékben) csökken, kevésbé valószínű, hogy az árnövekedés továbbhárul, összehasonlítva azzal a helyzettel, amelyben áremeléskor a kereslet „egyre kevésbé” (vagyis csökkenő mértékben) csökken, amennyiben minden más megegyezik⁽⁵⁸⁾.
- (54) Harmadszor, a vállalkozások között azon a piacon tapasztalható versenyhelyzet jellege és intenzitása is befolyásolja a továbbhárítás mértékét, ahol a közvetlen vevők tevékenykednek. Fontos tisztában lenni azzal, hogy a fokozott versenynek a továbbhárítás mértékére gyakorolt potenciális hatása attól függ, hogy az első többletár csak a közvetlen vevőt érinti-e (vállalkozásspecifikus árnövekedés) vagy a közvetlen vevő versenytársait is (az egész ágazatra kiterjedő árnövekedés). Ha az árnövekedés csak egy olyan közvetlen vevőt érint, amely erős versenyben van más közvetlen vevőkkel, kevésbé valószínű a továbbhárítás egy olyan helyzethez képest, amelyben az egyetlen érintett közvetlen vevő gyenge versenyt tapasztal. Ugyanakkor az egész ágazatra kiterjedő árnövekedés esetében a nagyszámú, egymással nagy versenyben lévő közvetlen vevők általában az árnövekedés nagyobb arányú továbbhárítását részesítik előnyben az ilyen közvetlen vevők közötti gyengébb versennyel jellemzett helyzetekhez képest⁽⁵⁹⁾.
- (55) A nemzeti bíróságok által a kártérítési keresetek ügyében hozott számos ítélet kiemeli, hogy milyen fontos megvizsgálni a kereslet árváltozásokra történő reakcióját, a verseny intenzitását, és azt, hogy az árnövekedés hatással van-e a közvetlen vevő versenytársaira⁽⁶⁰⁾.
- (56) Negyedszer, ahogy az (51) bekezdésben és az 1. mellékletben szerepel, bizonyos körülmények között egyéb elemek fontos szerepet játszhatnak a közvetlen vevő árképzési mechanizmusában és ezáltal az árnövekedésnek a közvetlen vevő általi továbbhárításában. A továbbhárítás számszerűsítése érdekében például további fontos elem lehet, hogy az árnövekedés által érintett input a közvetlen vevő változó költségeinek nagy vagy kis részét képezi-e. A közvetlen vevőnek költségei merülhetnek fel az árai megváltoztatásakor, ezek az úgynevezett áralkalmazkodási költségek. Ha az árnövekedés csak kis részét képezi a változó költségeknek, a közvetlen vevő úgy találhatja, hogy az áralkalmazkodási költségek miatt nem nyereséges továbbhárítani egy ilyen árnövekedést. Továbbá, a továbbhárítás mértékét esetlegesen befolyásoló egyéb szempontok közé tartozik például a vevői erő mértéke vagy a szállítói lánc különböző szintjein hozott árképzési döntések időzítése. Az (51) bekezdésben említett tényezők közül néhányat a nemzeti bíróságok is figyelembe vettek a továbbhárítással kapcsolatos ügyekben⁽⁶¹⁾.
- (57) A továbbhárítás megtörténte és mértéke összefügg az értékesítési veszteséggel, amely általában az áremelést kíséri. A fent leírtaknak megfelelően ez az értékesítési veszteség mennyiségi hatásként jellemezhető, amelynek vonatkozásában a vevő keresetet indíthat az elmaradt haszon miatt. A mennyiségi hatás azért jelentkezik, mert a vevő esetében a keresleti függvény meredeksége általában negatív. Ha sor kerül az első többletár továbbhárítására a szállítói lánc mentén, a mennyiségi hatás a vertikális lánc valamennyi szintjén jelentkezik. Ezért amikor a kereset mennyiségi hatással kapcsolatos kártérítésre vonatkozik, elképzelhető, hogy a bíróságoknak az ilyen hatás nagyságát is meg kell becsülniük.

⁽⁵⁸⁾ A termékre vonatkozó keresleti függvény alakjának fontosságát a 3.2. fejezet 2. példája és az 1. melléklet ismerteti részletesebben.

⁽⁵⁹⁾ A 3.2. fejezetben szereplő 3. példa részletesebben ismerteti és kifejti a közgazdasági elmélet alapján megfogalmazott ilyen előrejelzéseket.

⁽⁶⁰⁾ Az olyan ítéletekkel kapcsolatos példákért, amelyek a piaci dinamika fontosságával és azzal foglalkoznak, hogyan reagál a kereslet az árváltozásra, lásd például az alábbi német ítéleteket: *Bundesgerichtshof* (német Szövetségi Bíróság) 2011. június 28-i ítélete a KZR 75/10. számú (ORWI) ügyben (59. és 69. pont), valamint a *Landgericht Düsseldorf* (Düsseldorfi Regionális Bíróság) 2015. november 19-i ítélete a 14d O 4/14. számú (*German Car Glass*) ügyben (221. pont). A nemzeti bíróságok több ítélete is foglalkozik azzal, hogy milyen fontos a verseny mértéke és az, hogy az első többletár vállalkozásspecifikus-e vagy az egész ágazatra kiterjed; lásd például a *Sø- og Handelsretten* (a dán Tengerészeti és Kereskedelmi Bíróság) 2002. október 3-i ítéletét a V 15/01. számú ügyben (UfR2004.2600S) (EKKO kontra *Brandt Group Norden et al*), és a *Tribunal Supremo de España* (a spanyol Legfelsőbb Bíróság) 2013. november 7-i ítéletét az 5819/2013. számú ügyben (*Nestle et al kontra Ebro Puleva*).

⁽⁶¹⁾ Egy olyan ügy példaként, amely megvizsgálta, hogy valószínű-e a továbbhárítás, ha az árnövekedés által érintett input a közvetlen vevő változó költségeinek kis részét adja, lásd a *Cour d'Appel de Paris* (Párizsi Fellebbviteli Bíróság) 2014. február 27-i ítéletét a 10/18285. számú ügyben (*SNC Doux Aliments Bretagne et al kontra Société Ajinomoto Eurolysine*). A 10. háttérmagyarázat részletesebben ismerteti ezt az ítéletet.

- (58) A fent említetteknek megfelelően az uniós versenyjog megsértése esetén a károsult teljes kártérítésre tarthat igényt a jogsértéssel ok-okozati összefüggésben elszenvedett kár vonatkozásában. A továbbhárításra való hivatkozáskor a kártérítési keresetekben az árnövekedésből származó károk számszerűsítése érdekében fontos lehet a mennyiségi hatás értékelése. Ilyen esetben azonban meg kell jegyezni, hogy ha a teljes kár nagyságára vonatkozó becsléshez egyszerűen kivonjuk a továbbhárítással kapcsolatos árhatást az árnövekedési hatásból, alulbecsüljük a közvetlen vagy közvetett vevő által elszenvedett kárt, ha nem vesszük figyelembe a mennyiségi hatást.
- (59) Az árnövekedés miatti csökkenő mennyiséget befolyásolja a vevő termékei vagy szolgáltatásai iránti kereslet érzékenysége, valamint az, hogyan reagálnak az árnövekedésre a vevő versenytársai. Például, ha a vevő termékei vagy szolgáltatásai iránt rugalmatlan a kereslet, vagyis a vevői csak kis mértékben érzékenyek az áremelésre, az áremelés hatására viszonylag kis mértékben csökken az eladott mennyiség. Ha minden más megegyezik, ez kisebb mennyiségi hatáshoz vezet, mint rugalmasabb kereslet esetén. Ugyanakkor, ha egy árnövekedést követően a vevő versenytársai is emelik az árakat, az szintén csökkentheti a vevő saját áremelésének az értékesített mennyiségre gyakorolt hatását⁽⁶²⁾.

3.2. Példák

- (60) Az alábbi hipotetikus példák be kívánják mutatni az ebben a szakaszban és az 1. mellékletben ismertetett közgazdasági elmélet szerinti elképzelések relevanciáját.
- (61) Az 1. példa a vállalkozásspecifikus árnövekedést ismerteti egy erős versennyel jellemzett piacon.

1. példa

Szituáció: Ugyanazon a piacon 10 almalégyártó működik. Az egyik gyártó olyan beszállítótól szerzi be az almát, amelyik árrögzítő kartellben érintett. Ez az almalégyártó kártérítésre tart igényt az árnövekedés miatt. Ugyanakkor az alperes (az alma beszállítója) továbbhárításon alapuló védekezésre hivatkozik, és azzal érvel, hogy az almalégyártó az árnövekedést teljes egészében a közvetett vevőkre hárította tovább.

Elemzés: Az árnövekedést tapasztaló almalégyártó erős versenyben van kilenc másik vállalattal az almalégyártás és értékesítése terén. A tíz vállalkozás által értékesített valamennyi termék meglehetősen azonos a fogyasztók számára. Amennyiben a többi gyártó nem a kartell tagjaitól szerzi be az almát, hanem alacsonyabb áron meg tudja venni máshol, a kartelltől vásárolni kényszerülő gyártó versenyhátrányban van a versenytársaival szemben. Az almalégyártó ezért korlátozottan tudná továbbhárítani a költségek emelkedését, mert ha továbbhárítaná, akár csak részben, az árnövekedést, az értékesítése (és a nyeresége) rendkívül nagy mértékben csökkenne a versenytársak javára. Minél nagyobb a verseny a 10 almalégyártó között, annál kevésbé képes továbbhárítani a költségek növekedését. Ezért ebben a forgatókönyvben a közvetlen vevő általában nem tudja továbbhárítani a költségek növekedését (árnövekedés).

- (62) A 2. példa olyan helyzetet mutat be, amelyre az egész ágazatra kiterjedő árnövekedés és intenzív verseny jellemző.

2. példa

Szituáció: Az 1. példában szereplő mind a tíz almalégyártó az árakat rögzítő kartelltől szerzi be az almát. A kartell tagjai azt állítják, hogy az árnövekedés továbbhárul a közvetett vevőkre.

Elemzés: Az almalégyártók hasonlóképpen ki vannak téve az árnövekedésnek, és a piacra verseny jellemző. Mivel az árnövekedés az összes gyártót érinti, egyetlen vállalkozás sem lesz versenyhátrányban a többihez képest. Ezért valószínűbb, hogy mindegyik almalégyártó nagymértékben tovább fogja hárítani az árnövekedést, szemben az 1. példában részletezett esettel (ahol az árnövekedés vállalkozásspecifikus). Illusztrációképpen, egy abszolút verseny piacon az árak megegyeznek a határköltségekkel, és az inputköltségek emelkedése ezért közvetlenül ugyanakkora mértékű áremelkedéshez vezet.

⁽⁶²⁾ Ha csak a vevő növeli az árát, elképzelhető, hogy a vevői a versenytársaktól fognak vásárolni. Ha azonban bizonyos mértékben a versenytársak is emelik az árakat, a váltás kevésbé lehet vonzó a vevők számára, így az első vevő értékesítése összességében kevésbé eshet vissza. Meg kell azonban jegyezni, hogy ha néhány vevő vagy valamennyi vevő a termék mellőzésével reagál az egész piacot érintő áremelésre, a mennyiségi hatás még nagyobb lehet, mint abban az esetben, ha csak egyetlen vevő emeli az árát.

- (63) A 3. példa ismerteti az eltérő keresletet tapasztaló, monopolhelyzetben lévő vevők továbbhárítási arányának kérdését.

3. példa

Szituáció: A almagyártó az 1. tagállamban monopolhelyzetben van az almagyártás piacán, míg B almagyártó a 2. tagállamban van monopolhelyzetben ugyanazon a termékpiacon. Minden további egység almáé gyártási költsége állandó, és ugyanakkora A és B esetében.

A két almagyártó az árrögzítő kartellben érintett C beszállítótól szerzi be az almát. Ennek következtében A és B egyaránt 6 EUR/láda árnövekedést tapasztal, mert C-től szerzi be az almát.

A és B az egyes tagállamok kiskereskedelmi láncai irányából eltérő keresletet tapasztal. Az 1. tagállamban a kereslet valamennyi árszinten ugyanolyan érzékenyen reagál az ár változásaira (vagyis a kereslet lineáris, lásd a 15. háttérmagyarázatot). A 2. tagállamban nem ez a helyzet. Ott az ár emelkedésével a kereslet „egyre kevésbé” (csökkenő mértékben) csökken (a kereslet konvex, lásd még a 15. háttérmagyarázatot).

A és B kártérítést követel C-től (a kartell tagjától) az árnövekedés következtében elszenvedett kárért. C továbbhárításon alapuló védekezést alkalmaz, és azt állítja, hogy A és B továbbhárítja az árnövekedés felét.

Elemzés: A 1. és 2. tagállamban a monopolhelyzetben lévő gyártók eltérő keresletet tapasztalnak az egyes tagállamok kiskereskedelmi láncai részéről. Minden további egység almáé gyártási költsége állandó. A lánkénti 6 EUR árnövekedés mindkét gyártó esetében a határköltség emelkedésének tekinthető. A költségek ilyen emelkedését követően az áremelés lehetősége attól függ, hogy az egyes gyártóknak mekkora előállított mennyiséget kell feláldozniuk a költségbeli változás bizonyos részének továbbhárítása, vagyis az áremelés érdekében.

Ennek az az oka, hogy ha az árak emelkedésével csökkenő mennyiség viszonylag kicsi, az áremelés vonzóbb lesz az olyan helyzethez képest, amelyben jelentősen csökken az értékesített mennyiség. A mennyiség áremeléskor tapasztalható csökkenése a monopolhelyzetben lévő gyártó által tapasztalt kereslet függvényének görbületével függ össze, vagyis azzal, hogy a kereslet lineáris, konvex vagy konkáv. A 15. háttérmagyarázat ezt is részletesebben ismerteti.

Az 1. tagállamban monopolhelyzetben lévő A gyártót tekintve, a közgazdasági elmélet alapján elképzelhető, hogy az ilyen gyártó továbbhárítja az árnövekedés felét, vagyis 3 EUR nagyságú összeget. Mivel azonban a monopolhelyzetben lévő B gyártó esetében konvex a kereslet, a megmaradó kereslet kevésbé érzékenyen fog reagálni az arra áremelés esetén. A-hoz képest, amely lineáris keresletet tapasztal, B kisebb mennyiségi csökkenést fog tapasztalni, ha 3 EUR nagyságú összeggel emeli az árakat. Ez azt jelenti, hogy ez arra ösztönzi B-t, hogy több mint 3 EUR nagyságú összeget hárítson tovább.

- (64) A 4. példa ismerteti az áralkalmazkodási költségek és a változó kontra állandó költségek kérdését rövid és hosszú távon.

4. példa

Szituáció: Az 1. tagállamban csak A és B vállalkozás birtokol és lízingel toronydarukat. 2005–2015 között A és B vállalkozás részt vett egy kartellben, és megegyezett, hogy 80 %-kal növeli a toronydaru lízingelésének árát. C vállalkozás az 1. tagállam városaiban működő építőipari vállalkozás. Ez a vállalkozás lakásokat tervez, épít és értékesít felhőkarcolókban a végfelhasználók számára. A lakások árát számos különböző médiumban és helyszínen hirdeti, beleértve az internetet, újságokat és utcai posztereket. Az 1. tagállam nemzeti versenyhatósága megállapította, hogy az építőiparban az árak egyeztetése sérti a versenyjogot, és sem A, sem B vállalkozás nem fellebbezett a kartell tagjaira kirótt bírságról szóló határozat ellen.

C vállalkozás a kartell közvetlen vevője. Kártérítést követel A-tól és B-től, a kartell tagjaitól. A és B vállalkozás azonban továbbhárításon alapuló védekezésre hivatkozik, és azt állítja, hogy C vállalkozás az árnövekedést teljes egészében a közvetett vevőkre, vagyis a felhőkarcolókban lakást vásárló végfelhasználókra hárította tovább.

Elemzés: A toronydaruk lízingje egyike annak a sok inputköltségnek, amellyel C vállalkozásnak a felhőkarcolók tervezésekor és építésekor számolnia kell. Az egyéb inputköltségek közé tartoznak a nyersanyagok, például az acél és a beton költségei, valamint a munkaerőköltségek és a pénzügyi költségek. Ezért valószínű, hogy a toronydaruk lízingje csak kis részét képezi az összköltségnek. Mivel C vállalkozás széles körben hirdeti a lakások árát, jelentős áralkalmazkodási költségei merülhetnek fel. Mivel azonban a kartell 10 évre szól, az áralkalmazkodási költségek egy bizonyos idő után elhanyagolhatók lehetnek az árnövekedéshez képest, ami végül arra ösztönzi C vállalkozást, hogy a lakások meghatározásakor figyelembe vegye az árnövekedést. Ezért előfordulhat, hogy az áralkalmazkodási költségek miatt C vállalkozást semmi nem ösztönzi arra, hogy rövid távon továbbhárítsa az árnövekedést. Az árnövekedés továbbhárítására vonatkozó ösztönző azonban változhat a jogsértés időszakában. A releváns időszakban történő továbbhárítás tényleges mértékének értékeléséhez a bíróságnak ezért a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján, például a 4. szakaszban meghatározott egyik módszerrel meg kell becsülnie a továbbhárítási hatást.

4. A TOVÁBBHÁRÍTÁSSAL KAPCSOLATOS HATÁSOK ÉS A MENNYISÉGI HATÁSOK SZÁMSZERŰSÍTÉSE – ÁLTALÁNOS SZEMPONTOK

- (65) Az elszenvedett kárért járó kártérítés célja, hogy a károsult olyan helyzetbe kerüljön, amelyben a jogsértés hiányában került volna. E helyzet értékeléséhez össze kell hasonlítani a megfigyelt helyzetet (azt a helyzetet, amelyben sor kerül a jogsértésre) egy hipotetikus helyzettel (egy olyan helyzettel, amelyben nem kerül sor jogsértésre). Ez a hipotetikus helyzet a „kontrafaktuális forgatókönyv”.
- (66) A kontrafaktuális forgatókönyv kidolgozásának célja a jogsértés hatásának elkülönítése a termék vagy szolgáltatások árát befolyásoló többi olyan tényezőtől, amely akkor is befolyásolta volna az árakat, ha nem kerül sor jogsértésre⁽⁶³⁾. Például a kereslet növekedése általában kartell hiányában is áremelkedéshez vezet. A közvetett vagy közvetlen vevőket nem kell kompenzálni ezért a hatásért. A kontrafaktuális forgatókönyv kidolgozásakor ezért ellenőrizni kell, hogy fennállnak-e olyan tényezők, amelyek nem függnék össze a jogsértéssel⁽⁶⁴⁾.
- (67) Mivel a kontrafaktuális forgatókönyv hipotetikus, közvetlenül nem tapasztalható meg. A lentieknek megfelelően a közgazdaságtanban és a jogi gyakorlatban különböző módszereket és technikákat fejlesztettek ki a kontrafaktuális forgatókönyv kidolgozására. Ezek a feltételezéseket és a szükséges adatok körét illetően eltérnek egymástól.
- (68) Ezek a módszerek azt igyekeznek megállapítani, hogyan fejlődött volna a piac a jogsértés hiányában, ugyanakkor a felek és a bíróság számára elérhető közvetlen bizonyítékok (például azzal kapcsolatos belső dokumentumok, hogyan hárította tovább a közvetlen vevő az első árnövekedést egy adott helyzetben) – a vonatkozó nemzeti jogi szabályoknak megfelelően – szintén fontos információval szolgálhatnak a károk értékeléséhez egy adott esetben⁽⁶⁵⁾.
- (69) A versenyjog megsértése alapján benyújtott kártérítési keresetekben a továbbhárítás tekintetében a nemzeti bíróságoknak három olyan alkotóelemet kell figyelembe venniük, amelyek összefüggésben vannak a kárral, amellyel kapcsolatban a közvetlen vagy közvetett vevő kártérítést követelhet, ezek pedig az árnövekedés, a továbbhárítással kapcsolatos árhatás és a továbbhárítással kapcsolatos mennyiségi hatás⁽⁶⁶⁾. A nemzeti bíróságok és a gazdasági szakértők dönthetnek úgy, hogy ezt a három elemet egymást követően becslik meg, vagyis a lent ismertetett háromlépcsős eljárást alkalmazzák.
- (70) Az első lépésben számszerűsíthető vagy megbecsülhető az árnövekedés. Ehhez több különböző módszer használható. Ugyanakkor a felek és a bíróságok által az első árnövekedés megbecslésére az úgynevezett összehasonlító módszerek a leginkább alkalmazott módszerek. A gyakorlati útmutató részletesen ismerteti az árnövekedés megbecslésére szolgáló különböző módszereket.

⁽⁶³⁾ Meg kell jegyezni, hogy a továbbhárítás értékelésekor a kontrafaktuális forgatókönyv kidolgozásának szükségessége összhangban van az EUB továbbhárítással kapcsolatos ítélezési gyakorlatával a tagállamok által jogellenesen kivetett illetékek és vámok visszatérítésének összefüggésében, lásd az EUB 1979. október 4-i ítéletét a C-238/78. számú ügyben (*Ireks-Arkady kontra Tanács és Bizottság*) (ECLI: EU:C:1979:226, 14. pont); az EUB 2000. december 21-i ítéletét a C-441/98. számú ügyben (*Michailidis*) (ECLI: EU:C:2000:479, 33. pont és az azt követő pontok); az EUB 2011. szeptember 6-i ítéletét a C-398/09. számú ügyben (*Lady & Kid és mások*) (ECLI: EU:C:2011:540). Továbbá a C-129/00. számú (*Bizottság kontra Olasz Köztársaság*) ügyben hozott ítéletre vonatkozó 2003. június 3-i indítványának (ECLI: EU:C:2003:319) 78. pontjában a Geelhoed főtanácsnok rámutatott arra, hogy kontrafaktuális forgatókönyv szükséges annak bemutatásához, hogyan alakultak volna az árak az értékesítési piacon az első többletár hiányában.

⁽⁶⁴⁾ Lásd a kapcsolódó leírást a (77) bekezdésben.

⁽⁶⁵⁾ Lásd még a gyakorlati útmutató 14. és 30. bekezdését.

⁽⁶⁶⁾ Lásd a 16. háttérmagyarázatot az 1. mellékletben.

- (71) A második lépés a továbbhárítással kapcsolatos árhatás nagyságára vonatkozó becslés elvégzése. Az ilyen hatás mértéke felbecsülhető közvetlenül az összehasonlító módszerek alkalmazásával, vagyis az árnövekedés számszerűsítése esetében használt módszerekhez hasonló módszerekkel. Bizonyos feltételezések teljesülése esetén e hatás mértéke közvetetten is megbecsülhető annak megbecslésével, hogy milyen arányban kellett volna az érintett input-költség növekedését továbbhárítani, majd ennek a becsült aránynak az árnövekedéssel és az értékesítéssel kapcsolatos információkkal való együttes értékelésével. A 5.1–5.2. szakasz áttekintést nyújt az ilyen hatások számszerűsítésének különböző megközelítéseiről.
- (72) A harmadik lépés a továbbhárítással kapcsolatos mennyiségi hatások megbecslése. A továbbhárítással kapcsolatos árhatás megbecslésére hasonlóan a mennyiségi hatás is közvetve vagy közvetlenül becsülhető meg. Az ilyen hatások számszerűsítésének különböző megközelítéseivel a 6.2. és 6.3. szakaszok foglalkoznak.
- (73) A nemzeti bíróságok előtt az uniós versenyjog megsértése alapján benyújtott kártérítési keresetekben a kár számszerűsítésére egyéb megközelítések is alkalmazhatók, így például a továbbhárítással kapcsolatos árhatást és mennyiségi hatást egyidejűleg figyelembe vevő szimulációs megközelítés. Az 5.2. szakasz röviden ismerteti a szimulációs megközelítést.

4.1. A továbbhárítási hatások számszerűsítéséhez szükséges adatok és információk

- (74) Ahogy a 2.2. szakaszban szerepel, a kártérítésekről szóló irányelv a bizonyítékok felfedezésére vonatkozó szabályokat is tartalmaz. A felek vagy harmadik felek birtokában lévő adatok és információk fontos tényezők a továbbhárítási hatások megbízható közgazdaságtani elemzése szempontjából. Ezért a kontrafaktuális forgatókönyv kidolgozásához szükséges adatok szükségességének és elérhetőségének meghatározása lehet a továbbhárítással kapcsolatos árhatás számszerűsítésének első hasznos lépése.
- (75) Annak eldöntésekor, hogy mely adattípusok és információk lényegesek egy adott esetben, hasznos lehet a bíró számára a 3. szakaszban ismertetett közgazdaságtani elmélet általános megállapításainak figyelembevétele. Ezek a megállapítások akkor is relevánsak lehetnek, ha a bírónak értékelnie kell a gazdasági szakértők egymással ütköző véleményét⁽⁶⁷⁾. A továbbhárítás mértékére vonatkozó becslésekhez szükséges adatok típusát illetően továbbá általában jól kell ismerni a szóban forgó iparágat és az ügy tárgyát képező piac jellegzetességeit. Ezért hasznos lehet először az olyan dokumentumok (például meglévő bírósági határozatok, az ugyanazon a piacon a szállítói lánc ugyanazon vagy eltérő szintjén folyó párhuzamos bírósági eljárások, piaci tanulmányok vagy a versenyhatóságoknak a releváns piaci dinamikát ismertető határozatai) vizsgálata, amelyek elve jelzik a továbbhárítás valószínűségét⁽⁶⁸⁾.
- (76) Elképzelhető, hogy a bíróságnak minőségi és mennyiségi jellegű bizonyítékokat is meg kell vizsgálnia⁽⁶⁹⁾. A minőségi bizonyítékok, például az árképzéssel, a stratégiával, a szerződésekkel és a pénzügyi beszámolókkal kapcsolatos belső dokumentumok elemezhetők a közgazdaságtani elmélet szempontjából. Továbbá információkkal szolgálhatnak arról, hogy van-e bizonyíték az értékesítési piacon történő árképzés és a beszerzési piacon bekövetkező, a jogsértésből eredő árnövekedés közötti kapcsolatra.
- (77) A kontrafaktuális forgatókönyv kidolgozásához és a továbbhárítást befolyásoló különböző tényezők figyelembevételéhez sok esetben azonban a mennyiségi bizonyítékok is hasznosak lehetnek. Az ilyen bizonyítékok közé tartozhatnak a tényleges árakkal, a költségekkel vagy az árréssel kapcsolatos adatok, valamint olyan külső tényezők, amelyek befolyásolnák a vállalkozások árképzési döntéseit, például a gazdasági tevékenységgel kapcsolatos összesített mutatók (például a GDP növekedése, az infláció és a foglalkoztatási ráta). A gazdasági tevékenység regionális változói néhány esetben hasznosak lehetnek az olyan különböző regionális tendenciák figyelembevételéhez, amelyek nem függenek össze a jogsértéssel.
- (78) A bíróság emellett figyelembe vehet több, az árképzést befolyásoló iparág- vagy vállalkozásspecifikus tényezőt. Például az 1. háttérmagyarázatban ismertetett példában, ha a műanyag is fontos alapanyag lett volna a vezetékkötegek gyártásához a jogsértés időszakában, amikor a rézgyártó (A) megállapodott a versenytársaival a réz árának rögzítésében, és a réz a vezetékköteg-gyártó (B) másik fő alapanyaga, akkor valószínű, hogy B továbbhárította volna a vevőire a műanyag árának emelkedését is, amely nem sértette az uniós versenyjogot. Ebben az esetben, ha a továbbhárítás mértékére vonatkozó becslés nem veszi figyelembe a műanyag árának emelkedésével kapcsolatos hatásokat, az árnövekedés továbbhárítására vonatkozó becslés túlzó lehet, mert helytelenül teljes egészében a jogsértésnek tulajdonítja az áremelést. Hasonló érvelés vonatkozik az egyéb inputköltségek potenciális csökkenésére, amely költségek – ha nem történik meg a figyelembevételük és a továbbhárítódásuk a szállítói láncban – mesterségesen csökkentenék a kartell miatti árnövekedés továbbhárításának becsült mértékét.

⁽⁶⁷⁾ Lásd a (39) bekezdést.

⁽⁶⁸⁾ Lásd a (25) bekezdést.

⁽⁶⁹⁾ Lásd a (37) bekezdést, valamint a 9. és 10. háttérmagyarázatban szereplő példákat.

- (79) A következő példákban a módszerek alkalmazása az árra összpontosít. Az adatok elérhetőségétől és az adott ügy körülményeitől függően a bíróság ugyanazokat a módszereket is figyelembe veheti az egyéb közgazdaságtani változók, például a haszonkulcs vagy a vállalkozás költségeinek felbecsüléséhez. Az érintett piacnak a kontrafaktuális piaccal való összehasonlításához használt adatok vonatkozhatnak az egész piacra (például a vezetőkkötegek átlagára valamennyi vevő esetében más termékpiacon vagy földrajzi piacon) vagy egyes vevőkre/vevői csoportokra.

4.2. Gazdasági szakértők alkalmazása

- (80) Az árnövekedés továbbhárításának vizsgálatakor sok esetben gazdasági szakértők bevonására kerülhet sor a nemzeti bíróságokon tárgyalt kártérítési keresetek vonatkozásában. A szakértői bizonyítékokra vonatkozó szabályok tagállamonként jelentősen eltérnek⁽⁷⁰⁾. Ugyanakkor a nemzeti bíróságok számára hasznos lehet a gazdasági szakértők bevonására vonatkozó általános elvekre és eszközökre vonatkozó iránymutatás.
- (81) Az eljárás korai szakaszában – amennyiben a nemzeti jogszabályok lehetővé teszik – a bíróság elősegítheti az érintett feleket képviselő szakértők közötti párbeszédet. Az ilyen párbeszéd arra irányulhat, hogy leszűkítse az ügy szempontjából lényeges kérdések – beleértve a felfedési kötelezettséggel kapcsolatos kérdéseket – vonatkozásában azokat a területeket, amelyekben a felek egyetértenek, illetve nem értenek egyet. A 3. háttérmagyarázat példát hoz egy ilyen megközelítésre.

3. háttérmagyarázat

Példa egy olyan ügyre, amelyben gazdasági szakértők szolgáltattak bizonyítékot⁽⁷¹⁾

Egy egyesült királysági bíróságon a két felet (a jogsértőt és a felperest) képviselő gazdasági szakértők eltérő módszert javasoltak a továbbhárítás mértékének felbecsülésére. A bíró aggodalmát fejezte ki a szakértői bizonyíték potenciális összetettsége miatt, és felkérte a felek szakértőit, hogy a bizonyítékok felfedésének elrendelése előtt egyezzenek meg a továbbhárítással kapcsolatos gazdasági bizonyítékok esetében javasolt megközelítésről. Amennyiben a szakértők nem állapodnának meg egy megközelítésben, a bíró meghallgatná az egyes megközelítésekről szóló előterjesztéseket, beleértve az egyes szakértők által javasolt magyarázatát, a szükséges információkat és a megközelítés alkalmazásának költségeit, majd határozatot hozna az egyik megközelítés alkalmazásáról.

- (82) Néhány joghatóság esetében a nemzeti bíróságok gazdasági szakértőket jelölhetnek ki, akik segítenek a bírónak a továbbhárítás mértékével kapcsolatos becslések elvégzésében, és hagyományosan ezt a megközelítést választották az első árnövekedés nagyságának megbecslésére. A bíróság hasonló megközelítést alkalmazhat a továbbhárítás mértékének megbecslésekor, például összehasonlító módszerek alkalmazásával. Ezért a továbbhárítás mértékére vonatkozó becslések elvégzésekor fontos lehet a bíróság által kijelölt szakértők által az árnövekedés mértékének megbecslése terén szerzett tapasztalat is. A 4. háttérmagyarázat példát hoz egy olyan megközelítésre, amikor a bíróság gazdasági szakértőt jelölt ki.

4. háttérmagyarázat

Példa egy olyan ügyre, amelyben a bíróság gazdasági szakértőket jelölt ki⁽⁷²⁾

Egy német bíróság előtti ügyben a bíróság kijelölt egy gazdasági szakértőt. Azzal a feladattal bízta meg a szakértőt, hogy javasoljon módszert, majd számszerűsítse az árnövekedést. A szakértő első lépésként empirikus módszert javasolt az árnövekedés mértékének megbecslésére. Sor került a szakértő által javasolt megközelítés megvitatására írásbeli formában, illetve szóbeli meghallgatások formájában, majd a bíróság határozott arról, hogy melyik megközelítést alkalmazza.

A következő lépésben a kiválasztott módszer alkalmazásával megtörtént az árnövekedés kiszámítása. Megtörtént a számításokhoz használt adatok benyújtása a bíróság és a felek felé.

Harmadik lépésben sor került a megalapozottság vizsgálatára, amelynek során a felek lehetőséget kaptak az észrevételeik megtételére és a kérdésfeltevésre. A bíróság elé terjesztett végső értékelés figyelembe vette ezeket az észrevételeket. A végső értékelés emellett a becslt eredmények valószínűségét, a becslt hatások megalapozottságát és a felhasznált adatok minőségét is megvizsgálta.

⁽⁷⁰⁾ Például Franciaországban, Hollandiában és az Egyesült Királyságban a bíróságok nagyrészt közvetlenül állnak kapcsolatban a felek által kijelölt gazdasági szakértőkkel. Más tagállamokban, például Belgiumban, Dániában, Németországban, Magyarországon és Olaszországban a bíróságok sok esetben a bíróság által kijelölt szakértők tanácsára támaszkodnak. A nemzeti jogszabályok azzal kapcsolatban is eltérnek, ki felé áll fenn kötelezettsége a szakértőnek. Néhány tagállamban, például az Egyesült Királyságban és Írországban a szakértőnek még akkor is a bíróság felé áll fenn kötelezettsége, ha a díját a felek fizetik. Spanyolországban a felek által kijelölt szakértők kötelesek tárgyilagosan és függetlenül lenni, míg néhány tagállamban, például Németországban és Olaszországban nem állnak fenn ilyen konkrét kötelezettségek.

⁽⁷¹⁾ *High Court of Justice of England and Wales*, 2017. október 4-i ítélet, [2017] EWHC 2420 (Ch) (*Emerald Supplies kontra British Airways Plc*).

⁽⁷²⁾ *Oberlandesgericht Düsseldorf* (Düsseldorfi Területi Másodfokú Bíróság), 2009. június 26-i ítélet a VI-2a Kart 2 – 06/08. számú ügyben (*Zement*).

- (83) Az olyan esetekben, amikor a feleket képviselő gazdasági szakértők eltérő álláspontot képviselnek a továbbhárítás mértékére vonatkozó becslés céljából alkalmazandó megközelítéssel kapcsolatban, a nemzeti bíróság a nemzeti versenyhatóság tanácsát is kikérheti az alkalmazandó módszerről⁽⁷³⁾. Továbbá, a továbbhárítás mértékének vizsgálatakor a nemzeti bíróság főszabály szerint a versenyhatóság valamely határozatában szereplő információkra is támaszkodhat, például az első árnövekedés vonatkozásában⁽⁷⁴⁾.

5. A TOVÁBBHÁRÍTÁSSAL KAPCSOLATOS ÁRTHATÁSOK SZÁMSZERŰSÍTÉSE ÉS MEGBECSÜLÉSE

- (84) A továbbhárítással kapcsolatos árhatás mértékére vonatkozó becslések elvégzésekor a nemzeti bíróságok a számszerűsítéssel kapcsolatban különböző típusú közgazdaságtani megközelítésekre támaszkodhatnak, különösen az összehasonlító megközelítésre, de a továbbhárítási arányon alapuló megközelítésre⁽⁷⁵⁾ és a szimulációs megközelítésre is. Ezek az ebben a fejezetben ismertetett megközelítések mennyiségi adatok alapján becsülik meg a továbbhárítás hatását. A bíróság a továbbhárítási hatás megbecsülésekor sok esetben hasznosnak találhatja a minőségi bizonyítékok, például a belső dokumentumok vagy a szóbeli tanúvallomások vizsgálatát is. Az ilyen minőségi bizonyítékok elérhetősége fontos szerepet játszhat akkor, amikor a bíróság eldönti, hogy a felek alkalmazhatják-e a hatályos jogszabályokban előírt bizonyítási küszöb elérése érdekében a technikákat, és ha igen, mely technikákat⁽⁷⁶⁾.

5.1. Összehasonlító módszerek

- (85) A továbbhárítással kapcsolatos árhatás az első árnövekedés hatásaként bekövetkező áremelkedés vagy árrés-változás közvetlen megbecsülésével kiszámítható a szállítói lánc különböző szintjein. Ez a módszer, annak értékelésekor, hogy a közvetlen vevő továbbhárítja-e az árnövekedést, összehasonlítja a közvetlen vevő által a jogsértés időszakában meghatározott árat a viszonyítási alapul szolgáló piac vagy piacok áraival.
- (86) A továbbhárítással kapcsolatos árhatás megbecsülésekor a bíróság megbecsülheti a megfigyelt és a kontrafaktuális árak vagy árrés közötti különbségeket⁽⁷⁷⁾ ugyanazt az összehasonlító módszert alkalmazva, mint az első árnövekedés kiszámításakor. A gyakorlati útmutató részletesen ismerteti az említett módszerekhez kapcsolódó fogalmakat, de az alábbi szakaszok további útmutatással szolgálnak az ilyen módszereknek a továbbhárítás összefüggésében való végrehajtására vonatkozóan.
- (87) Az összehasonlító módszerek előnye, hogy valós, ugyanarra vagy hasonló piacra vonatkozó adatokat használnak⁽⁷⁸⁾. Azon a tényen alapulnak, hogy az összehasonlító forgatókönyv reprezentatív lehet a jogsértéssel nem érintett helyzetekben. Az európai versenyhatóságok is elismerik és alkalmazzák ezeket a módszereket, hogy a továbbhárítás mértékére vonatkozó becsléshez hasonló elemzéseket végezzenek, például a versenypolitika utólagos értékelésekor⁽⁷⁹⁾.
- (88) Az összehasonlító módszer alkalmazásakor ideális esetben a jogsértés időszakában érvényes ár vagy árrés kerül összehasonlításra az ugyanazon a piacon a jogsértés hiányában érvényes árral vagy árréssel. Ugyanakkor természetesen nem tudható pontosan, hogyan fejlődött volna a piac jogsértés nélkül. Például előfordulhat, hogy a közvetlen vevő által meghatározott árakat befolyásoló fontos tényezők, például a kereslet változása vagy egyéb inputok ára, nem ugyanolyan hatást fognak gyakorolni az árakra a jogsértés időszakában és a kontrafaktuális forgatókönyvben.

⁽⁷³⁾ A kártérítésekről szóló irányelv 17. cikkének (3) bekezdéséből következik, hogy valamely nemzeti versenyhatóság egy nemzeti bíróság megkeresésére segítséget nyújthat e nemzeti bíróság részére a kártérítés mértékének meghatározásában, amennyiben e nemzeti versenyhatóság az ilyen segítségnyújtást megfelelőnek tekinti.

⁽⁷⁴⁾ Lásd például az alábbiakat: az *Oberlandesgericht Düsseldorf* (Düsseldorfi Területi Másodfokú Bíróság) 2013. április 15-i ítélete a VI-4 Kart 2 – 6/10 (OWi). számú ügyben, majd ezt követően a *Bundesgerichtshof* (német Szövetségi Bíróság) 2018. október 9-i ítélete a német nemzeti versenyhatósággal (*Bundeskartellamt*) foglalkozó KRB 51/16. számú (*Flüssiggas I*) ügyben, a 2007. december 14-i, 2008. február 26-i, 2009. február 12-i és 2009. április 9-i határozat, a B11-20/50. számú (*Flüssiggas*) ügy, amelyben a *Bundeskartellamt* figyelembe vette a jogsértés révén szerzett többletjövédelmet (*kartellbedingter Mehrerlös*) és az árnövekedés kiszámításának különböző módszereivel kapcsolatos vitákat.

⁽⁷⁵⁾ A továbbhárítási arányon alapuló megközelítés többek között azon a feltételezésen alapul, hogy az inputköltségek változása ugyanolyan mértékben hárul tovább az inputköltségek relevanciájától és az ilyen inputköltségek változásának mértékétől függetlenül. Elképzelhető, hogy ez a feltételezés túl messzire megy. A (120) bekezdésben és az azt követő bekezdésekben szereplő részletesebb ismertetésnek megfelelően a továbbhárítási arányon alapuló megközelítés alkalmazásának lehetőségét általában csak akkor kell mérlegelni, ha a feltételezés az ügy tényei alapján valószerű.

⁽⁷⁶⁾ Lásd még a gyakorlati útmutató 14. bekezdését.

⁽⁷⁷⁾ A mennyiségi hatásra vonatkozó becslésekről szóló 6.3. szakasz részletesebben ismerteti az árrésre vonatkozó adatokat használó megközelítést.

⁽⁷⁸⁾ A gyakorlati útmutató 37. bekezdése és az árnövekedés mértékének becslésére vonatkozóan ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat kihangsúlyozza ezt a tényt. Egy német bíróság, szintén az árnövekedés mértékének megbecsülése szempontjából, azon a véleményen van, hogy más megközelítésekhez képest az összehasonlító módszerek előnyben részesíthetők, lásd az *Oberlandesgericht Düsseldorf* (Düsseldorfi Területi Másodfokú Bíróság) által 2009. június 26-án a VI-2a Kart 2 – 06/08. számú ügyben (*Zement*) hozott ítélet 469. pontját és az azt követő pontokat.

⁽⁷⁹⁾ Lásd például az alábbi dokumentumot: A versenyhatóságok végrehajtási határozatainak utólagos értékelésére vonatkozó referenciá-útmutató, OECD 2016.

- (89) E tényezők figyelembevétele rendkívül fontos annak meghatározásakor, hogy egy viszonyítási alapul szolgáló adott piac megfelelő-e kontrafaktuális forgatókönyvként. Ahogy a 5.1.1. szakasz részletesebben ismerteti, különböző módszerek állnak rendelkezésre a jogsértés által érintett piac és a viszonyítási alapul szolgáló piacok közötti különbségek figyelembevételére. A nemzeti jogrendszertől függ, hogy a jogsértéssel érintett piac és a viszonyítási alapul szolgáló piacok kellően hasonlítsanak-e egymáshoz ahhoz, hogy az ilyen összehasonlítás eredménye felhasználható legyen a továbbhárítás mértékének megbecsülésére ⁽⁸⁰⁾.

5.1.1. Megközelítések

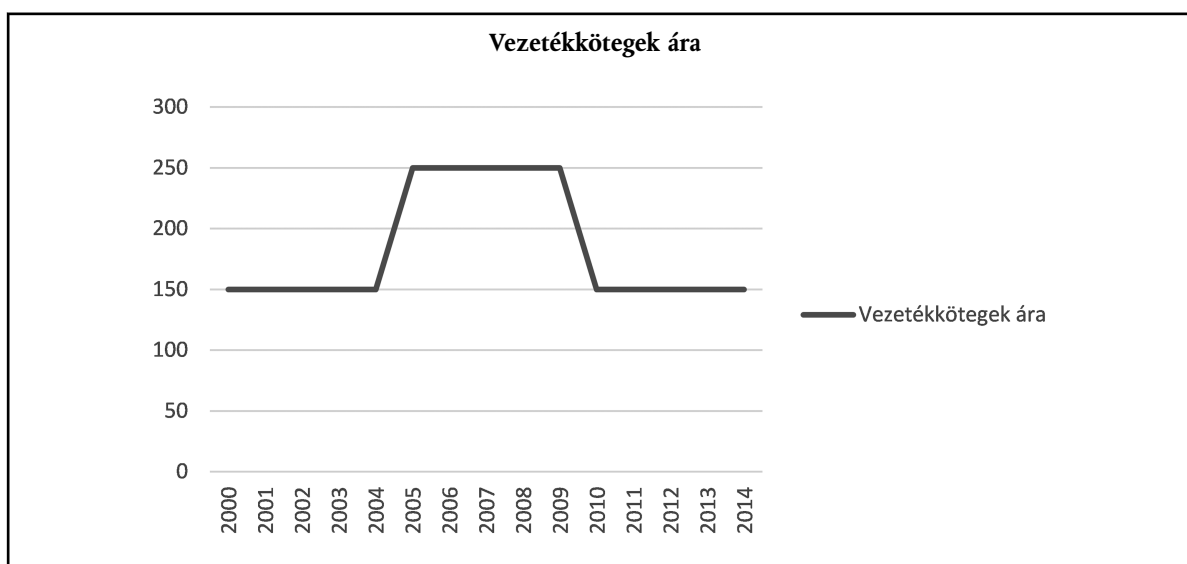
- (90) Amikor a továbbhárítási hatás megbecsülése az összehasonlító módszerrel történik, a közvetlen vagy közvetett vevő által a jogsértés időszakában meghatározott ár a jogsértés nélküli, azaz kontrafaktuális forgatókönyvvel kerül összehasonlításra. A kontrafaktuális forgatókönyv az alábbiak alapján dolgozható ki ⁽⁸¹⁾:
- az erre a piacra jellemző árral vagy árréssel kapcsolatos adatok a jogsértést megelőzően és/vagy követően, ez általában előtte-alatta-utána megközelítés néven ismert;
  - az ugyanarra a (termék)piacra vonatkozó adatok egy másik földrajzi területen, vagy egy másik olyan termékpiacra vonatkozó adatok, amely hasonlóan fejlődött, mint az a piac, amelyen a közvetett vagy közvetlen vevő jelen van, ez általában keresztmetszeti megközelítés néven ismert;
  - az időbeli összehasonlítás és a piacok közötti összehasonlítás együttes alkalmazása, ez általában „különbségek közötti különbségek” megközelítés néven ismert.

5.1.1.1. Az előtte-alatta-utána megközelítés

- (91) Az első árnövekedés megbecsülésekor gyakran alkalmazott megközelítés az árak időbeli alakulását hasonlítja össze ugyanazon a piacon, ez az előtte-alatta-utána összehasonlítás (amit az 5. háttérmagyarázat mutat be) ⁽⁸²⁾. E megközelítésnek a továbbhárítás mértékére vonatkozó becslések esetében való alkalmazásakor a viszonyítási alapul szolgáló piac pontosan ugyanaz a termékpiac, mint amelyen a közvetlen vagy közvetett vevő a jogsértés elkövetésekor jelen volt, csak más időpontok vonatkozásában kerül sor az elemzésére. Ezért feltételezhető, hogy a jogsértés által nem érintett időszakban az adott termékpiac jó megközelítésül szolgál a kontrafaktuális forgatókönyv, vagyis annak a helyzetnek a szempontjából, amely akkor jellemezte volna a termékpiacot, ha a jogsértés időszakában nem kerül sor jogsértésre. Ez a feltételezés téves lehet, mert gyakorlati szempontból a földrajztól vagy termékektől függetlenül nincs olyan viszonyítási alapul szolgáló piac, amely figyelembe venné az elszigeteltség egy további elemét a jogsértésből származó hatás vonatkozásában.

5. háttérmagyarázat

Példa az előtte-alatta-utána megközelítésre ⁽⁸³⁾

⁽⁸⁰⁾ A gyakorlati útmutató az árnövekedés vizsgálata szempontjából foglalkozik ezzel a kérdéssel, lásd például a 37. és az 59–95. bekezdést.

⁽⁸¹⁾ Ha a kontrafaktuális forgatókönyv külföldi piacokat vesz figyelembe viszonyítási alapul, a nemzeti bíróságnak a lehetséges jogszabályi eltéréseket is szem előtt kell tartania. Ez különösen a szabályozott piacok, például a gyógyszerek vagy az energia piaca esetében fontos.

⁽⁸²⁾ Lásd a gyakorlati útmutató 38–48. bekezdését.

⁽⁸³⁾ Az egyszerűség kedvéért ez a grafikon csak a jogsértésre visszavezethető árhatást ábrázolja. Valós helyzetben nemcsak a továbbhárítás mértéke, hanem egyéb olyan tényezők is befolyásolják az árakat, mint az infláció és egyéb költségsokk.

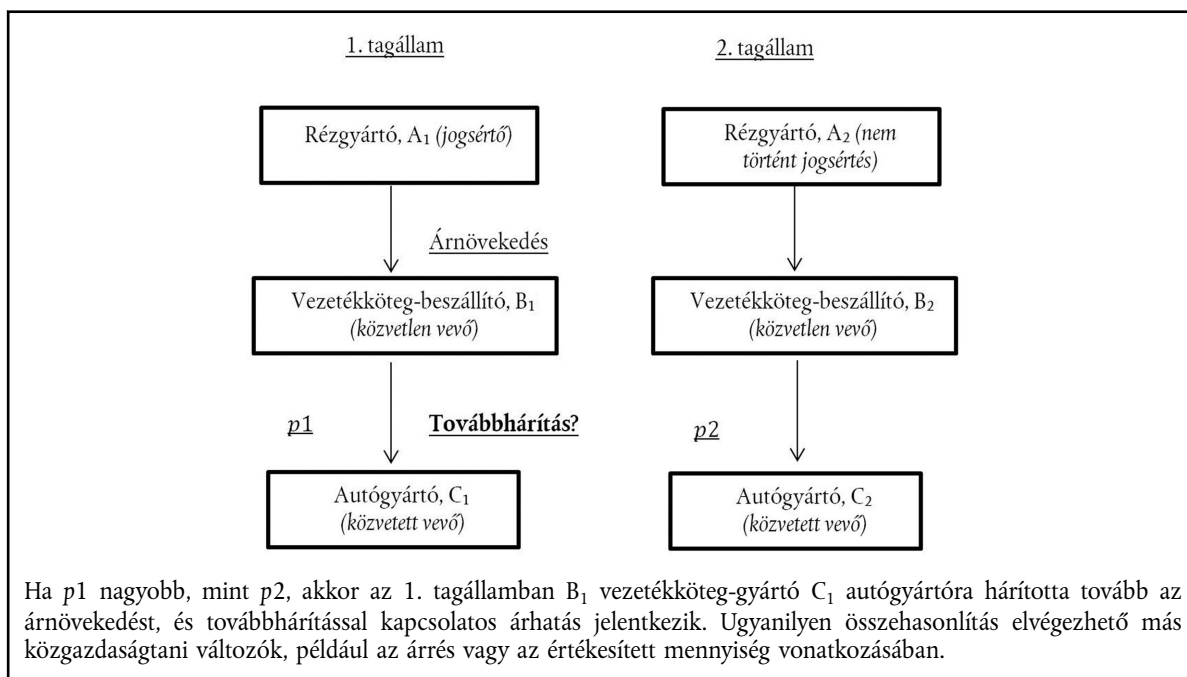
- (92) Az 5. háttérmagyarázatban szereplő példa feltételezi, hogy a rézgyártó rögzített jogellenes ár öt éven keresztül, 2005 és 2010 között állt fenn. Ebben az időszakban⁽⁸⁴⁾ az első ártöbblet C autógyártóra hárult tovább. E módszer alkalmazásakor az autógyártó által a jogsértés időszakában fizetett ár kerül összehasonlításra az autógyártó által a jogsértés és a továbbhárítás által nem érintett időszakban, például 2003-ban és 2004-ben fizetett árral. A 8. háttérmagyarázat példát hoz egy olyan esetre, amelyben a felperes ezt a megközelítést alkalmazta.

5.1.1.2. A keresztmetszeti megközelítés

- (93) Néhány esetben kihívást jelenthet az árak időbeli alakulásának megfigyelése a viszonyítási alapul szolgáló vagy a jogsértéssel érintett piacokon. Ilyen esetben egy másik összehasonlító módszer alkalmazható, amely a különböző földrajzi piacokat hasonlítja össze. Az e megközelítés mögött húzódó feltételezés szerint a másik földrajzi piac a jogsértési esemény kivételével minden szempontból hasonló a jogsértéssel jellemzett piachoz. Ez a feltételezés is túl messzire mehet.
- (94) Például, ahogy az alábbi 6. háttérmagyarázatban szerepel, a nemzeti bíróság megfontolhatja a C₁ autógyártó által a jogsértéssel érintett időszakban az 1. tagállamban fizetett árak (p₁) és a hasonló autógyártók által a 2. tagállamban, vagyis a jogsértés által nem érintett önálló földrajzi piacon fizetett átlagos árak (p₂) összehasonlítását. Ez a módszer a piacok közötti összehasonlítás⁽⁸⁵⁾.

6. háttérmagyarázat

A keresztmetszeti megközelítés példája

5.1.1.3. A „különbségek közötti különbségek” megközelítés

- (95) Közgazdaságtani szempontból az összehasonlító módszerek közül az a legpontosabb, amelyik egyesíti az előtte-alatta-utána megközelítést és a keresztmetszeti megközelítést. Ez a módszer a „különbségek közötti különbségek” megközelítés⁽⁸⁶⁾. Ez a módszer a releváns közgazdaságtani változó alakulására összpontosít a továbbhárítással érintett piacon egy adott időszakban (időbeli eltérés a továbbhárítással érintett piacon), és összehasonlítja ugyan-ezen változó alakulásával ugyanebben az időszakban egy nem érintett, viszonyítási alapul szolgáló piaccal (például egy másik földrajzi piaccal).

⁽⁸⁴⁾ Meg kell azonban jegyezni, hogy az 1. mellékletben említett késedelmes továbbhárítás fontos lehet a jogsértés fennállása alatti áraknak az előtte és utána érvényes árakkal való összehasonlításakor.

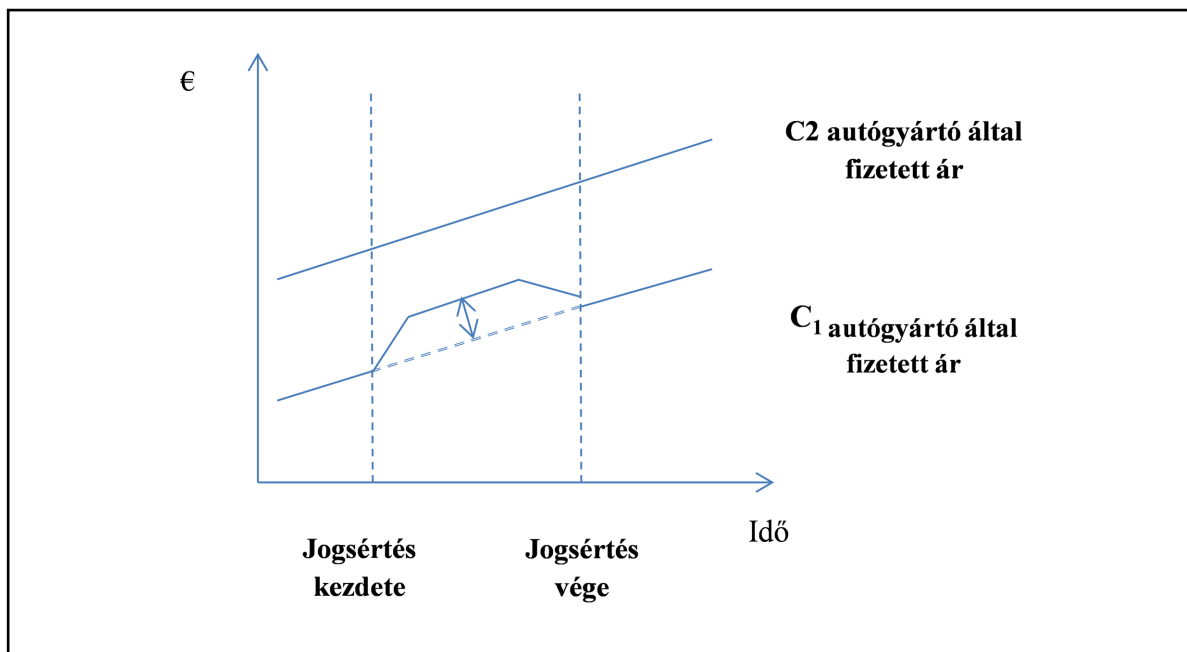
⁽⁸⁵⁾ Ez a módszer gyakran használatos a kártérítési keresetekben az első többletár vizsgálatokor, lásd például a gyakorlati útmutató 45. lábjegyzetében hivatkozott ügyeket.

⁽⁸⁶⁾ Lásd még a (112) bekezdést.

- (96) A 7. háttérmagyarázat bemutatja a „különbségek közötti különbségek” megközelítést.

7. háttérmagyarázat

A „különbségek közötti különbségek” megközelítés bemutatása

- (97) Egy olyan esetben, amelyen az 5. és a 6. háttérmagyarázat alapul, tételezzük fel, hogy az 1. tagállamban C₁ autógyártó (közvetett vevő) kártérítést követel A₁ részgyártótól (a jogsértőtől). Ahogy a (8) bekezdésben szerepel, C₁ kára abból származik, hogy B₁ vezetékköteg-gyártó továbbhárítja az árnövekedést. A „különbségek közötti különbségek” megközelítés a C₁ autógyártó által az 1. tagállamban (a továbbhárítással kapcsolatos árhatás által érintett piacon) fizetett ár egy adott időszakban való alakulásának vizsgálatát is magában foglalja, és összehasonlítja a C₂ autógyártó által ugyanabban az időszakban a 2. tagállamban (amelyet nem befolyásolt a jogsértés, és ezért nem jelentkeznek továbbhárítással kapcsolatos árhatások) fizetett ár alakulásával. Az összevetés megmutatja a két idősor eltéréseit. Ezzel megbecsülhető az autógyártó által fizetett ár változása, kizárva azokat a tényezőket, amelyek az 1. és a 2. tagállamban ugyanúgy befolyásolták a piacokat. Ezért ez a módszer elkülöníti a továbbhárítással kapcsolatos árhatást a vezetékkötegek árát befolyásoló, mindkét piacra jellemző tényezőktől.
- (98) Az ügy egy másik változata, amelyen a 6. és 7. háttérmagyarázat alapul, bemutathatja ezt a módszert. Tételezzük fel, hogy az előtte-alatta-utána összehasonlítás szerint a vezetékkötegek 100 eurós egységára 2005 és 2010 között az 1. tagállamban (ahol a jogsértésre és a továbbhárításra sor került) nőtt. Ha elemezzük az ugyanebben az időszakban jogsértéssel nem érintett piacot a 2. tagállamban, azt láthatjuk, hogy a vezetékkötegek egységára mindössze 10 EUR nagyságú összeggel nőtt, mert nőtt egy másik input, például a műanyag költsége. Feltételezve, hogy az input (a műanyag) magasabb költsége az 1. tagállamot is érintette, és minden egyéb feltétel megegyezik, a vezetékkötegek árának az 1. és 2. tagállamban való eltérő alakulását vizsgáló összehasonlítás azt mutatná, hogy a továbbhárítási hatás vezetett az áremelkedéséhez. Ebben az esetben ez 90 EUR lenne.
- (99) A „különbségek közötti különbségek” megközelítésnek ezért az a jelentős előnye, hogy képes kiszűrni a továbbhárítással kapcsolatos árhatáshoz nem kapcsolódó változásokat, amelyekre ugyanakkor került sor, mint a továbbhárításra. Ugyanakkor azon a feltételezésen alapul, hogy egyéb tényezők, a fenti példában a műanyag ára, hasonlóképpen érintik a piacot. Ellenkező esetben a „különbségek közötti különbségek” módszer ökonometriai alkalmazására lehet szükség. Az ilyen technikák alkalmazását a 5.1.2. szakasz ismerteti részletesebben.

5.1.2. Az összehasonlító megközelítések alkalmazása a gyakorlatban

- (100) A továbbhárítással kapcsolatos árhatások összehasonlító megközelítés alapján történő megbecslésére különböző technikák állnak rendelkezésre. Egyes tényezők, például a fenti példában a nyersanyagok költségének növekedése, csak a viszonyítási alapul szolgáló piacot vagy csak a továbbhárítás által érintett piacot befolyásolhatják. A fent ismertetetteknek megfelelően az ilyen hatások figyelembevétele érdekében ki kell igazítani a megfigyelt adatokat. Ezek lehetnek az adatok egyszerű kiigazításai olyan esetekben, amikor a hatást gyakorló tényező és az általa kiváltott hatás nagysága viszonylag könnyen meghatározható.
- (101) Bizonyos esetekben, amikor az adatok elérhetősége és minősége azt lehetővé teszi, az összehasonlításhoz használt adatok kiigazítása történhet ökonometriai módszerek alapján, különösen regressziószámítással. A regressziószámítás olyan statisztikai módszer, amely segít elemezni a közgazdaságtani változók közötti kapcsolatokban rejlő mintákat.
- (102) Regressziószámítás esetén a vizsgált változóra vonatkozó többféle adat és a valószínűsíthető befolyásoló változók vizsgálatára kerül sor. Az azonosított kapcsolat kifejezése általában egyenlet formájában történik. Ez az egyenlet lehetővé teszi a befolyásoló változók által a vizsgált változóra gyakorolt hatások megbecslését, így azoknak a jogsértés hatásaitól való elkülönítését. A regressziószámítás alapján megbecsülhető, milyen szoros összefüggés van a releváns változók között, ami néhány esetben arra utalhat, hogy az egyik változó ok-okozati összefüggésben áll egy másik változóval⁽⁸⁷⁾.
- (103) Az összehasonlításhoz használt adatok kiigazítása céljából elérhető különböző módszerek részletesebb leírását a gyakorlati útmutató tartalmazza⁽⁸⁸⁾. A gyakorlati útmutató példákkal és illusztrációkkal iránymutatást ad a különböző módszerek alkalmazásával kapcsolatos fogalmak, megközelítések és feltételek tekintetében. Az összehasonlító módszerek végrehajtása terén elérhető megközelítések vonatkozásában ez a problémamegoldás alapja.
- (104) A bíróságnak tudnia kell, hogy a regressziószámítás alkalmazása növelheti a kárbecslés pontosságát, és így segíthet a szükséges bizonyítási küszöb elérésében⁽⁸⁹⁾. A nemzeti bíróságok foglalkoztak a statisztikai bizonyítékok, például a regressziószámítás bizonyító erejével olyan esetekben, amikor kártérítés megítélésére került sor⁽⁹⁰⁾.
- (105) A statisztikai bizonyítékok bizonyító ereje általában attól függ, hogy képesek-e elkerülni az 1. típusú hibák (továbbhárítási hatás megállapítása akkor, amikor nem létezik ilyen hatás) és a 2. típusú hibák (a továbbhárítási hatás megállapításának elmulasztása akkor, amikor létezik ilyen hatás) kockázatát. E kockázatok kezelése érdekében egy statisztikai modell alkalmazhatja a statisztikai szignifikancia és a statisztikai teljesítmény fogalmát. A statisztikai szignifikancia fogalma magában foglalja, hogy magas az a küszöb, amely felett a továbbhárítási hatás meglévőnek tekinthető. Egy széles körben alkalmazott megközelítés az 1. típusú hibák esetében 5 %-os kockázatot állapít meg, 95 %-os konfidencia-intervallummal⁽⁹¹⁾. A regressziós modellek ugyanakkor a 2. típusú hibák kockázatát is csökkenthetik⁽⁹²⁾. Egy adott esetben a továbbhárítás megbecslésekor a bíróság feladata annak eldöntése, hogy az ismertetett regressziós modell olyan mértékben elkerüli-e az 1. és 2. típusú hibák kockázatát, hogy a modell bizonyító erővel bír.
- (106) A viszonyítási alapul szolgáló adatok mennyiségi módszerekkel, például regressziószámítással történő kiigazításának lehetséges fontosságát mutatja például egy német bíróság ítélete, ahogy az a 8. háttérmagyarázatban szerepel.

8. háttérmagyarázat

A gépjárműüveggel kapcsolatos német ügy⁽⁹³⁾

E kártérítési kereset ügyében a felperes a gépjárműüveg-kartell tagjaitól vásárló közvetett vevő volt. A kartell tagjai megsértették az EUMSZ 101. cikkét, és az Európai Bizottság 2008-ban bírságot rótt ki rájuk.

A felperesek szakértői elemezték az árak alakulását az árkartell előtt, alatt és után. Regressziószámításra vagy korrelációs elemzésre nem került sor, a szakértők pusztán az árminták megfigyelésével próbálták meghatározni a gépjárműüveg ára (a kartell által érintett termék) és a helyettesítő gépjárműüveg ára közötti kapcsolatot.

⁽⁸⁷⁾ A regressziószámítást a gyakorlati útmutató 69. bekezdése és az azt követő bekezdések ismertetik részletesen.

⁽⁸⁸⁾ Ugyanott, II. fejezet B. rész.

⁽⁸⁹⁾ Lásd még a gyakorlati útmutató 92. bekezdését.

⁽⁹⁰⁾ Lásd például az alábbi egyesült királysági ügyet: a *High Court of Justice of England and Wales* 2018. október 9-i ítélete, [2018] EWHC 2616 (Ch) (*Britned kontra ABB*), fellebbezhető.

⁽⁹¹⁾ A konfidencia-intervallumnak a károk megbecslésekor történő használatát a gyakorlati útmutató is ismerteti (a 86. bekezdés és az azt követő bekezdések).

⁽⁹²⁾ A két hibatípus között az alábbi értelemben bizonyos összefüggés figyelhető meg: egy adott adatminta nagyság esetében az 1. típusú hibák kockázatának további csökkentése (például a 95 %-os intervallum helyett szűkebb, 99 %-os konfidencia-intervallum alkalmazása) általában növeli a 2. típusú hibák kockázatát. Mindkét hibatípus korlátozása általában csak a mintanagyság növelésével lehetséges. Ezért a gyakorlatban fontos értékelni, hogy a módszerek alkalmazása esetében elég nagy-e az adathalmaz.

⁽⁹³⁾ A *Landgericht Düsseldorf* (Regionális Bíróság, Düsseldorf) 2015. november 19-i ítélete a 14d O 4/14. számú ügyben (*German Car Glass*).

A bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy ez az elemzés nem mutatta meg kielégítően, hogy közvetlen ok-okozati összefüggés áll fenn a fent említett két termék ára között. Ennek különösen a felperesek szakértői által készített elemzésben használt adatok és az a tény volt az oka, hogy nem vették kellőképpen figyelembe az árakra gyakorolt egyéb hatásokat és a piaci tendenciákat. A bíróság a szóban forgó ügyben a piaci feltételeket is figyelembe vette a továbbhárítási érvek elutasítására.

- (107) Az ökonometriai elemzéseken alapuló módszerek bizonyos esetekben azonban jelentős költséggel járhatnak. Ilyen esetekben a bíróság elégségesnek találhatja a továbbhárítás mértékére vonatkozó becslést azáltal, hogy regressziószámítás nélkül, a minőségi bizonyítékok figyelembevételével párhuzamosan értékeli a mennyiségi adatokat. Továbbá, a bíróság a legtöbb esetben a minőségi bizonyítékok, például a továbbhárítással kapcsolatos közvetlen bizonyítékok vizsgálatát is hasznosnak találhatja az ebben a szakaszban ismertetett mennyiségi módszerek alkalmazásakor.
- (108) A továbbhárítás mértékének minőségi bizonyítékok alapján való megbecslése szempontjából különösen fontosak lehetnek a vállalkozások árképzési politikáját ismertető belső dokumentumok. A belső dokumentumok vizsgálatakor a bíróságnak tisztában kell lennie azzal, hogy az egyes iparágakban vagy akár ugyanabban az iparágban tevékenykedő vállalkozások eltérő árképzési politikát alkalmazhatnak. Néhány esetben elképzelhető, hogy a vállalkozás olyan egyértelmű árképzési politikával vagy állandó gyakorlattal rendelkezik, amely meghatározza a költségek konkrét változásaiból következő ármódosítást. A vevők például néhány esetben egyes olyan mutatók változásaihoz köthetik az áralkalmazkodást, amelyeket nem feltétlenül érint a jogsértők versenyellenes magatartása, ilyenek például a fogyasztói árindexek. Más esetekben a vevők bizonyos teljesítménykövetelmények teljesítésére törekedhetnek, például adott árrest alkalmaznak a szállított termékek árképzése tekintetében. Az előbbi politika főszabály szerint ellentmondhat a továbbhárítás megállapításának, míg az utóbbi arra utal, hogy a vevő továbbhárítaná a költségek változását.
- (109) Az árképzési politikák vizsgálatakor a bíróságnak továbbá figyelembe kell vennie azt is, hogy az adott vállalkozás ténylegesen alkalmazta-e az árképzési politikáját, például az arra vonatkozó adatok vizsgálatával annak meghatározására, hogy ezek megfelelnek-e a szóban forgó árképzési politikának.
- (110) Lent példák találhatók olyan ügyekre, amelyekben a nemzeti bíróságok minőségi bizonyítékokat vettek figyelembe.

9. háttérmagyarázat

A továbbhárítás mértékének megbecslése minőségi bizonyítékok alapján – *Cheminova* (2015) ⁽⁹⁴⁾

Ebben az ítéletben a bíróság megállapította, hogy egy növényvédőszer-gyártó az első ártöbblet 50 %-át a közvetett vevőire hárította tovább. Ez a megállapítás a közgazdaságtani elméleten alapult. Ebben az esetben a bíróság olyan nyilvánosan hozzáférhető piaci tanulmányokra támaszkodhatott, amelyek monopolisztikus piacként írták le azt a piacot, amelyen a közvetlen vevő aktív volt. Egy, a közvetlen vevő által rendelkezésre bocsátott jelentés azzal érvelt, hogy ez a piac valójában inkább verseny piac, nem pedig monopolisztikus piac. A közvetlen vevő többek között azt állította, hogy nagyszámú termék versenyzett a piacon, és a mérsékelt piaci részesedés verseny piacra utal. Az adott ügy tényei miatt a bíróság azonban nem értett egyet ezzel a megközelítéssel.

10. háttérmagyarázat

A továbbhárítás mértékének megbecslése minőségi bizonyítékok alapján – *DOUX Aliments* (2014) ⁽⁹⁵⁾

Ebben az ítéletben a bíróság megállapította, hogy a felperes bizonyította a továbbhárítás hiányát. Az árnövekedés ebben az esetben a lizint érintette, amely a csirketenyésztés egyik inputja. A bíróság megállapította, hogy a lizint költsége a csirketenyésztés költségének mindössze 1 %-át teszi ki. A költségek ilyen kis mértékű emelkedése nem elégséges bizonyíték a bíróság meggyőzésére azzal kapcsolatban, hogy ez a csirkék árát is emeli. A bíróság megállapította, hogy az árak megfeleltek más olyan tényezőknek, mint az egyéb hústermékekkel való verseny és a vevői erő. Amikor a bíróság megállapította, hogy az árnövekedés nem hárult tovább a közvetett kiskereskedőkre, utalt arra, hogy a csirkék értékesítése nemzetközi és verseny piacon történt, és a kiskereskedelmi láncok vevői ereje nagy.

⁽⁹⁴⁾ A *Sø- og Handelsretten* (a dán Tengerészeti és Kereskedelmi Bíróság) 2015. január 15-i ítélete az SH2015.U-0004-07. számú ügyben (*Cheminova A/S kontra Akzo Nobel Functional Chemicals BV et al.*).

⁽⁹⁵⁾ A *Cour d'Appel de Paris* (Párizsi Fellebbviteli Bíróság) 2014. február 27-i ítélete a 10/18285. számú ügyben (*SNC Doux Aliments Bretagne et al kontra Société Ajinomoto Eurolysine*).

(111) Az árnövekedés mértékének megbecslése során az összehasonlító módszerek alkalmazásakor a bíróságok néha úgynevezett biztonsági levonással éltek. Ez azt jelenti, hogy kiigazították azt az összeget, amely megfelelően figyelembe venné a megfigyelt adatokból levont becslések bizonytalanságát⁽⁹⁶⁾. Ha ökonometria elemzés nem végezhető el, ilyen megközelítés is alkalmazható a továbbbáráítás mértékének megbecslésére. Az ilyen megközelítés célja az egyéb lehetséges tényezők által a vizsgált változóra – például a közvetett vevő által kínált árra – gyakorolt hatások kizárása.

5.1.3. Kihívások

(112) A továbbbáráítással kapcsolatos árhatás megbecslésekor a bíróság különösen olyan módszerek alkalmazását fontolhatja meg, amelyek – a lehető legnagyobb mértékben – figyelembe veszik a jogsértésből származó tényezőkön kívül egyéb tényezőket is. A „különbségek közötti különbségek” módszer is ilyen. Ehhez egy viszonyítási alapul szolgáló piacról (például egy másik földrajzi piacról) származó információkra vagy adatokra, valamint a továbbbáráítás által érintett piaccal kapcsolatos időbeli adatokra van szükség. Ugyanakkor a bíróságnak tisztában kell lennie azzal, hogy vannak olyan potenciális kihívások, amelyek befolyásolhatják, mennyire lehetnek érvényesek az összehasonlító módszerek.

(113) A viszonyítási alapul szolgáló piac ideális esetben hasonló a jogsértéssel érintett piachoz, csak nem érinti a jogsértés. Ugyanakkor a vevők mindkét piacon gyakran ugyanazt az inputot használják. Ilyen esetben nehéz lehet megtalálni a viszonyítási alapul szolgáló, nem érintett piacot. Különösen akkor valószínű, hogy a szóban forgó termékhez hasonló és az ugyanazt az inputot használó termékek is potenciálisan érintettek, ha a jogsértés széles földrajzi területet érint. Ez megnehezítheti a megfelelő viszonyítási alapul szolgáló piac megtalálását.

(114) Más körülmények között a viszonyítási alapul szolgáló piacot közvetetten érintheti az első ártöbblet. A 6. háttérmagyarázatban szereplő rézkartell stilizált példájában B_1 vezetékköteg-gyártó A_1 jogsértőtől vásárolja a rezet. Habár B_2 vezetékköteg-gyártó a viszonyítási alapul szolgáló piacon nem vásárol A_1 jogsértőtől, B_2 és B_1 vezetékköteg-gyártó versenytárs lehet ugyanazon a földrajzi értékesítési piacokon. Ez azt jelenti, hogy ha B_1 vezetékköteg-gyártó a kezdeti jogsértésre reagálva emeli az árát, a versenytársai is emelhetik áraikat. Ebben az esetben a jogsértés közvetett hatással lehetett a B_2 vezetékköteg-gyártó által meghatározott árra, és így elképzelhető, hogy nem megfelelő összehasonlítási alap⁽⁹⁷⁾.

(115) Az időbeli összehasonlítást illetően kihívást jelenthet kellő pontossággal meghatározni azt a időszakot, amikor egy bizonyos jogsértés hatást gyakorolt a piacra. A felek bemutathatnak olyan, a versenyhatóság által hozott határozatot, amelyben szerepel a jogsértés időszaka, vagyis amely meghatározza, mikor kezdődött és ért véget a jogsértés. Ez az időszak azonban nem feltétlenül felel meg annak az időszaknak, amikor a jogsértés ténylegesen hatással volt a piacra. Azt is fontos megjegyezni, hogy bármelyik dátum (a jogsértés időszaka vagy az az időszak, amikor a piac érintett volt) meghatározása nagy hatást gyakorolhat az elemzés eredményére. A jogsértés hatása valójában nem feltétlenül korlátozódik az ilyen határozatban szereplő időszakra⁽⁹⁸⁾. Egyrészt elképzelhető, hogy a versenyhatóság által meghatározott kezdő dátum későbbi, mint a jogsértés tényleges kezdete, például mert nem álltak rendelkezésre megbízható bizonyítékok⁽⁹⁹⁾. Másrészt a jogsértésről szóló határozatban szereplő záró dátum korábbi lehet, mint a jogsértés megszűnésének tényleges dátuma.

(116) Az is elképzelhető, hogy a jogsértés hatásai nem korlátozódnak a jogsértés időtartamára. Lehetséges, hogy a jogsértés azután is érinteni fogja a szóban forgó piacot, hogy az uniós versenyjog értelmében tiltott magatartás megszűnt. Különösen ez lehet a helyzet az oligopolisztikus piacokon, ha a jogsértés során gyűjtött információk lehetővé teszik, hogy egy bizonyos termék szállítói – a jogsértés lezárultát követően fenntartható módon – azzal a céllal járjanak el, hogy magasabb áron értékesítsenek, mint a versenyképes ár, vagyis az az ár, amelyet a jogsértés hiányában felszámoltak volna az uniós versenyjog által tiltott gyakorlatok nélkül⁽¹⁰⁰⁾.

⁽⁹⁶⁾ Lásd még a gyakorlati útmutató 95. bekezdését.

⁽⁹⁷⁾ Ez a hatás hasonló a (32) bekezdésben említett árnyóhatáshoz.

⁽⁹⁸⁾ Lásd még a gyakorlati útmutató 43. bekezdését.

⁽⁹⁹⁾ A nemzeti bíróságok megvizsgálhatják, hogy a versenyhatóságok viszonylag magas bizonyítási terhe a jogsértési eljárásokban ténylegesen nem hátrányos-e a versenyjog megsértésének károsultja szempontjából, amikor ezek a bíróságok megbecslik az ilyen károsultat ért kárt egy kártérítési keresetben.

⁽¹⁰⁰⁾ Lásd még a gyakorlati útmutató 153. bekezdését. Például egy olyan ügysz, amelyben egy nemzeti bíróság úgy határozott, hogy a kartell hatása a jogsértés lezárultát követő öt hónap során továbbra is befolyásolta az árakat, lásd az *Oberlandesgericht Karlsruhe* (Karlsruhe Másodfokú Területi Bíróság) által a 6 U 118/05. számú ügyben hozott 2010. június 11-i ítéletet, amelyre a gyakorlati útmutató 44. bekezdése is hivatkozik.

- (117) Az a lehetőség is jelentősen befolyásolhatja az összehasonlítást, hogy a szállítói lánc különböző szintjein álló vevők késedelmesen háríthatják tovább az árnövekedést⁽¹⁰¹⁾. Erre példa lehet a 1. háttérmagyarázatban szereplő rézkartell. Tegyük fel, hogy C autógyártó évente ártárgyalásokat folytat B vezetékköteg-gyártóval. B vezetékköteg-gyártó évente csak egyszer módosítja az árakat a C autógyártóval folytatott tárgyalásokat követően. Ha a rézpiacon az árat rögzítő kartell közvetlenül azután jön létre, hogy befejeződtek a tárgyalások a vezetékköteg-gyártó és az autógyártó között, a vezetékköteg-gyártónak csak a következő éves tárgyaláson nyílnak lehetősége a saját árában továbbhárítani a réz árának növekedését.
- (118) Így a szállítói láncban való késedelmes továbbhárítás nehézségekhez vezethet annak eldöntésekor, hogy mely időszak vonatkozásában kerüljön sor az árak összehasonlítására: a jogsértés alatt és előtt vagy a jogsértés alatt és után (vagy mindkét esetben). A bíróság az egyes ügyek természetét figyelembe véve módosíthatja az elemzést, például a felek árképzési politikájának elemzésével, és ennek alapján bizonyos időbeli lemaradással számolhat az árképzési minták elemzésekor a szállítói lánc különböző szintjein.
- (119) Az összehasonlító megközelítés alkalmazásakor a regressziószámítás használatával nőhet a becsült továbbhárítási hatás pontossága. A bírónak tisztában kell lenniük azzal, hogy az ilyen típusú regressziós modellek közvetlenül becsülik meg a továbbhárítási hatásokat, viszont nem számszerűsítik azt, hogy a továbbhárítást befolyásoló egyes elméleti tényezők milyen mértékben járultak hozzá a hatáshoz, ahogy a 3. szakaszban szerepel (például az input-költségek jellege és a termék iránti kereslet jellege). A regressziószámítás alkalmazásának erőssége, hogy kevésbé valószínűek a közgazdaságtani elmélettel kapcsolatos téves feltételezések. A továbbhárítási hatás megbecsüléséhez általában nincs szükség a becsült továbbhárítási hatások tényezőnkénti mennyiségi lebontására, de meg kell jegyezni, hogy a 5.2.3. szakaszban szereplő módszerek mennyiségi lebontásban ismertethetik az egyes tényezőket.

5.2. Egyéb módszerek

5.2.1. A továbbhárítási arányon alapuló megközelítés

- (120) A fenti szakasz a továbbhárítással kapcsolatos árhatás megbecsülésére vonatkozó összehasonlító megközelítés során használt módszereket és technikákat ismerteti. Általában az összehasonlító megközelítést ajánlott használni, ha lehetséges és arányos az alkalmazása. Ennek oka a módszernek az az egyértelmű előnye, hogy lehetővé teszi a továbbhárítás mértékének megbecsülését a közvetett vagy közvetlen vevő által a jogsértés időszakában meghatározott *tényleges* árak alapján. Ez azonban többek között egy vagy több, viszonyítási alapul szolgáló piac árai mellett az ilyen árakkal kapcsolatos adatok elérhetőségén alapul. Sok esetben elérhetőek lehetnek ilyen információk. Ha azonban a bíróság előtt nem lehet bemutatni a *tényleges* árakra vonatkozó, a jogsértéssel érintett piachoz vagy a viszonyítási alapul szolgáló piachoz/piacokhoz kapcsolódó információkat, például ha a bíróság megítélése szerint az ilyen információk felfedése az adott esetben aránytalan a követelés értékét tekintve, elképzelhető, hogy a továbbhárítás megbecsülhető egyéb módszerek, például a továbbhárítási arányon alapuló megközelítés alapján.
- (121) Ez a továbbhárítási arányon alapuló megközelítés annak elemzésével alkalmazható, hogyan befolyásolták az árakat a vállalkozás költségeinek korábbi változásai a jogsértés időszakát megelőzően vagy követően. Például az 1. háttérmagyarázatban szereplő példában a továbbhárítás mértéke megbecsülhető annak elemzésével, hogyan befolyásolták a réz költségének korábbi változásai a vezetékkötegek árát. Egyszerűen fogalmazva, ha a réz költsége 10 EUR-val nő, majd ezt követően 5 EUR-val nő a vezetékkötegek ára, akkor a továbbhárítás becsült mértéke 50 %. A továbbhárítás mértékének a jogsértés időszakában való megbecsüléséhez a bíróság ekkor együttesen figyelembe veheti ezt a becsült mértéket, illetve az árnövekedéssel és az értékesítéssel kapcsolatos információkat.
- (122) A továbbhárítási arányon alapuló megközelítés azonban nem mentes a kockázatoktól, és néhány esetben akár félrevezető eredményekkel járhat. Ennek az az oka, hogy a továbbhárítás mértékének e megközelítéssel való megbecsülésekor a bíróság nem tudja sem azt megállapítani, hogy valóban sor került-e az árnövekedés továbbhárítására, sem azt, hogy az érintett input költségének változásai megjelennek-e az értékesítési piac áraiban. Ezért fontos, hogy a bíróság tisztában legyen azzal, hogy a továbbhárítási arányon alapuló megközelítés azon a feltételezésen alapul, hogy a jogsértés időszakában az inputköltségek változása megjelenik az értékesítési árakban. Amennyiben ez a feltételezés nem helytálló, ez a megközelítés olyan becslésekhez vezethet, amelyek félrevezetőek, mert az árnövekedés továbbhárítására utalnak, holott erre valójában nem került sor.

⁽¹⁰¹⁾ Továbbá, a vállalkozások tisztában lehetnek azzal, hogy fennáll a kártérítési kereset kockázata, és az ilyen kereset hatálya a jogsértést követő árak alapján becsülhető meg. Ezért érdekében állhat az árszínvonal fenntartása a jogsértés lezárultát követően.

- (123) A továbbhárítási arányon alapuló megközelítés alkalmazásakor a bíróságnak általában törekednie kell annak alapján megbecsülni a továbbhárítás mértékét, hogy hogyan jelentek meg korábban az érintett input költségének változásai az értékesítési árakban. Ha azonban ez az információ nem áll rendelkezésre, a bíróság megvizsgálhatja, hogyan alakultak a vevő határköltségének egyéb elemei, és elemezheti, hogy ezek a költségbeli változások hogyan érintik az értékesítési árakat. A (8) bekezdésben felvezetett, majd a (78) és (98) bekezdésben módosított és részletezett hipotetikus esetben ez azt jelenti, hogy a bíróság megfontolhatja a vezetékkötegek ára és a (jogsértés által nem érintett) műanyag ára közötti kapcsolat elemzésének lehetőségét, és e kapcsolat alapján megbecsülheti a továbbhárítás mértékét.
- (124) A jogsértés a legtöbb esetben olyan inputköltséget érint, amely a vevő határköltségének csupán egy részét képezi. Ha a jogsértés által érintett input csak nagyon kis részét képezi a határköltségnek, elképzelhető, hogy az ilyen input költségének akár jelentős emelkedése is alig érezhető a vevő áraiban, még akkor is, ha teljes egészében továbbhárult. Habár alternatív megközelítés lehet a jelentősebb inputok költségeinek változása és nem pusztán az érintett, kevésbé jelentős input költsége alapján megbecsülni a továbbhárítás arányát, az ilyen megközelítésnek az az esetleg helytelen feltételezés az ára, hogy a határköltség emelkedése azonos mértékben kerül továbbhárításra a költségek növekedésének forrásától függetlenül. Továbbá, ha egy összehasonlító módszer, vagyis a tényleges árakon alapuló becslés nem állapít meg statisztikailag szignifikáns továbbhárítást, ez azt a hipotézist alátámasztó bizonyítéknak tekinthető, hogy valójában nem került sor továbbhárításra. Más szóval az a megállapítás, hogy az összehasonlító módszer alapján nem került sor továbbhárításra, se nem érvényes, se nem elégséges érv a továbbhárítási arányon alapuló módszer alkalmazására.
- (125) Ahogy az 1. mellékletben szerepel, jó okai is vannak annak, hogy a vállalkozások miért nem feltétlenül hárítják mindig tovább a határköltségek kis változásait, legalábbis rövid távon nem, még akkor sem, ha a nagyobb költségbeli változásokat továbbhárítanák. Ezért elképzelhető, hogy nem jogos feltételezni, hogy a továbbhárítás aránya hasonló lesz az inputköltségek eltérő változásai esetében. Az egyik magyarázat az lehet, hogy a vállalkozásnak úgynevezett áralkalmazkodási költségei lehetnek, ezért az árak módosítása előtt inkább megvárja, amíg a határköltségek növekedése meghalad egy bizonyos küszöböt.
- (126) Az árnövekedés által nem érintett költségelemek továbbhárításon alapuló változásainak közvetett bizonyítékait vizsgálva tanácsos azokat a minőségi bizonyítékokat is figyelembe venni, amelyek megmutathatják, hogy a költségek kis emelkedésének továbbhárítása az adott esetben összhangban van a közvetett vagy közvetlen vevő kereskedelmi gyakorlatával.
- (127) A közvetlen vevő által a jogsértési időszakban – és csak erre az időszakra – meghatározott árakkal kapcsolatos információk bizonyos esetekben elérhetőek lehetnek. A továbbhárítás arányán alapuló megközelítés ilyen forgatókönyvek szerint is félrevezető eredményekhez vezethet. Ennek az az oka, hogy a versenyjog megsértésének tárgyát képező inputköltségek változása alapján azonosítaná a továbbhárítással kapcsolatos árhatásokat. Sok esetben valószínű, hogy a jogsértés időszakában a versenyjog megsértésének tárgyát képező inputköltségek változása sokkal kisebb, mint a jogsértésből származó költségnövekedés. A fentieknek megfelelően a költségek kis növekedése nem feltétlenül hárítható át ugyanolyan mértékben, mint a költségek nagy növekedése, és ezért a továbbhárítási hatás pontatlan megbecsüléséhez vezethet, ha a becslés a jogsértés időszakában a költségek és árak viszonylag kis változása alapján történik.

5.2.2. A továbbhárítási arányon alapuló megközelítés gyakorlati alkalmazása

- (128) A továbbhárítási arányon alapuló megközelítéshez információkra van szükség az első ártöbbletről és a továbbhárítás mértékéről. Amennyiben nem áll rendelkezésre korábbi becslés az árnövekedés vonatkozásában, a bíróság mérlegelheti a gyakorlati útmutatóban említett módszerek alkalmazását⁽¹⁰²⁾.
- (129) Az összehasonlító módszer egyik előnye, hogy lehetővé teszi a kontrafaktuális forgatókönyv kidolgozását. Ahogy a (66) bekezdésben szerepel, ennek célja a jogsértés által kifejtett hatás és az árakat szintén befolyásoló egyéb tényezők szétválasztása. Bár a továbbhárítási arányon alapuló módszer ilyen megközelítésre nem ad lehetőséget, mégis fontos figyelembe venni a jogsértéshez nem kapcsolódó tényezőket. Az egyik megközelítés lehet a mennyiségi módszerek, például a regressziós számítás⁽¹⁰³⁾ alkalmazása. Például a 1. háttérmagyarázatban említett esetben a bíróság figyelembe veheti a vezetékköteg-gyártó által felszámított árak és a vezetékkötegek inputköltségeinek változásai közötti kapcsolat elemzését. Ugyanakkor más tényezők is befolyásolhatták az árakat az értékesítés szintjén, így például az autógyártók iránti kereslet ingadozása. Ha a bíróság nem veszi figyelembe az ilyen további tényezőket, a továbbhárítás becsült mértéke nagy valószínűséggel pontatlan lesz.

⁽¹⁰²⁾ Lásd a gyakorlati útmutató 26. bekezdését és az azt követő bekezdéseket.

⁽¹⁰³⁾ Lásd a (101) bekezdést és az azt követő bekezdéseket. A regressziós számítás fogalmát a gyakorlati útmutató II. fejezetének (2) szakasza ismerteti részletesebben.

- (130) A regressziószámításhoz általában nagy mennyiségű adatra van szükség a költségekkel és árakkal kapcsolatban. A továbbhárítás mértékére vonatkozó becslést illetően ezért a bíróság azt is megvizsgálhatja, hogy a más forrásokból származó becslések a továbbhárítás mértékére vonatkozó észszerű becslések-e. Az egyéb ilyen források közé tartozhatnak az ugyanazt az iparágat vagy egyéb iparágakat érintő egyéb ügyekben megállapított továbbhárítási arányok, az érintett iparággal kapcsolatos tudományos tanulmányok vagy a tanúvallomásokban szereplő bizonyítékok. Ez különösen életképes alternatíva, amikor a szükséges adatok nem érhetőek el vagy a mennyiségi módszerek nem tartalmazznak releváns ellenőrzési tényezőket.
- (131) Fontos azonban tisztában lenni azzal, hogy a más forrásokon alapuló becslések esetében fennáll annak kockázata, hogy ezek nem vették figyelembe a szóban forgó ügyhöz kapcsolódó továbbhárítási arány szempontjából lényeges tényezőket. Különösen fontos lehet a más forrásokból származó becslésekhez használt módszertan, valamint annak figyelembevétele, hogy mennyire érzékenyek az eredmények az ilyen becslés és a továbbhárítási arány közötti lehetséges különbségekre. Ehhez a bíróság – a 2.3. szakaszban és az 1. mellékletben ismertetetteknek megfelelően – figyelembe veheti a közgazdaságtani elmélet vonatkozó elképzeléseit, például a verseny mértékét. Amennyiben csak korlátozott információ áll rendelkezésre például a különböző piaci feltételekkel vagy a továbbhárítási arány meghatározásának módjával kapcsolatban, elképzelhető, hogy a továbbhárítási arányon alapuló megközelítés nem megfelelő.

5.2.3. A szimulációs megközelítés

- (132) A versenyjogi jogsértés esetében bekövetkező kár számszerűsítésének másik módjaként a gyakorlati útmutató bemutatja az úgynevezett szimulációs megközelítést is⁽¹⁰⁴⁾. A továbbhárítással kapcsolatos árhatás és mennyiségi hatás ezzel a megközelítéssel is megbecsülhető. Egyidejűleg foglalkozik a továbbhárítással kapcsolatos árhatással és mennyiségi hatással. E módszer alkalmazásához a gazdasági szakértőnek modellt kell kidolgoznia az értékesítési lánc azon szintjén megvalósuló versenyre vonatkozóan, amelyen a felperes aktív, és szimulálnia kell a releváns árnövekedés által a felperes nyereségére gyakorolt hatást a jogsértés időszakában. Például a gazdasági szakértő megvizsgálhatja, hogy a keresleti függvény különböző görbületei hogyan hathatnak a továbbhárítás mértékére. A keresleti és kínálati oldal specifikációi alapján kiszámíthatók az adott piacra jellemző egyensúlyi árak. Egy következő lépésben értékelhető továbbá, hogyan hat az árnövekedés ezekre az árakra.
- (133) Fontos, hogy a bíró tisztában legyen azzal, hogy ehhez a megközelítéshez sok adatra van szükség az érintett piacra jellemző árakkal és mennyiséggel kapcsolatban. Továbbá a vállalkozások és a fogyasztók magatartásával kapcsolatos feltételezéseken alapul, amelyek túl messzire mehetnek, és esetlegesen nehezen ellenőrizhetőek. E módszer alkalmazásakor ezért sok esetben nehezen lehet elérni a vonatkozó jog által előírt bizonyítási szintet.

6. A MENNYISÉGI HATÁSOK SZÁMSZERŰSÍTÉSE ÉS MEGBECSÜLÉSE

6.1. Bevezetés

- (134) A továbbhárítással kapcsolatos árhatás megléte esetén, legalábbis elméletben, szükségszerűen mennyiségi hatás is jelentkezik⁽¹⁰⁵⁾. Ezért amennyiben az árhatást a mennyiségi hatás nélkül veszik figyelembe, az a tényleges károk alulbecsülését jelentheti. A túlzó vagy nem megfelelő mértékű kártérítés elkerülése érdekében a mennyiségi hatás megbecslése ennél fogva ugyanolyan fontos, mint a továbbhárítással kapcsolatos árhatás megbecslése, amennyiben a vevő kártérítést igényel a mennyiségi hatás miatt elmaradt haszonért⁽¹⁰⁶⁾.
- (135) Ahogy a 11. háttérmagyarázatban szerepel, a mennyiségi hatás a továbbhárításból következő alacsonyabb volumenű értékesítés miatt elmaradt haszonra utal, vagyis a megnövekedett árakra visszavezethető kisebb értékű mennyiségre. A (69) bekezdésben említett lépcsőzetes megközelítés esetében az árnövekedésből származó kár számszerűsítésének harmadik lépése a mennyiségi hatás nagyságára vonatkozó becslés elvégzése.

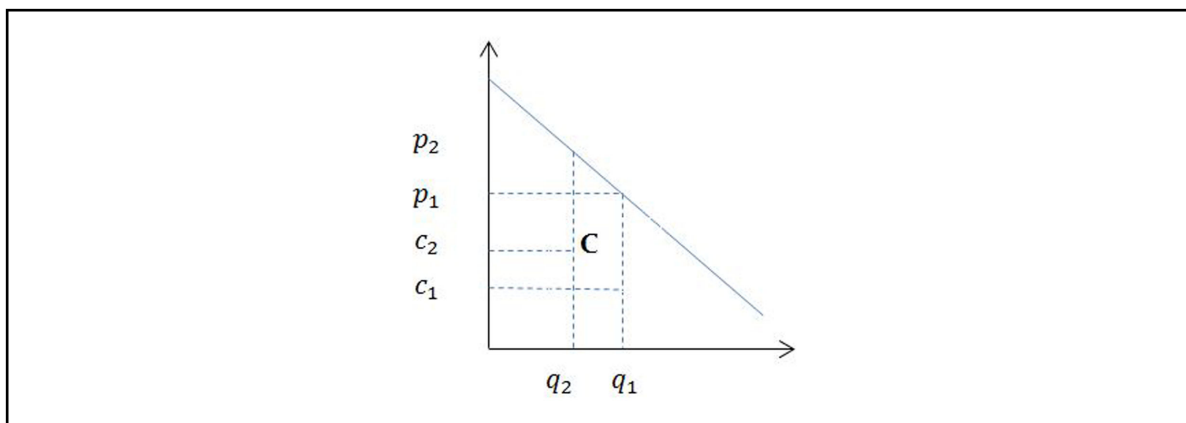
⁽¹⁰⁴⁾ Gyakorlati útmutató, 96. bekezdés és az azt követő bekezdések.

⁽¹⁰⁵⁾ Mivel a vevő esetében a keresleti függvény meredeksége általában negatív. Az e mögött húzódó gazdasági intuíción az 1. melléklet ismerteteti részletesebben.

⁽¹⁰⁶⁾ Az uniós tagállamok nemzeti bíróságai számos esetben megerősítették a mennyiségi hatásra vonatkozó becslés fontosságát. Például egy német bíróság, az *Oberlandesgericht Karlsruhe* (Karlsruhei Másodfokú Területi Bíróság) által az 6 U 204/15 Kart (2). számú ügyben (*Grauzementkartell*) 2016. november 9-én hozott ítélet kimondta, hogy az árnövekedés továbbhárítása a közvetlen vevő által értékesített mennyiség csökkenéséhez vezet.

11. háttérmagyarázat

Mennyiségi hatás

- (136) A mennyiségi hatás a q_1 és q_2 közötti különbség. A C terület az értékesített mennyiség csökkenése miatt elmaradt hasznot mutatja. Úgy számítható ki, hogy az elmaradt mennyiséget megszorozzuk a vevő haszonkulcsával ($p_1 - c_1$), amelyet a jogsértés hiányában továbbhárítás nélkül el tudott volna érni.
- (137) A mennyiségi hatás megbecsléséhez két tényezőt kell értékelni: i) az áremelkedés miatt bekövetkező mennyiségbeli változást, és ii) a kontrafaktuális árrést. E tényezők megbecsléséhez az szükséges, hogy a továbbhárítással kapcsolatos árhatás megbecsléséhez szükséges paramétereiktől eltérő paraméterekre vonatkozó adatok álljanak rendelkezésre. A rendelkezésre álló adatoktól függően különböző módszerek alkalmazhatók. A továbbhárítással kapcsolatos árhatásra vonatkozó becslés tekintetében a mennyiségi hatás megbecslésekor a bíróság figyelembe vehet közvetlen jellegű minőségi bizonyítékokat⁽¹⁰⁷⁾. Az ilyen bizonyítékok megléte fontos szerepet játszhat akkor, amikor a bíróság eldönti, hogy a lent részletesebben ismertetett különböző módszerek közül melyiket használja a konkrét esetben.
- (138) A nemzeti bíróságok eddig csak néhány esetben becsülték meg a mennyiségi hatást. A 12. háttérmagyarázat példával szolgál ezzel kapcsolatban. Ebben az esetben a bíróság által kijelölt gazdasági szakértő minőségi és mennyiségi adatokat is felhasznált a mennyiségi hatás megbecslésére.

12. háttérmagyarázat

A mennyiségi hatások megbecslése – *Cheminova* (2015)⁽¹⁰⁸⁾

Ahogy a 9. háttérmagyarázatban szerepel, ez az ügy a növényvédő szerek dániai értékesítésével kapcsolatos. A bíróság megállapította, hogy a közvetlen vevő az első árnövekedés felét továbbhárította. A bíróság által kijelölt szakértő értékelése alapján a mennyiségi hatás megbecslésére is sor került. A szakértő a mennyiségi hatás megbecslésekor megszorozta a kontrafaktuális árrést és a továbbhárítás miatt kiesett értékesített mennyiséget.

A jogsértés időszakában a kiesett értékesített mennyiség megbecsléséhez a szakértő a 6.3. szakaszban részletesen ismertetett módosított rugalmassági megközelítést alkalmazta. Mivel az árakkal és a mennyiséggel kapcsolatban nem álltak rendelkezésre mennyiségi adatok, a szakértő 23. növényvédő szerekkel foglalkozó tanulmányban szereplő rugalmasság átlagolásával határozta meg a rugalmasságot. A szakértő továbbá a jogsértés időszakára jellemző tényleges árrés módosításával megbecslte a kontrafaktuális árrést. A bíróság ennek alapján megállapította, hogy a mennyiségi hatásból származó kár az árnövekedés 20 %-ának felel meg.

⁽¹⁰⁷⁾ Például a közvetlen vagy közvetett vevő olyan belső dokumentumai, amelyek ismertetik, hogy a jogsértés időszakában a jogsértés által érintett termék árának növekedése hogyan érintette a szállított mennyiséget.

⁽¹⁰⁸⁾ A *Sø- og Handelsretten* (a dán Tengerészeti és Kereskedelmi Bíróság) 2015. január 15-i ítélete az SH2015.U-0004-07. számú ügyben (*Cheminova A/S kontra Akzo Nobel Functional Chemicals BV et al.*).

6.2. Összehasonlító megközelítés

6.2.1. A szükséges információk

- (139) A mennyiségi hatásra vonatkozó becslés tekintetében az összehasonlító megközelítéshez az alábbi információkra van szükség: i) az árnövekedés által érintett vállalkozás által értékesített, megfigyelt mennyiség, ii) az értékesített kontrafaktuális mennyiség, és iii) az az árrés, amelyet a vevő a jogsértés hiányában elért volna. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a megfigyelhető árrés nem a mennyiségi hatás megbecsüléséhez szükséges árrés. Például, ha a vevő továbbhárítja az árnövekedés felét, az csökkenti az árrését, ami azt jelenti, hogy a megfigyelhető árrés kisebb lesz, mint a kontrafaktuális forgatókönyvben. Ebben az esetben a megfigyelhető árrés használatával az elemzés alulbecsülné a mennyiségi hatás nagyságát.
- (140) A bíróságnak továbbá tisztában kell lennie azzal, hogy a mennyiségi hatás megbecsüléséhez használt árrés nem feltétlenül felel meg egy vállalkozás számviteli árrésének, például a kamatfizetés és adózás előtti eredménynek vagy a vállalkozás nettó jövedelmének.
- (141) A mennyiségi hatások értékelése szempontjából releváns árrést az adott termékek elkerült költségekkel – vagyis az előállított mennyiség csökkenésével megtakarított költségekkel – csökkentett ára határozza meg. Ezért annak vizsgálata mellett, hogy mely költségek tekinthetők elkerülhetőnek, a bíróság elrendelheti az érintett termékek árának feltárását. Ebben az összefüggésben az olyan belső dokumentumok feltárását is elrendelheti, amelyek információkat nyújtanak a vevő által az árképzési döntésekhez használt fedezeti hozzájárulással kapcsolatban.

6.2.2. Módszerek és kihívások

- (142) A mennyiségi hatáshoz kapcsolódó elmaradt haszon megbecsülhető összehasonlítás alapján a kontrafaktuális árrés és az árnövekedés továbbhárítására visszavezethető, az értékesített mennyiségben bekövetkező csökkenés szorzatával.
- (143) A vevőtől származó releváns adatok használatával a bíróság megvizsgálhatja a fent ismertetett összehasonlító módszerek alkalmazásának lehetőségét a kontrafaktuális árrésre és a kontrafaktuális mennyiségre vonatkozó becslés érdekében. Mivel a megfigyelt haszonkulcsot és mennyiséget a jogsértéstől független egyéb tényezők is befolyásolhatják, sok esetben figyelembe kell venni az ilyen további tényezőket is. Ezért általában a fent ismertetett megközelítések egyikét, például regressziószámítást kell alkalmazni a jogsértéstől független tényezők figyelembevételére.
- (144) Amennyiben nem elérhetők a „különbségek közötti különbségek” megközelítéshez szükséges adatok, megvizsgálható a fent leírt módszerektől eltérő módszerek, nevezetesen a piacok közötti összehasonlítás vagy az időbeli összehasonlítás alkalmazásának lehetősége. Az ilyen módszerek alkalmazása esetében azonban a megbízható kontrafaktuális forgatókönyv kidolgozása is fontos, figyelembe véve az egyes piacok vagy időszakok vonatkozásában eltérő tényezőket.
- (145) Az összehasonlító módszerek azon a feltételezésen alapulnak, hogy a referencia-időszak vagy a referenciapiac kétféleképpen hasonló, különösen a haszonkulcs szempontjából lényeges piaci jellemzők, például a piaci verseny mértéke vagy a beszállítók árstruktúrája tekintetében. Ezt a feltételezést nem könnyű igazolni, mert valószínűleg számos tényező és stratégiai döntés határozza meg a vállalkozás árrését.

6.3. Rugalmassági megközelítés

- (146) A mennyiségi hatás a továbbhárítással kapcsolatos árhatás eredményeként megfigyelhető áremelkedés és a kereslet érzékenységre vonatkozó becslés kombinálásával is megbecsülhető. A fent említetteknek megfelelően a kereslet érzékenysége határozza meg, milyen szoros a kapcsolat az ár és a kereslet között. Például, ha az 1 EUR nagyságú áremelés az értékesített mennyiség jelentős csökkenésével jár, a kereslet jóval érzékenyebben reagál az árra, mint abban az esetben, ha az értékesített mennyiség csökkenése kevésbé fontos az ugyanakkora, 1 EUR nagyságú áremelés esetében. A kereslet ár rugalmassága megmutatja, hogy hány százalékkal változik a kereslet egyszázalékos áremelkedés esetén ⁽¹⁰⁹⁾.

6.3.1. A szükséges módszerek és információk

- (147) A mennyiség csökkenésére, amelyet a 11. háttérmagyarázatban az értékesítés q_1 -ről q_2 -re történő csökkenése mutat, általában hatással van a vállalkozás saját áremelése és a versenytársak árainak változása, tekintve, hogy a vállalkozások árversenyt folytatnak. A mennyiségi csökkenés nagyságának megállapításához ezért meg kell vizsgálni, hogyan hatott a továbbhárítás a piacon jelen lévő valamennyi versenytárs áraira, illetve meg kell vizsgálni, hogyan hatott a kereslet érzékenysége az ilyen árváltozásokra. E módszer értékelésekor a mennyiségi hatás ⁽¹¹⁰⁾ megbecsülése a mennyiségbeli csökkenés és a kontrafaktuális árrés szorzatával történik.

⁽¹⁰⁹⁾ Lásd még az 1. melléklet (167) bekezdését.

⁽¹¹⁰⁾ A mennyiségi hatást a 11. és a 14. háttérmagyarázatban a C terület mutatja.

- (148) A mennyiségi hatás rugalmassági megközelítéssel történő megbecsülése esetében szükséges adatok attól függenek, hogy az árnövekedés egyformán érinti-e a releváns vállalkozásokat, vagyis az egész iparágra kiterjed-e. A sajátár-rugalmasság és a keresztszár-rugalmasság mennyiségi hatásai is megragadhatók a piaci ár rugalmasságában. Ilyen körülmények között a mennyiségi hatás megbecsülhető a kontrafaktuális árrés, a kereslet piaci rugalmassága, valamint a megfigyelt árak (p_1) és mennyiségek (q_2) alapján.
- (149) A kontrafaktuális árrés összehasonlító megközelítéssel is megbecsülhető. A kereslet piaci rugalmasságának mennyiségi becsléséhez nagy mennyiségű adatra lehet szükség az árakkal és a mennyiségekkel kapcsolatban, de elképzelhető, hogy ezek nem elérhetőek vagy nem arányosak a konkrét ügyben. Ilyen körülmények között a bíróság elegendőnek találhatja egyéb bizonyítékforrásokat, például a szóban forgó piacról korábban készült piaci tanulmányokban szereplő információkat vagy a releváns rugalmasságra vonatkozó információkat tartalmazó belső dokumentumok használatát⁽¹¹¹⁾.
- (150) A mennyiségi hatás megbecsülésére vonatkozó további egyszerűsített megközelítés a közgazdasági elmélet használata. Az ilyen megközelítés a közvetlen vevő által a jogsértés időszakában meghatározott áron (a továbbhárítással kapcsolatos árhatás) és a kontrafaktuális mennyiségen alapulhat. Mivel a vállalkozás áremelési képessége attól függ, hogy mennyire árérzékeny a terméke iránti kereslet, általában fordított kapcsolat tételezhető fel a vállalkozás árrése és a kereslet sajátár-rugalmassága között. A sajátár-rugalmasság és a kontrafaktuális árrés ez alapján mellőzhető. Mivel a közvetlen vevő által meghatározott árral (a továbbhárítással kapcsolatos árhatással) kapcsolatos információk egy ügynek már ebben a szakaszában elérhetőek, a mennyiségi hatás megbecsüléséhez szükséges egyetlen további input a kontrafaktuális mennyiség.

6.3.2. Kihívások

- (151) A rugalmassági megközelítés alkalmazásakor a bíróság becsléseket végezhet a vonatkozó rugalmassági paraméterekkel kapcsolatban. Ennek egyik módja a keresleti modell kidolgozása és az ökonometria használata. Ugyanakkor a fent említetteknek megfelelően az ilyen megközelítés az adatokkal kapcsolatos követelmények és a feltételezések miatt erőfeszítéseket igényel. Amennyiben az adatok nem elérhetőek és egyéb források, például piaci tanulmányok vagy korábbi ügyekből származó információk felhasználására kerül sor, fontos megjegyezni, hogy az ilyen források nem feltétlenül megfelelőek, ha a szóban forgó piac a piaci struktúra tekintetében eltér a tanulmányokban szereplő piactól. Ilyen körülmények között elképzelhető, hogy a rugalmassági megközelítés nem ad pontos becslést a mennyiségi hatásra vonatkozóan.
- (152) Ahogy ennek a számszerűsítésről szóló szakasznak a bevezetésében szerepel, egy kártérítési ügyben a kár három lehetséges eleme a kezdeti árnövekedés, a továbbhárítással kapcsolatos árhatás és a mennyiségi hatás⁽¹¹²⁾. A bíróság úgy határozhat, hogy egymást követően végzi el a három elemmel kapcsolatos becsléseket: az első lépés az árnövekedés számszerűsítése, a második lépés a továbbhárítással kapcsolatos árhatásra vonatkozó becslés, a harmadik lépés pedig a továbbhárítással kapcsolatos mennyiségi hatásra vonatkozó becslés.

7. A MÓDSZER KIVÁLASZTÁSA

- (153) A továbbhárítással kapcsolatos árhatás és mennyiségi hatás megbecsülésére szolgáló módszer kiválasztása általában számos tényezőtől függ. Például, ha a felperes és az alperes eltérő módszereket használ, és ezek ellentmondásos eredményekhez vezetnek, általában nem megfelelő a továbbhárított árnövekedés becsült mértékét a két eredmény átlagának tekinteni, és az sem lenne megfelelő, ha az ellentmondásos eredményeket egymást kizárónak tekintve a bíróság mindkét módszert figyelmen kívül hagyná. Ahogy a gyakorlati útmutatóban szerepel, ilyen helyzetben megfelelőbb lenne megvizsgálni az eltérő eredmények okait, illetve az egyes módszerek és alkalmazásuk erősségeit és gyengeségeit⁽¹¹³⁾.
- (154) A továbbhárítással kapcsolatos árhatás és mennyiségi hatás megbecsülésére szolgáló, a 5. és 6. szakaszban szereplő különböző technikák eltérnek egymástól az összetettségük és az adatokra vonatkozó körülmények tekintetében a minőségi bizonyítékokon alapuló elemzésektől a mennyiségi adatokon alapuló ökonometriai módszerekig⁽¹¹⁴⁾. Az egyes módszerek emellett a különböző hatások megbecsülése terén eltérő pontosságot eredményeznek.

⁽¹¹¹⁾ Lásd például az alábbi ítéletet: a *Sø- og Handelsretten* (a dán Tengerészeti és Kereskedelmi Bíróság) 2015. január 15-i ítélete az SH2015.U-0004-07. számú ügyben (*Cheminova A/S kontra Akzo Nobel Functional Chemicals BV et al.*).

⁽¹¹²⁾ Lásd a (69) bekezdést.

⁽¹¹³⁾ Lásd még a gyakorlati útmutató 125. bekezdését.

⁽¹¹⁴⁾ A 5. szakasz és a 2. melléklet részletesebben ismerteti az ökonometriai módszerek fogalmát.

- (155) Ebben az összefüggésben nincs egyetlen olyan kiválasztható technika, amely minden esetben megfelelőbb lenne, mint a többi. Az ökonometriai módszerek alkalmazása példa erre. Az ilyen módszerek alkalmazása a legtöbb esetben növelheti a becslés pontosságát. Ugyanakkor az ilyen módszerek általában jelentős mennyiségű adatot igényelnek, amely lehet, hogy nem mindig áll rendelkezésre. Az adatgyűjtés és az adatok gazdasági elemzése ezért jelentős költségekkel járhat a felek, a harmadik felek és a bíróság számára. Elképzelhető, hogy ezek a költségek nem arányosak a szóban forgó károk összegével.
- (156) A továbbhárítási hatásokra vonatkozó becslések esetében a nemzeti bíróságok felhasználhatják az ügy szempontjából lényeges közvetlen bizonyítékokat. Például a közvetett vagy közvetlen vevő által készített belső dokumentumok vagy egyéb minőségi jellegű dokumentumok az árnövekedés és a saját áraikban bekövetkező változások közötti kapcsolat vonatkozásában. Ha elérhető ilyen típusú bizonyíték, a bíróság ezt elégségesnek találhatja a továbbhárítással kapcsolatos hatásokra (árhatások és mennyiségi hatások) vonatkozó becslésekhez a minőségi bizonyítékok figyelembevételével vagy a mennyiségi adatok kiigazításával regressziószámítás nélkül. A minőségi bizonyítékok elérhetősége ezért fontos szerepet játszhat akkor, amikor a bíróság eldönti, hogy a felek alkalmazhatják-e a hatályos jogszabályokban előírt bizonyítási küszöb elérése érdekében a fenti szakaszokban bemutatott mennyiségi technikákat, és ha igen, mely technikákat ⁽¹¹⁵⁾.

8. 1. MELLÉKLET – KÖZGAZDASÁGTANI ELMÉLET

8.1. Bevezetés

- (157) Ez a melléklet részletesebben ismerteti a közgazdaságtani elméletnek a továbbhárítás mértékére vonatkozó becslés szempontjából lényeges elemeit. Ahogy a (49) bekezdésben és az azt követő bekezdésekben szerepel, különböző tényezők befolyásolhatják a továbbhárítás mértékét, például az árnövekedés tárgyát képező inputköltségek jellege, a közvetett vagy közvetlen vevő termékei iránti kereslet jellege, a vállalkozások közötti verseny jellege és intenzitása azon a piacon, amelyen a közvetett vagy közvetlen vevő aktív, és egyéb elemek, például az, hogy milyen arányban befolyásolja az árnövekedés a vállalkozás különböző inputjait, vagy a jogsértés időbeli hatálya.

8.2. Az inputköltségek és hatásuk az árképzési döntésekre

- (158) Ahogy a (46) bekezdésben szerepel, a kezdeti árnövekedés hatására nőnek az árnövekedés által érintett termékek vagy szolgáltatások vevőinek inputköltségei. Az, hogy ezek a vevők képesek-e és hajlandóak-e továbbhárítani az árnövekedést a saját vevőikre – és ha igen, milyen mértékben –, többek között a vevők költségstruktúrájától függ.
- (159) A továbbhárítási hatások azonosítása érdekében fontos meghatározni, hogy az árnövekedés által érintett vevő inputköltségei változnak-e az általa megrendelt inputmennyiséggel (változó inputköltségek) vagy sem (állandó inputköltségek). A közgazdaságtani elmélet szerint a rövid távú árképzés releváns költségkategóriája a változó költség, vagyis pontosabban a határköltség, azaz az egy további input megvásárlása esetében jelentkező költségemelkedés (lásd a 13. háttérmagyarázatot). Az ilyen költségek ellentéte az állandó költség, ami viszont általában a vállalkozások hosszú távú stratégiai döntéseit befolyásolja, például a piaci részvételt, a termékek bevezetését és a beruházás szintjét.

13. háttérmagyarázat

Példák a határköltségekre és az állandó költségekre

A határköltségek (változó költségek) és az állandó költségek fogalmának ismertetéséhez érdemes megvizsgálni az 1. háttérmagyarázatban említett példát.

Itt a vezetékköteg-gyártó változó költségei az egy további vezetékköteg előállításának költségei. Az ilyen költségek közé tartozhat az egy további vezetékköteg előállításához szükséges input, beleértve a rezet és a műanyagot, és a többlettermeléshez kapcsolódó villamosenergia- és munkaerőköltség.

Ugyanakkor a vezetékköteg-gyártónak állandó költségei is vannak a termelés során, ilyen például a termékek marketingje és az új gépekbe való beruházások. Egy további vezetékköteg előállítása nem befolyásolja ezeket a költségeket, ezért ezek állandónak tekintendők.

- (160) Általában az árnövekedésnek a vevő határköltségeire vagy változó költségeire gyakorolt hatása jelenti a releváns kiindulópontot a továbbhárítási hatások értékeléséhez.

⁽¹¹⁵⁾ Erre a gyakorlati útmutató 14. bekezdése is rámutat.

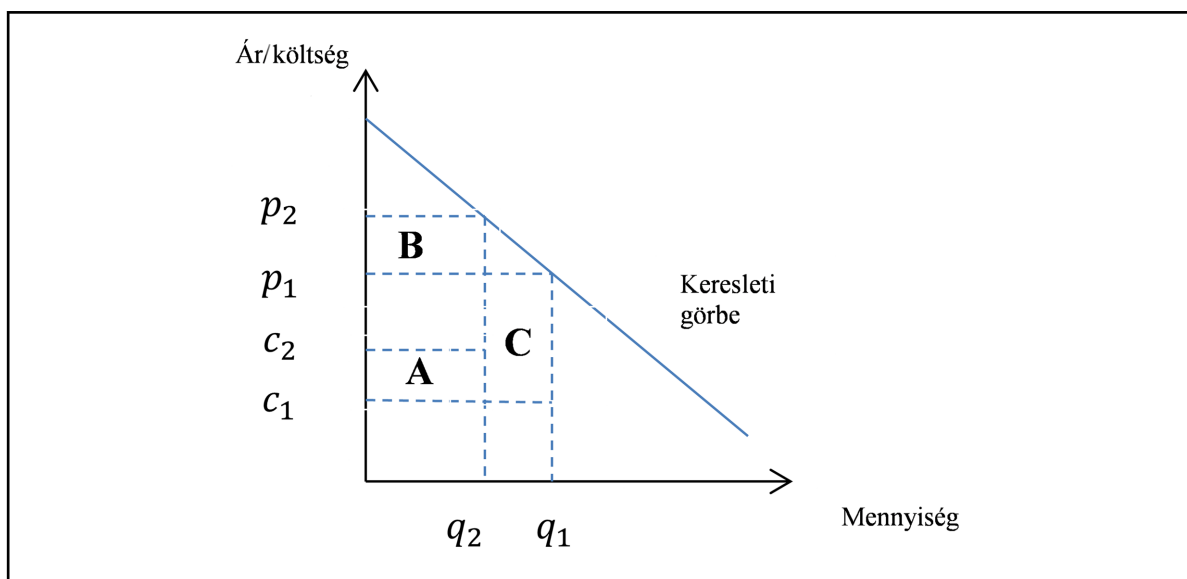
- (161) A szállítói lánc különböző szintjein álló vállalkozások közötti szerződések, amelyek meghatározzák, hogy a vállalkozások milyen feltételek mellett kínálják termékeiket vagy szolgáltatásaikat a vevőknek, olyan elemekre vonatkozhatnak, amelyek vagy változó, vagy állandó költségnek tekintendők. Például a vevő által fizetett ár néhány eleme gyakran független a vásárolt mennyiségtől, más elemek azonban nem. Ebből következik, hogy a továbbhárítási érvet felhasználó kártérítési keresetekben fontos meghatározni, hogy a jogsértés által érintett árösszetevők a vevő szempontjából állandó költségek-e vagy sem.
- (162) A vizsgált árképzési időszak hossza befolyásolja, hogy a költségek változó vagy állandó költségeknek minősülnek-e. Általánosságban véve a közgazdaságtani elmélet szerint minél hosszabb az adott időszak, az összköltség annál nagyobb aránya tekinthető változó költségnek. Más szóval elképzelhető, hogy egy adott, rövid távon állandónak tekintett költségkategoriat a vállalkozás hosszú távon változónak tekint. Egy konkrét ügyben a vonatkozó időszak hosszának vizsgálatakor a bíróság figyelembe veheti a fél belső dokumentumaiból származó információkat, például azzal kapcsolatban, hogy a vállalkozás milyen költségeket vesz figyelembe az árképzési döntései során.
- (163) Az állandó és változó költségek figyelembevétele különösen fontos a mennyiségi hatásra vonatkozó becsléskor, mert ehhez a szóban forgó ügyben érintett vállalkozások árrését kell megvizsgálni.

8.3. A kereslet jellemzői és az árakkal való kapcsolata

- (164) A továbbhárítási hatásokra vonatkozó becslések szempontjából további fontos tényező, hogy milyen kereslet tapasztalnak a közvetlen vevők azon a piacon, amelyen aktívak. A közgazdaságtanban a kereslet és az árszínvonal közötti kapcsolat fontos szerepet játszik a piac működésének leírásában. A kereslet bármely piacon a szóban forgó árunak vagy szolgáltatásnak az a mennyisége, amelyet a vevők ezen a piacon adott árszínvonalon megvásárolnának.
- (165) Ennél jellemzőbb, hogy minél magasabb az árszínvonal, annál alacsonyabb az olyan termékek összmenyisége, amelyeket az adott piacon a vevők hajlandók megvásárolni. A kereslet érzékenysége határozza meg ár és a kereslet közötti kapcsolat erősségét. Például, ha az 1 EUR összegű áremelés az értékesített mennyiség jelentős csökkenésével jár, a kereslet jóval árérzékenyebb, mint abban az esetben, ha az értékesített mennyiség kevésbé csökken az ugyanakkora, 1 EUR összegű áremelés esetében.
- (166) A 14. háttérmagyarázat bemutatja a szokásos negatív meredekségű inverz keresleti függvényt⁽¹¹⁶⁾. Ebben a háttérmagyarázatban az A terület a jogsértésből származó árnövekedésnek felel meg. A közvetlen vevő számára kárt okozó áremelés az ilyen vevő inputköltség-növekedéseként kerül figyelembevételre. C_2 és C_1 különbsége határozza meg. A továbbhárítással kapcsolatos árhatást a B terület mutatja, a mennyiségi hatást pedig a C terület. Látszik, hogy egy viszonylag magas árszínvonal (p_2) viszonylag alacsony leszállított mennyiségnek (q_2) felel meg.

14. háttérmagyarázat

A szokásos keresleti függvény – Árhatás és mennyiségi hatás

⁽¹¹⁶⁾ Az ábra a kereslet tárgyát képező mennyiség (vízszintes tengely) függvényében ábrázolja az árakat (függőleges tengely). Ez a keresleti függvény gyakran az „inverz keresleti függvény” nevet viseli, míg az a függvény, amely a függőleges tengelyen ábrázolja a keresletet a vízszintes tengelyen ábrázolt árak függvényében, egyszerűen „keresleti függvény” néven fordul elő. Az alábbi példákban inverz keresleti függvények szerepelnek. Ugyanakkor az egyszerűség kedvéért keresleti függvénynek nevezzük őket.

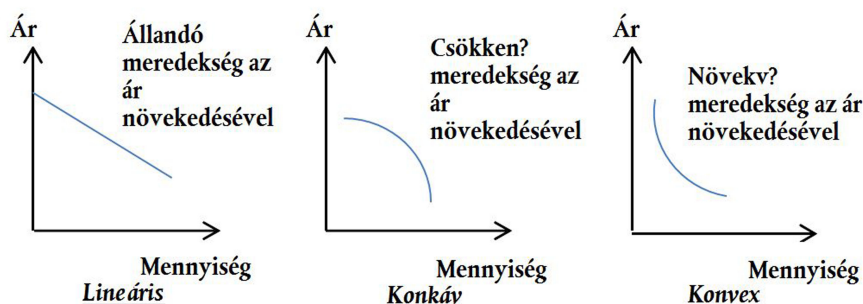

- (167) Az ilyen árérzékenység gyakran használt összegzése a kereslet árrugalmassága. A kereslet árrugalmassága megmutatja a keresett mennyiség egyszázalékos áremelkedéshez köthető százalékos változását. Például, ha a vállalkozás saját ár-keresleti rugalmassága $-0,5$, az azt jelenti, hogy 1 %-os áremelés esetén a kereslet 0,5 %-kal csökken. Másrészt a $-0,2$ értékű rugalmasság csak 0,2 %-os keresletcsökkenést jelent 1 %-os áremelés esetén. Az utóbbi esetben a kereslet kevésbé rugalmas, mint az előbbi esetben, vagyis kevésbé árérzékeny, mert a vásárolt mennyiség kevésbé reagál az áremelésre.
- (168) Az árnövekedésnek a közvetlen vevőtől a közvetett vevő felé való továbbhárítása értékelésekor a közvetlen vevő által tapasztalt kereslet érdekes. A közvetett vevő részéről jelentkező kereslet csökkenhet a közvetlen vevő áremelése miatt.
- (169) A kereslet árérzékenysége közvetlenül befolyásolja a mennyiségi hatás mértékét. Ennek az az oka, hogy az árérzékenység meghatározza a kereslet csökkenését az áremelést követően. Adott áremelés esetében az előállított mennyiség annál jobban csökken, minél érzékenyebben reagál a kereslet az árra. Ezért a mennyiségi hatás (a jogsértő vevőjének elmaradt haszna az előállított mennyiség [kereslet] csökkenése miatt) szorosan kapcsolódik a kereslet árérzékenységéhez.
- (170) A továbbhárítás mértéke és így a továbbhárítási hatások nagysága szintén összefügg a kereslet és az árszínvonal közötti kapcsolattal. Ebben az esetben azonban nem közvetlenül a kereslet árérzékenysége a lényeges, hanem a kereslet árérzékenységének az árszínvonal változásával történő változása. Az árérzékenységnek az árszínvonalbeli változás függvényében bekövetkező változása a keresleti függvény görbülete.
- (171) A keresleti függvény görbülete azt mutatja meg, milyen arányban változik a kereslet az árváltozások hatására az ár vagy az előállított mennyiség változásával. Amikor a keresleti függvény lineáris, nincs görbülete, és állandó a meredeksége. Konkav kereslet esetén a kereslet az ár emelkedésével kevésbé érzékenyen reagál az árváltozásra. Ez történhet akkor, amikor az árnövekedés által érintett termékek vagy szolgáltatások alapvetőnek minősülnek. Erre hipotetikus példa lehet az ivóvíz iránti kereslet a sivatagban, mert elképzelhető, hogy az átlagos vevő az elérhető mennyiség csökkenésével egyre kevésbé érzékeny az áremelésre. Ezzel szemben az ilyen vevő az elérhető mennyiség növekedésekor egyre érzékenyebb lehet az árnövekedésre.
- (172) Ha a keresleti függvény konkáv, ahogy a 15. háttérmagyarázat közepén látható, a kereslet az áremeléssel egyre érzékenyebben reagál az árváltozásokra. Ez történhet például akkor, ha az árnövekedés által érintett termék helyettesítő terméke elérhető a vevő számára. Ilyen például a benzin iránti kereslet. Bizonyos árszínvonal esetében a vevők fogyasztása megváltozhat, és a benzinnel működő autók helyett áttérhetnek az elektromos járművekre. Ez azt jelentené, hogy a benzin iránti kereslet érzékenyebben reagál az árváltozásokra, mert egyre több vevő választana alternatívát a benzin árának emelkedésével.
- (173) A keresleti függvény görbülete jelentős hatást gyakorolhat az árnövekedés továbbhárítására. A verseny adott szintje mellett az egész iparágra kiterjedő árnövekedés továbbhárítása annál jobban fokozódik, minél konkavabb a keresleti függvény. Ha a kereslet kellőképpen konkav, a továbbhárítás mértéke meghaladhatja a 100 %-ot.

15. háttérmagyarázat

A keresleti függvény egyéb görbületei

A piac jellemzőitől függően a keresleti függvény a lenti ábráknak megfelelően lineáris, konkav vagy konkáv lehet. A keresleti függvény negatív meredeksége azt jelzi, hogy az ár csökkenésével a vevők részéről nagyobb kereslet mutatkozik egy adott termékre. A keresleti függvény meredeksége megmutatja, hogyan változik az ár függvényében a keresett mennyiség. A meredekebb keresleti függvény arra utal, hogy a kereslet kevésbé érzékenyen reagál az áremelésre.

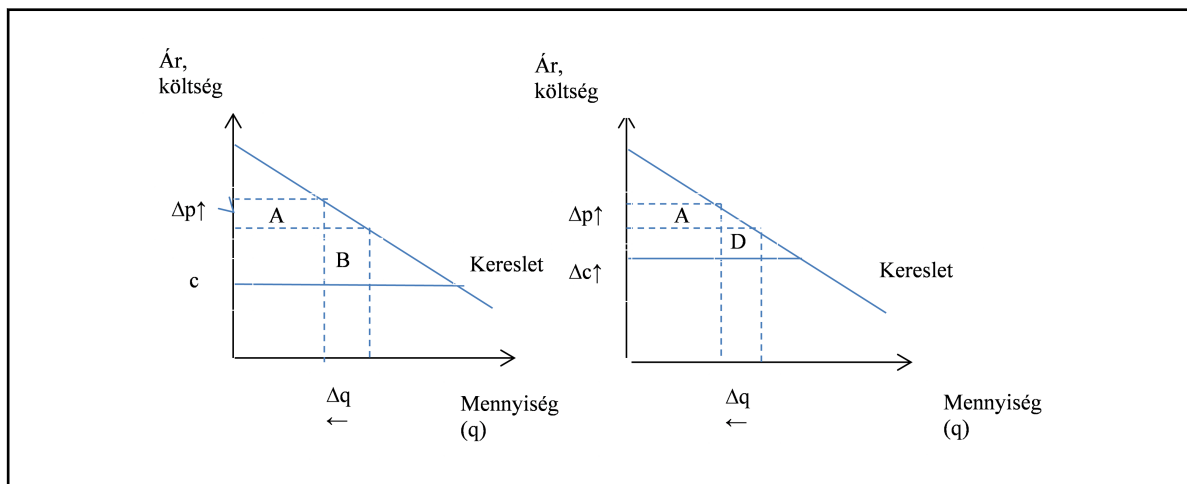

8.4. A vállalkozások árképzési döntése

- (174) Ahogy az (52) és (53) bekezdésben szerepel, a kereslet fajtája és az érintett költségek határozzák meg, hogy a vállalkozás milyen mértékben hajlamos továbbhárítani az árnövekedést a vevőire⁽¹⁷⁾. A közgazdaságtani elmélet szerint a vállalkozások csak akkor módosítják az áraikat, ha ezzel nő a hasznuk. Ugyanakkor a magasabb ár érdekében a vállalkozásoknak általában el kell fogadniuk az értékesítés csökkenését. A kártérítési keresetekben a továbbhárítási hatások mértékének megértéséhez fontos értékelni a magasabb árból származó megnövekedett haszon és a csökkent értékesítésből származó csökkent haszon közötti összefüggést.
- (175) A 16. háttérmagyarázat bemutatja ezt az összefüggést. Ha egy vállalkozás, például egy nyersanyaggyártó közvetlen vevője emeli az árait, a magasabb árból származó, a haszonra gyakorolt hatást az A terület mutatja a 16. háttérmagyarázat bal oldalán. A csökkent értékesítésből származó elmaradt haszon a B területnek felel meg. Ha a további kis mértékű áremelés hatására A terület egyenlő B területtel, az ár további módosításával nincs lehetőség további nyereséget termelni. Ha az árak ennél jobban emelkednek, az értékesített mennyiség csökkenéséből származó kisebb haszonkulcs meghaladja a fennmaradó értékesítésből származó megnövekedett árrést.
- (176) Ha a közvetlen vevő nyersanyagköltségei magasabbak, például ha a nyersanyag-szállítók az EUMSZ 101. cikkének megsértésével emelik az árakat, megváltozhat a (175) bekezdésben ismertetett összefüggés. A közvetlen vevő költségeinek emelkedése csökkenteni fogja a meglévő áron értékesített mennyiségre vonatkozó árrést. A haszon szempontjából ezáltal kevésbé költséges az árak emelése az értékesítés csökkenésének kárára. A költségek emelkedésére visszavezethető csökkent értékesítés miatt elmaradt hasznát a D terület mutatja a 16. háttérmagyarázat jobb oldalán. Mivel D terület kisebb, mint B terület, a közvetlen vevőnek érdeke fűződik ahhoz, hogy a költségek emelésére reagálva emelje az árait, vagyis – legalább bizonyos mértékben – továbbhárítsa a költségek változását.

16. háttérmagyarázat

Az áremelkedés és a csökkent értékesítés közötti összefüggés

8.5. A verseny intenzitása és a továbbhárítással való kapcsolata

8.5.1. A piacok versenyképességének folytonossága

- (177) A szállítói lánc adott szintjén a vállalkozások közötti verseny többé-kevésbé intenzív lehet. Abban a szélsőséges esetben, ha a vállalkozás monopolhelyzetben van a szállítói lánc adott szintjén, nincs verseny. Egy másik szélsőséges esetben a vállalkozások közötti verseny nagyon intenzív lehet (például amikor sok vállalkozás meglehetősen homogén termékeket értékesít olyan piacon, ahol alacsonyak a belépési korlátok), olyannyira, hogy minden vállalkozás árkövető, és nem befolyásolja a piaci árakat, amelyek megegyeznek vagy közel megegyeznek a termelés határköltségeivel. Ez utóbbi eset a tökéletes verseny. E két szélsőséges helyzet között számos köztes forgatókönyv létezik, amely esetében a verseny többé-kevésbé intenzív attól függően például, hogy hány vállalkozás működik az adott iparágban és a különböző vállalkozások által értékesített termékek közeli helyettesítő termékek-e.

⁽¹⁷⁾ Lásd még „Útmutató a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének alkalmazásához” (2004/C 101/08), 98. bekezdés.

- (178) Az ilyen piaci versenyképesség közvetlenül befolyásolja a továbbhárítást. A tökéletes verseny, mint viszonyítási alap esetében az egész iparágra kiterjedő költségsokk teljes egészében továbbhárul a közvetlen vevőkre. A tökéletes verseny ilyen stilizált piaci struktúrája referenciaérték lehet a bíróság számára a továbbhárítási hatások vizsgálatakor (noha a valódi világpiacok esetében ez kevésbé megfigyelhető). Ezzel szemben monopólium vagy a különböző köztes forogatókönyvek esetében lehetséges, hogy az árnövekedés továbbhárítása nem 100 %-os, hanem e küszöb alatt vagy felett van, beleértve a 0 %-os továbbhárítási arányt.
- (179) A nem tökéletes verseny által jellemzett piaci struktúrák egyik példája a differenciált termékek piaca. A megkülönböztetés a termék jellemzőin vagy a földrajzi helyen alapulhat. Például a közvetlen vevők olyan termékeket kínálnak, amelyeknek eltérő a tényleges minősége vagy a termék vevői által tapasztalt minősége. A közvetlen vevők eltérő földrajzi helyzete miatt vevőnként változhat a kínált áruk szállítási költsége (a vevők földrajzi helyzete is eltérő lehet). A megkülönböztetés hatására a termékek nem tökéletesen helyettesíthetik egymást. Lehetséges, hogy a vevők nem tekintenek minden terméket tökéletesen felcserélhetőnek.
- (180) A nem tökéletes helyettesíthetőség hatására csökkenhet a versenykényszer az olyan beszállítók esetében, amelyeknek nem feltétlenül vannak közel felcserélhető termékeket kínáló versenytársai. Más szóval a közgazdaságtani elmélet szerint a termékek fokozódó differenciáltsága esetén csökken a verseny intenzitása. Ahogy a (177) bekezdésben és az azt követő bekezdésekben szerepel, a gyengébb verseny hatására csökkenni fog az egész iparágra kiterjedő árnövekedés továbbhárításának mértéke, vagyis ahogy nő a közvetlen vevők termékeinek differenciáltsága, az azokat érintő, az egész iparágra kiterjedő árnövekedés továbbhárításának mértéke megközelíti az akkor jellemző mértéket, amikor minden közvetlen vevő monopóliumhelyzetben van. Ezzel szemben, amikor a termék differenciáltsága korlátozott, az egész iparágra kiterjedő árnövekedés továbbhárításának mértéke nagyobb lesz.

8.5.2. Az egész ágazatra kiterjedő kontra vállalkozásspecifikus árnövekedés és továbbhárítás

- (181) Az árnövekedésnek az adott vevő által a vevőire való továbbhárítása általában attól függően eltér, hogy az árnövekedés a vevő versenytársait is érinti-e. Amennyiben az árnövekedés egyetlen vevőt érint, a továbbhárítás szükség-szerűen vállalkozásspecifikus. Ezzel szemben, ha a szállítói lánc adott szintjén valamennyi vevőt érinti az árnövekedés, az egyes vállalkozások továbbhárítási aránya, de az egész ágazatra kiterjedő továbbhárítás is megvizsgálható.
- (182) Ha egyetlen vevő érintett, vagyis az árnövekedés vállalkozásspecifikus, a továbbhárítási hatások meglehetősen korlátozottak lehetnek, különösen, ha ez a vevő a versenytársak intenzív nyomása miatt nem tudja módosítani az eladási árait az adott piacon.
- (183) Ezzel szemben, ha egy adott piacon minden vállalkozást érint az árnövekedés, vagyis az árnövekedés az egész iparágra kiterjed, minden vállalkozásnak magasabbak lesznek az inputköltségei, ami azt jelenti, hogy legalább részben képesek lehetnek továbbhárítani az árnövekedést a vevőikre. Ugyanakkor az egész ágazatra kiterjedő árnövekedés továbbra is eltérően érintheti az egyes versenytársakat.

8.6. A továbbhárítást befolyásoló néhány további tényező

- (184) Néhány piacon a vállalkozások több terméket értékesítenek, például a kiskereskedelmi piacokon. Az ilyen piacokon a termékek a kereslet révén kapcsolatban állhatnak egymással, például, ha a kiskereskedő több termék-kategóriába tartozó, egymással versenyben álló márkát értékesít. Ha a termékek helyettesítő termékek, az egy terméket érintő költségsokk a kiskereskedő által értékesített egyéb termékek árát is befolyásolhatja. A többi termék árának változása is megváltoztathatja a költségsokk által közvetlenül érintett termék árát. Ezért az ilyen, a többi termék vonatkozásában jelentkező visszajelzési hatás növelheti a költségek kezdeti továbbhárítását azokon a piacokon, ahol a vállalkozások többféle terméket értékesítenek.
- (185) A továbbhárítási hatás megjelenésének mértéke az ilyen hatás megbecsülésekor figyelembe vett időbeli tényezőtől is függhet. Különösen arról van szó, hogy az árnövekedés szállítói láncban való továbbhárítása számos okból késedelmes lehet. Először is lehetséges, hogy a kezdeti árnövekedés csak az árnövekedést tapasztaló vállalkozások állandó költségeit érinti. Habár a továbbhárítási hatások értékelésének releváns kiindulópontja az, hogy az árnövekedés milyen hatást gyakorol a vevő határköltségeire vagy változó költségeire, az állandó költségek emelkedése befolyásolhatja a vállalkozás stratégiai döntéseit és így a továbbhárítási hatásokat is.

- (186) Továbbá, ahogy az (56) bekezdésben szerepel, a vállalkozásoknak áralkalmazkodással kapcsolatos költségei merülhetnek fel az árak módosításakor. Ebben az esetben a vállalkozás inkább korlátozza az árváltozások számát, és csak bizonyos idő után háríthatja tovább az árnövekedést. Például vár addig, amíg a határkölségek növekedése meghalad egy bizonyos küszöbértéket, és csak e küszöb elérésekor módosítja az árat. Bizonyos esetekben az árnövekedés olyan kis mértékben növelheti a határkölségeket, hogy elképzelhető, hogy az érintett vevő egyáltalán nem találja nyereségesnek az árnövekedés továbbhárítását. Ezzel szemben az áralkalmazkodási költségek megléte is olyan továbbhárításhoz vezethet, amely meghaladja a kezdeti árnövekedést⁽¹¹⁸⁾. Ez történhet akkor, ha a közvetlen vevő árnövekedés hiányában épp az árai megváltoztatására készül. A kis árnövekedés ezért olyan nagy áremelést válthat ki, amely nemcsak az árnövekedést tükrözi, hanem az utolsó áralkalmazkodást követő valamennyi egyéb költségnövekedést. Elképzelhető, hogy az egyéb ilyen költségnövekedés nem a jogsértőnek tudható be, de fontos, hogy a nemzeti bíróságok tisztában legyenek azzal, hogy egy ilyen forgatókönyv esetében még a viszonylag kismértékű árnövekedés is jelentős áremeléshez vezethet.
- (187) Az úgynevezett „pszichológiai árazás” újabb példája annak, hogyan befolyásolhatják az áralkalmazkodási költségek a továbbhárítás mértékét. Sok piacon, általában kiskereskedelmi piacokon, gyakoriak a kerekített összegeknél némileg alacsonyabb árak, például 99 euró vagy 19 900 euró. A vevők úgy érzékelhetik, hogy az ilyen árak alacsonyabbak a tényleges árnál. Az ilyen árképzési stratégia hatására valószínűbb, hogy a közvetlen vevő az árnövekedés továbbhárítása ellen dönt, mert az árnak például 19 900 euróról 20 000 euróra történő módosításának hatására jelentősen csökkenne a közvetlen vevő termékei vagy szolgáltatásai iránti kereslet. Az áralkalmazkodási költségekből származó továbbhárítási hatások megbecsülésére gyakorolt lehetséges hatást az 5.2.1. szakasz részletezi.
- (188) Bizonyos körülmények között továbbá a közvetett vevő a tárgyalási ereje felhasználásával korlátozhatja a közvetlen vevő képességét az árnövekedés továbbhárítására. A közvetett vevő tárgyalási erejére kiegyenlítő vevői erőként lehet hivatkozni⁽¹¹⁹⁾. A vevői erő nemcsak arra a szállítók közötti váltás képességére vonatkozik, hanem például az upstream integráció képességére is.
- (189) A vevői erő általában nem akadályozza meg a továbbhárítást, ha az árnövekedés az egész iparágra kiterjed, de befolyásolja a továbbhárítás mértékét. Egyfelől létezhet olyan forgatókönyv, amely szerint az erős vevői erő arra kényszeríti a közvetlen vevőket, hogy fogadják el az árnövekedést és ezáltal korlátozzák a továbbhárítást. Másfelől olyan forgatókönyv is létezhet, amely szerint a közvetett vevők erős tárgyalási ereje arra kényszeríti a közvetlen vevőket, hogy ne hajtsanak végre felértékelést, és a határkölségeiket éppen fedező áron értékesítsenek, így árnövekedés esetén a továbbhárítás mértéke 100 %.
- (190) Mivel a vevői erő mértéke és a továbbhárítási hatásokra gyakorolt következményei az egyéni tárgyalások jellegétől és a konkrét körülményektől függenek, a bíróság eseti alapon vizsgálhatja meg ezt a kérdést.
- (191) Továbbá, ha az árnövekedés által érintett közvetlen vevő vertikálisan integrálódik az értékesítési kiskereskedelmi piacba, vagyis azon a piacon is aktív, ahol a közvetett vevők tevékenykednek, ez befolyásolhatja azt, hogy a közvetlen vevőnek mennyire áll érdekében az első árnövekedés továbbhárítása. Továbbá ilyen helyzetben az árnövekedés által érintett közvetlen vevő továbbháríthatja a teljes árnövekedést az integrált vállalkozásán belül. Ugyanakkor a nem integrált közvetett vevőket érintő továbbhárítás mértéke általában eltér ettől, például az egyes közvetett vevők költségeinek szintjétől vagy haszonkulcsától függően.
- (192) Bizonyos iparágakban a közvetett vagy közvetlen vevő által kínált ár szabályozás, például a kormányzati szervek árszabályozásának tárgyát képezheti. Az árszabályozás befolyásolhatja a továbbhárítás mértékét. Például, ha a szabályozott ár meghatározására az árnövekedés által érintett termék konkrét költségeitől függetlenül kerül sor az ár meghatározásakor, elképzelhető, hogy a továbbhárítással kapcsolatos árhatás korlátozott vagy nem létezik. Ugyanakkor, ahogy a (48) bekezdésben is szerepel, az uniós versenyjog megsértéséből eredő kár a nem árral kapcsolatos tényezőket is befolyásolhatja. Ezzel szemben, ha a szabályozó teljes mértékben figyelembe veszi az árnövekedés által érintett termék költségeit a szabályozott ár megállapításakor, a továbbhárítás mértéke a szabályozott piacokon is jelentős lehet.

⁽¹¹⁸⁾ Meg kell jegyezni, hogy a közgazdaságtani elmélet is azt vallja, hogy a továbbhárítás még áralkalmazkodási költségek hiányában is meghaladhatja a kezdeti árnövekedést. Ez történik például akkor, amikor a keresleti függvény kellőképpen konvex (lásd a 8.3. szakaszban szereplő leírást).

⁽¹¹⁹⁾ A kiegyenlítő vevői erő értékelése fontos szerepet játszik az összefonódás uniós ellenőrzésében. A horizontális összefonódásokról szóló bizottsági iránymutatás 64. bekezdése szerint a kiegyenlítő vevői erő alatt „a vevőnek az eladóval szemben a kereskedelmi tárgyalások során érvényesíthető alkupozícióját kell érteni, amely a vevő méretéből, az eladó által neki tulajdonított üzleti jelentőségéből és alternatív szállítókra történő átállási képességéből adódik”.

9. 2. MELLÉKLET – GLOSSZÁRIUM

(193) Ez a melléklet áttekintést ad az iránymutatásban használt közgazdaságtani terminusokról.

- A keresleti függvény görbülete: a kereslet rugalmasságának az árszínvonal változásával történő változása.
  - Kereslet: az az áru- vagy szolgáltatásmennyiség, amelyet a vevők egy piacon adott árszínvonalon megvásárolnának.
  - Keresleti függvény: a kereslet tárgyát képező mennyiség és a termék ára közötti kapcsolat.
  - Ökonometriai módszer: más néven regressziószámítás, olyan statisztikai jellegű módszer, amely segít elemezni a gazdasági változók közötti kapcsolat mintáit, például azt, hogyan érinti a költségek alakulása az árak alakulását egy adott piacon.
  - A kereslet rugalmassága: a kereslet tárgyát képező mennyiség százalékos változása 1 %-os áremelkedés esetében.
  - Vállalkozásspecifikus árnövekedés: olyan árnövekedés, amely mindössze egyetlen vevőt érint.
  - Állandó költségek: olyan költségek, amelyek nem változnak az előállított mennyiség függvényében.
  - Egész ágazatra kiterjedő árnövekedés: olyan árnövekedés, amely a szállítói lánc adott szintjén jelen lévő minden vevőt érint.
  - Határkölség: az összköltség emelkedése egy további megtermelt egység után.
  - Regressziószámítás: Lásd az ökonometriai módszert.
  - A kereslet meredeksége: a mennyiségbeli változás és az árváltozás aránya a keresleti függvény bármely két tetszőleges pontja között.
  - Változó költségek: olyan költségek, amelyek az előállított mennyiség függvényében változnak.
-

IV

(Tájékoztatások)

AZ EURÓPAI UNIÓ INTÉZMÉNYEITŐL, SZERVEITŐL, HIVATALAITÓL ÉS
ÜGYNÖKSÉGEITŐL SZÁRMAZÓ TÁJÉKOZTATÁSOK

TANÁCS

Értesítés azon személyek, csoportok és szervezetek számára, akik és amelyek szerepelnek a terrorizmus elleni küzdelemre vonatkozó különös intézkedések alkalmazásáról szóló, a (KKBP) 2019/1341 tanácsi határozattal naprakésszé tett 2001/931/KKBP tanácsi közös álláspont 2., 3. és 4. cikkének hatálya alá, valamint a terrorizmus elleni küzdelem érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló, az (EU) 2019/1337 tanácsi végrehajtási rendelettel végrehajtott 2580/2001/EK tanácsi rendelet 2. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó személyek, csoportok és szervezetek jegyzékében

(2019/C 267/08)

Az Európai Unió Tanácsa az alábbi információkat hozza a (KKBP) 2019/1341 tanácsi határozatban⁽¹⁾ és az (EU) 2019/1337 tanácsi végrehajtási rendeletben⁽²⁾ foglalt jegyzékben szereplő személyek, csoportok és szervezetek tudomására.

Az Európai Unió Tanácsa megállapította, hogy továbbra is érvényesek azok az okok, amelyek alapján az érintett személyek, csoportok és szervezetek a terrorizmus elleni küzdelemre vonatkozó különös intézkedések alkalmazásáról szóló, 2001. december 27-i 2001/931/KKBP közös álláspont⁽³⁾ 2., 3. és 4. cikkének hatálya alá, valamint a terrorizmus elleni küzdelem érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló, 2001. december 27-i 2580/2001/EK tanácsi rendelet⁽⁴⁾ 2. cikkének (3) bekezdésének hatálya alá tartozó személyek, csoportok és szervezetek fent említett jegyzékében szerepelnek. Következésképpen a Tanács úgy határozott, hogy e személyeket, csoportokat és szervezeteket továbbra is szerepelteti a jegyzékben.

A 2580/2001/EK rendelet előírja, hogy az érintett személyek, csoportok és szervezetek tulajdonában lévő valamennyi pénzeszközt, egyéb vagyoni értéket és gazdasági erőforrást be kell fagyasztni, valamint hogy semmiféle pénzeszközt, egyéb vagyoni értéket és gazdasági erőforrást nem lehet – sem közvetlenül, sem közvetve – rendelkezésükre bocsátani.

Felhívjuk az érintett személyek, csoportok és szervezetek figyelmét azon lehetőségre, hogy az érintett tagállam(ok)nak a rendelet mellékletében felsorolt illetékes hatóságainál – az említett rendelet 5. cikkének (2) bekezdésével összhangban – kérelmezhetik a befagyasztott pénzeszközök alapvető szükségletekre vagy konkrét kifizetésekre történő használatának engedélyezését.

Az érintett személyek, csoportok és szervezetek kérelmet nyújthatnak be, hogy a Tanács adjon indokolást arról, hogy miért szerepelteti őket továbbra is az említett jegyzékben (kivéve, ha az indokolást már közölték velük). E kérelmeket az alábbi címre kell elküldeni:

Council of the European Union (Attn: COMET designations)

Rue de la Loi/Wetstraat 175
1048 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

E-mail: sanctions@consilium.europa.eu

Az érintett személyek, csoportok és szervezetek a Tanácsnál bármikor kérelmezhetik annak a határozatnak a felülvizsgálatát, amellyel felkerültek az említett jegyzékre. A kérelmet az igazoló dokumentumokkal együtt a fenti címre kell elküldeni. E kérelmeket kézhezvételükkor bírálják el. E tekintetben felhívjuk az érintett személyek, csoportok és szervezetek figyelmét arra, hogy a jegyzéket a Tanács a 2001/931/KKBP közös álláspont 1. cikke (6) bekezdésének értelmében rendszeresen felülvizsgálja. A kérelmeket 2019. október 1. előtt be kell nyújtani ahhoz, hogy azokat a soron következő felülvizsgálat alkalmával figyelembe lehessen venni.

⁽¹⁾ HL L 209., 2019.8.9., 15. o.

⁽²⁾ HL L 209., 2019.8.9., 1. o.

⁽³⁾ HL L 344., 2001.12.28., 93. o.

⁽⁴⁾ HL L 344., 2001.12.28., 70. o.

Felhívjuk továbbá az érintett személyek, csoportok és szervezetek figyelmét arra a lehetőségre, hogy a jegyzékbe vételük ellen az Európai Unió működéséről szóló szerződés 263. cikkének negyedik és hatodik bekezdésében meghatározott feltételekkel összhangban jogorvoslati kérelmet nyújthatnak be az Európai Unió Törvényszékéhez.

Értesítés a terrorizmus elleni küzdelemre vonatkozó különös intézkedések alkalmazásáról szóló, a (KKBP) 2019/1341 tanácsi határozattal naprakésszé tett 2001/931/KKBP közös álláspont 2., 3. és 4. cikkének hatálya alá, valamint a terrorizmus elleni küzdelem érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló, az (EU) 2019/1337 tanácsi végrehajtási rendelettel végrehajtott 2580/2001/EK tanácsi rendelet 2 cikkének (3) bekezdésének hatálya alá tartozó személyek, csoportok és szervezetek jegyzékében szereplő érintettek részére

(2019/C 267/09)

Az Európai Unió Tanácsa az (EU) 2018/1725 európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽¹⁾ 16. cikkének megfelelően az alábbi információt hozza az érintettek tudomására.

Ezen adatkezelési művelet jogalapja a (KKBP) 2019/1341 tanácsi határozattal⁽²⁾ naprakésszé tett 2001/931/KKBP közös álláspont⁽³⁾, valamint az (EU) 2019/1337 tanácsi végrehajtási rendelettel⁽⁴⁾ végrehajtott 2580/2001/EK tanácsi rendelet⁽⁵⁾.

Az adatkezelési művelet viszonylatában az adatkezelő szerv az Európai Unió Tanácsa, melynek képviselőjét a Tanács Főtitkársága RELEX Főigazgatóságának (Külgügyek, Bővítés és Polgári Védelem) főigazgatója látja el, az adatkezelési művelet végrehajtásával megbízott szolgálat pedig a RELEX Főigazgatóság 1C egysége, melynek elérhetősége a következő:

Council of the European Union
General Secretariat
RELEX.1.C
Rue de la Loi/Wetstraat 175
1048 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

E-mail: sanctions@consilium.europa.eu

Az adatkezelési művelet célja a (KKBP) 2019/1341 határozattal módosított és naprakésszé tett 2001/931/KKBP közös álláspontnak, valamint az (EU) 2019/1337 végrehajtási rendelettel végrehajtott 2580/2001/EK rendeletnek megfelelően korlátozó intézkedések hatálya alá tartozó személyek jegyzékének a létrehozása és aktualizálása.

Az érintettek azok a természetes személyek, akik teljesítik a jegyzékbe vételnek a 2001/931/KKBP közös álláspontban és a 2580/2001/EK rendeletben meghatározott kritériumait.

A gyűjtött személyes adatok magukban foglalják az érintett személy megfelelő azonosításához szükséges adatokat, az indokolást, továbbá valamennyi ezzel kapcsolatos adatot.

A gyűjtött személyes adatok szükség esetén megoszthatók az Európai Külügyi Szolgálattal és a Bizottsággal.

Az (EU) 2018/1725 rendelet 25. cikke szerinti korlátozások sérelme nélkül, az érintettek által a jogaik – például a betekintési jog, valamint a helyesbítéshez való jog és a kifogásolási jog – gyakorlása tekintetében az (EU) 2018/1725 rendeletnek megfelelően kell választ adni.

A személyes adatokat az érintetteknek a korlátozó intézkedések hatálya alá tartozó személyek jegyzékéből való törlésének, illetve az intézkedés érvényessége lejártának időpontjától számított öt évig, illetve, ha az ügyben bírósági eljárás indult, annak lezárulásáig tárolják.

A bírósági, közigazgatási vagy nem bírósági jogorvoslatok sérelme nélkül, az érintettek az (EU) 2018/1725 rendeletnek megfelelően panaszt tehetnek az európai adatvédelmi biztosnál.

⁽¹⁾ HL L 295., 2018.11.21., 39. o.

⁽²⁾ HL L 209., 2019.8.9., 15. o.

⁽³⁾ HL L 344., 2001.12.28., 93. o.

⁽⁴⁾ HL L 209., 2019.8.9., 1. o.

⁽⁵⁾ HL L 344., 2001.12.28., 70. o.

EURÓPAI BIZOTTSÁG

Euroátváltási árfolyamok ⁽¹⁾

2019. augusztus 8.

(2019/C 267/10)

1 euro =

Pénznem	Átváltási árfolyam	Pénznem	Átváltási árfolyam		
USD	USA dollár	1,1193	CAD	Kanadai dollár	1,4874
JPY	Japán yen	118,64	HKD	Hongkongi dollár	8,7774
DKK	Dán korona	7,4631	NZD	Új-zélandi dollár	1,7335
GBP	Angol font	0,92115	SGD	Szingapúri dollár	1,5483
SEK	Svéd korona	10,7530	KRW	Dél-Koreai won	1 353,16
CHF	Svájci frank	1,0923	ZAR	Dél-Afrikai rand	16,9516
ISK	Izlandi korona	137,30	CNY	Kínai renminbi	7,8873
NOK	Norvég korona	10,0180	HRK	Horvát kuna	7,3814
BGN	Bulgár leva	1,9558	IDR	Indonéz rúpia	15 903,01
CZK	Cseh korona	25,789	MYR	Maláj ringgit	4,6843
HUF	Magyar forint	325,08	PHP	Fülöp-szigeteki peso	58,347
PLN	Lengyel zloty	4,3227	RUB	Orosz rubel	73,1407
RON	Román lej	4,7300	THB	Thaiföldi baht	34,413
TRY	Török líra	6,1367	BRL	Brazil real	4,4283
AUD	Ausztrál dollár	1,6483	MXN	Mexikói peso	21,9250
			INR	Indiai rúpia	79,1750

⁽¹⁾ Forrás: Az Európai Központi Bank (ECB) átváltási árfolyama.

ISSN 1977-0979 (elektronikus kiadás)
ISSN 1725-518X (nyomtatott kiadás)

Az Európai Unió Kiadóhivatala
2985 Luxembourg
LUXEMBURG

HU